

Documente 26
Ioan Paul al II-lea
Christifideles laici
Editura Presa Bună
Iași – 2002

Christifideles laici

Exortatie apostolică postsinodală a Sfântului Părinte

Ioan Paul al II-lea despre vocația și misiunea laicilor în Biserică și în lume

Traducere de pr. Anton Iștoc
© Editura Presa Bună,
Bd Ștefan cel Mare, 26,
RO-6600-Iași
Tel.+ fax: 032/211527,
E-mail: cornel@mail.dntis.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Ioan Paul II, papă

Christifideles laici / Ioan Paul al II-lea. - Iași : Presa Bună, 2002

198 p. ; 148 cm.

ISBN 973-8191-24-6

262.13

Către episcopi

Către preoți și diaconi

Către călugări și călugărițe

Către toți credincioșii laici

Introducere

1. Credincioșii laici (Christifideles laici), a căror „vocație și misiune în Biserică și în lume la douăzeci de ani de la Conciliul Vatican II” a constituit motivația Sinodului episcopilor din anul 1987, aparțin aceluși popor al lui Dumnezeu care este simbolizat de acei lucrători în via despre care vorbește Evanghelia după Matei: „Împărăția cerurilor este asemenea stăpânului care a ieșit dis-de-dimineață ca să angajeze lucrători în via sa. După ce s-a înțeles cu lucrătorii cu un dinar pe zi, i-a trimis în via lui” (Mt 20,1-2).

Parabola evanghelică deschide larg în fața privirii noastre via imensă a Domnului și mulțimea de persoane, bărbați și femei, care sunt chemați și trimiși de el ca să lucreze într-însa. Via este lumea întreagă (cf. Mt 13,38), care trebuie să fie transformată conform planului lui Dumnezeu în vederea venirii definitive a împărăției lui Dumnezeu.

Mergeți și voi în via mea

2. „Ieșind la ceasul al treilea, a văzut pe alții stând în piață și le-a spus: „Mergeți și voi în via mea” (Mt 20,3-4).

Apelul Domnului Isus „Mergeți și voi în via mea”, nu încetează să răsune din acea zi îndepărtată din cursul istoriei: este adresat fiecărui om care vine în această lume.

În timpurile noastre, prin reînnoita revărsare a Duhului Rusaliiilor, realizată prin Conciliul Vatican II, Biserica și-a conștientizat mai puternic natura ei misionară și a reascultat glasul Domnului său care o trimite în lume ca „sacrament universal de mântuire”.

„Mergeți și voi”. Chemarea nu privește numai păstorii, preoții, călugării și călugărițele, dar se extinde la toți: și credincioșii laici sunt personal chemați de Domnul, de la care primesc o misiune pentru Biserică și pentru lume. Aceasta o amintește sfântul Grigore cel Mare care, predicând poporului, comentează astfel parabola lucrătorilor în via: „Fraților preaiubiți,

priviți la modul vostru de a trăi și analizați dacă sunteți deja lucrători ai Domnului. Fiecare să evalueze ceea ce face și să judece dacă lucrează în via Domnului”.

În special Conciliul, prin bogatul său patrimoniu doctrinar, spiritual și pastoral, a dedicat pagini cât se poate de splendide despre natura, demnitatea, spiritualitatea, misiunea și responsabilitatea credincioșilor laici. Iar părinții conciliari, răsunând chemarea lui Cristos, au chemat pe toți credincioșii laici, bărbați și femei, să lucreze în via sa: „Sfântul Conciliu roagă fierbinte și stăruitor în Domnul pe toți laicii să răspundă cu bucurie, cu generozitate și promptitudine la glasul lui Cristos, care în clipa de față îi cheamă mai insistent, precum și la îndemnul Duhului Sfânt. Tinerii să-și dea seama că această chemare le este adresată mai ales lor și să o îmbrățișeze cu elan și generozitate. Într-adevăr, Domnul însuși, prin acest Conciliu, îi invită din nou pe laici să se unească tot mai intim cu el și, luând la inimă cele ce sunt ale sale ca pe ale lor proprii (cf. Fil. 2,5), să se asocieze la misiunea sa mântuitoare; el îi trimite din nou în toate cetățile și în toate locurile în care urmează să vină el însuși (cf. Lc 10,1)”.

Mergeți și voi în via mea. Încă o dată, aceste cuvinte au răsunat într-un mod spiritual în timpul celebrării Sinodului episcopilor, care a avut loc la Roma în perioada 1–30 octombrie 1987. Plasându-se pe căile Conciliului și deschizându-se luminii experiențelor personale și comunitare ale întregii Biserici, părinții sinodali, îmbogățiți din sinoadele precedente, au abordat în mod specific și amplu problematica privind vocația și misiunea laicilor în Biserică și în lume.

În această adunare episcopală a fost prezentă și o reprezentanță calificată a credincioșilor laici, bărbați și femei, care au adus o contribuție prețioasă la lucrările Sinodului, așa cum a fost recunoscut public în omilia de încheiere: „Mulțumim pentru faptul că pe parcursul Sinodului am putut nu numai să ne bucurăm de participarea laicilor (auditores și auditrices), dar încă și mai mult, pentru că desfășurarea discuțiilor sinodale ne-a permis să ascultăm glasul invitațiilor, reprezentanți ai laicului provenind din toate părțile lumii, din diferite țări, și ne-a permis să profităm de experiențele lor, de sfaturile lor, de sugestiile care izvorăsc din iubirea lor pentru cauza comună”.

Având privirea îndreptată la perioada de după Conciliu, părinții sinodali au putut constata cum Duhul a continuat să reîntinerească Biserica, trezind noi energii de sfințenie și de participare în mulți credincioși laici. Acest lucru este dovedit, printre altele, de noul stil de colaborare dintre preoți, călugări și credincioși laici; de participarea activă la liturgie, la vestirea cuvântului lui Dumnezeu și în cateheză; de înflorirea viguroasă a grupurilor,

asociațiilor și mișcărilor de spiritualitate și de angajare laice; de participarea mai amplă și mai semnificativă a femeilor în viața Bisericii și în dezvoltarea societății.

În același timp, Sinodul a scos în evidență că drumul postconciliar al credincioșilor laici nu a fost scutit de dificultăți și de pericole. În special se pot aminti două tentații de la care ei nu au știut totdeauna să se sustragă: tentația de a acorda un interes așa de puternic slujirilor și misiunilor ecleziale, încât, practic, adesea au ajuns la o lipsă de angajare în responsabilitățile lor specifice în lumea profesională, socială, economică, culturală și politică; precum și tentația de a legitima necuvenita separare între credință și viață, între primirea evangheliei și acțiunea concretă în cele mai diverse realități temporale și pământești.

Pe parcursul lucrărilor sale, Sinodul a făcut referire permanentă la Conciliul Vatican II, a cărui învățătură despre laicat, la o distanță de douăzeci de ani, a fost considerată de o actualitate surprinzătoare și uneori de o însemnătate profetică: această învățătură este capabilă să lumineze și să călăuzească răspunsurile care trebuie date astăzi la noile probleme. În realitate, provocarea pe care părinții sinodali au primit-o, a fost aceea de a identifica acele căi concrete pentru ca splendida „teorie” despre laicat exprimată de Conciliu să poată deveni o autentică „practică” eclezială. În definitiv, unele probleme se impun printr-o anumită „noutate” a lor, astfel încât pot fi numite postconciliare numai în sens cronologic: lor, părinții sinodali le-au acordat pe bună dreptate o atenție specială pe parcursul discuției și reflecției lor. Printre aceste probleme sunt de amintit cele referitoare la ministerele și slujirile ecleziale încredințate sau de încredințat credincioșilor laici, răspândirea și creșterea noilor „mișcări” alături de alte forme de asociere a laicilor, locul și rolul femeii în Biserică și în societate.

La sfârșitul lucrărilor lor, desfășurate cu un mare angajament, competență și generozitate, părinții sinodali, mi-au manifestat dorința și mi-au adresat rugămintea ca, la timpul potrivit, să fie oferit Bisericii Universale un document conclusiv despre credincioșii laici.

Această exortatie apostolică postsinodală intenționează să pună în valoare întreaga bogăție a lucrărilor sinodale, de la Lineamenta la Instrumentum laboris, de la relatarea introductivă la intervențiile fiecărui episcop și ale laicilor și la relatarea de sinteză după discuția în aulă, de la discuțiile și relatările „cercurilor minore” la „propozițiile” și la mesajul final. De aceea, documentul prezent nu se plasează alături de Sinod, ci îi constituie expresia fidelă și coerentă, este rodul unei munci colegiale, pentru a cărei reușită finală și-au adus contribuția Consiliul Secretariatului General al Sinodului și însuși secretariatul.

Scopul pe care exortația intenționează să-l urmărească este trezirea și alimentarea unei mai decise conștientizări a darului și responsabilității pe care toți credincioșii laici, și fiecare dintre ei în particular, îl au în comuniunea și misiunea Bisericii.

Urgențele actuale ale lumii: de ce ați stat aici toată ziua degeaba?

3. Semnificația fundamentală a acestui Sinod, și deci rodul cel mai prețios dorit de el, este ascultarea din partea credincioșilor laici a apelului lui Cristos de a lucra în via sa, de a lua parte activă, conștientă și responsabilă la misiunea Bisericii, în acest ceas magnific și dramatic al istoriei, în apropierea iminentă a celui de-al treilea mileniu.

Situații noi, fie ecleziale, fie sociale, economice, politice și culturale, cer astăzi, cu o forță cu totul specială, acțiunea credincioșilor laici. Dacă lipsa angajării a fost totdeauna inacceptabilă, timpul prezent o face și mai vinovată. Nu-i este permis nimănui să stea degeaba.

Să reluăm lectura parabolei evanghelice: „Apoi a ieșit pe la ceasul al unsprezecelea și a găsit pe alții stând și le-a spus: «De ce stați aici toată ziua degeaba?» I-au răspuns: «Pentru că nimeni nu ne-a angajat». El le-a zis: «Mergeți și voi în vie»” (Mt 20,6-7).

Nu este loc pentru lenevie, atât de mult este lucrul ce ne așteaptă în via Domnului. „Stăpânul casei” repetă cu mai multă forță invitația sa: „Mergeți și voi în vie”.

Cu siguranță că glasul Domnului răsună în ființa însăși a fiecărui creștin, care prin credință și sacramentele inițierii creștine este făcut asemenea lui Isus Cristos, este inserat ca membru viu în Biserică și este subiect activ al misiunii sale de mântuire. Însă glasul Domnului trece și prin realitățile istorice ale Bisericii și ale umanității, așa cum ne amintește Conciliul: „Poporul lui Dumnezeu, împins de credința că este călăuzit de Duhul Domnului care umple pământul, se străduiește ca, în evenimentele, în exigențele și în aspirațiile la care participă împreună cu ceilalți oameni ai vremurilor noastre, să discearnă care sunt adevăratele semne ale prezenței sau ale planului lui Dumnezeu. Într-adevăr, credința aruncă asupra tuturor lucrurilor o lumină nouă și dezvăluie gândul dumnezeiesc asupra vocației integrale a omului, orientând astfel mintea spre soluții pe deplin umane”.

De aceea, este necesar să privim în față această lume a noastră, cu valorile și problemele sale, cu neliniștile și speranțele sale, cuceririle și înfrângerile sale: o lume ale cărei situații economice, sociale, politice și culturale prezintă probleme și dificultăți mai grave față de acea lume descrisă de Conciliu în constituția pastorală *Gaudium et spes*. Oricum aceasta este via, acesta este câmpul în care credincioșii laici sunt chemați să-și trăiască misiunea lor. Isus îi vrea, ca pe toți ucenicii săi, sare a pământului și lumină a lumii (cf. Mt 5,13-14). Dar care este fața actuală a „pământului” și a „lumii”, pentru care creștinii trebuie să fie „sare” și „lumină”?

Este destul de mare diversitatea situațiilor și problematicilor care există astăzi în lume, de altfel caracterizate de o accelerare crescândă de schimbare. De aceea este foarte necesar să ne ferim de generalizări și de simplificări nepermise. Putem însă evidenția unele trăsături de tendință care ies la iveală în societatea actuală. Așa cum în ogorul din evanghelie cresc împreună neghina și grâul cel bun, tot așa și în istorie, teatrul zilnic al unei exercitări adesea contradictorii a libertății umane, se găsesc foarte aproape și uneori chiar împreună, răul și binele, nedreptatea și dreptatea, neliniștea și speranța.

Secularismul și nevoia religioasă

4. Oare cum să nu ne gândim la răspândirea persistentă a indiferentismului religios și a ateismului în cele mai diverse forme ale sale, în special în forma, astăzi poate cea mai răspândită, a secularismului? Exaltat de cuceririle minunate ale unei dezvoltări științifico-tehnice de neoprit și mai ales fascinat de cea mai veche și mereu nouă ispită, aceea de a voi să devină ca Dumnezeu (cf. Gen 3,5) prin folosirea unei libertăți fără limite, omul taie rădăcinile religioase care sunt în inima sa: uită de Dumnezeu, îl consideră fără semnificație pentru existența proprie, îl refuză, căzând în adorarea celor mai diverși „idoli”.

Într-adevăr, fenomenul actual al secularismului este grav: nu privește numai indivizii, ci într-un oarecare mod întreaga comunitate, așa cum scotea în evidență deja Conciliul: „Mulțimi întregi se îndepărtează practic de religie”. Eu însumi, de mai multe ori am amintit de fenomenul descreștinării care lovește popoarele creștine străvechi și care recere, fără nici o amânare, o nouă evanghelizare. Și totuși aspirația și necesitatea religioasă nu pot fi în întregime stinse. Conștiința fiecărui om, atunci când are curajul să înfrunte întrebările cele mai grave ale existenței umane, în special întrebarea despre sensul vieții, al suferinței și al morții, nu poate să nu-și însușească acele cuvinte de adevăr strigate de sfântul Augustin: „Ne-ai creat pentru tine Doamne și neliniștită este inima noastră până când nu se odihnește în tine”. În felul acesta și lumea actuală dă mărturie, în forme din ce în ce mai ample și vii, despre deschiderea spre o viziune spirituală și transcendentă a vieții, despre retrezirea căutării religioase, despre reînțoarcerea la sensul sacrului și la rugăciune, despre cerința de a fi liberi în a invoca numele Domnului.

Persoana umană: demnitate maltrată și exaltată

5. Ne gândim, de asemenea, la multiplele violări la care este supusă astăzi persoana umană.

Atunci când nu este recunoscută și iubită demnitatea sa de imagine vie a lui Dumnezeu (cf. Gen 1,26), ființa umană este expusă la cele mai umilitoare și aberante forme de „instrumentalizare”, care o fac, din nenorocire, sclavul celui mai puternic. Iar „cel mai puternic” poate lua denumirile cele mai diferite: ideologie, putere economică, sisteme politice inumane, tehnocrație științifică, invazie mass-media. Ne aflăm din nou în fața unei mulțimi de persoane, frații și surorile noastre, ale căror drepturi fundamentale sunt violate, chiar ca urmare a excesivei toleranțe și chiar a nedreptății evidente a unor anumite legi civile: dreptul la viață și la integritate, dreptul la casă și la muncă, dreptul la familie și la procreare responsabilă, dreptul la participarea la viața publică și politică, dreptul la libertatea de conștiință și de profesare a credinței religioase.

Cine poate număra copiii nenăscuți care au fost uciși în sânul mamelor lor, copiii abandonați și maltratați de înșiși părinții lor, copiii care cresc fără afecțiune și educație? În anumite țări, populații întregi sunt lipsite de casă și de muncă, le lipsesc mijloacele absolut indispensabile pentru a duce o viață demnă de ființe umane și sunt lipsite chiar de necesarul subzistenței însăși. Cutremurătoarele abisuri ale sărăciei și mizeriei fizice și morale de odinioară, locuiesc acum la marginile marilor metropole, lovind de moarte întregi grupuri umane.

Dar sacralitatea persoanei nu poate fi anulată, deși prea adesea ea este disprețuită și violată: avându-și fundamentul de neclintit în Dumnezeu, Creator și Tată, sacralitatea persoanei revine pentru a se impune tot mai mult.

De aici răspândirea din ce în ce mai largă și afirmarea tot mai puternică a sensului demnității personale a fiecărei ființe umane. În sfârșit un curent benefic străbate și pătrunde toate popoarele pământului, care devin tot mai conștiente de demnitatea omului: el nu este nicidecum un „lucru” sau un „obiect” de care să te slujești, ci este totdeauna și numai un „subiect” dotat cu conștiință și libertate, chemat să trăiască responsabil în societate și în istorie, orânduie spre valorile spirituale și religioase.

S-a spus că timpul nostru este timpul „umanismelor”: unele, datorită formației lor atee și seculariste, sfârșesc paradoxal prin înjosirea și anularea omului; în schimb, alte umanisme îl exaltă în așa măsură încât ajung la forme de adevărată idolatrie; în sfârșit, altele recunosc, conform adevărului, măreția și mizeria omului, manifestând, susținând și favorizând demnitatea sa totală.

Semn și rod al acestor curente umaniste este nevoia crescândă a participării. Fără îndoială că aceasta este una dintre trăsăturile distinctive ale omenirii actuale, un adevărat „semn al timpurilor” care iese în evidență încetul cu încetul în diferite domenii și în diferite direcții: mai ales în mediul femeilor și în lumea tinerilor, și în direcția nu numai a vieții familiale și

scolastice, dar și culturale, economice, sociale și politice. Faptul de a fi protagoniști, într-un oarecare mod creatori ai unei noi culturi umaniste, este o exigență simultan universală și individuală.

Conflict și pace

6. În sfârșit, nu putem să nu amintim un alt fenomen care caracterizează omenirea actuală: poate că mai mult ca niciodată în istorie, omenirea este lovită și răvășită de o stare de conflict. Acesta este un fenomen multiform, care se deosebește de pluralismul legitim al mentalităților și inițiativelor și se manifestă în opoziția funestă dintre persoane, grupuri, categorii, națiuni și blocuri de națiuni. Este o opoziție care ia forme de violență, terorism și război. Încă o dată, dar având proporții foarte largite, diferite sectoare ale umanității de astăzi, voind să-și demonstreze „atotputernicia” lor, reînnoiesc stupida experiență a construirii „turnului din Babel” (cf. Gen 11,1-9), care însă dă naștere la confuzie, luptă, dezagregare și oprimare. În felul acesta, familia umană este răvășită și sfâșiată în mod dramatic în ea însăși. Pe de altă parte, întru totul de nesuprimat, este aspirația indivizilor și popoarelor spre binele inestimabil al păcii întru dreptate. Fericirea evanghelică: „Fericii făcătorii de pace” (Mt 5,9), își găsește în oamenii timpului nostru o nouă și semnificativă rezonanță: astăzi, pentru instaurarea păcii și a dreptății, popoare întregi trăiesc, suferă și acționează. Participarea multor persoane și grupuri la viața societății este calea din ce în ce mai străbătută astăzi, pentru ca din dorință pacea să devină realitate. Pe această cale întâlnim mulți credincioși laici angajați cu generozitate în domeniul social și politic, în cele mai diferite forme atât instituționale cât și de voluntariat și de slujire a celor ultimi.

Isus Cristos, speranța omenirii

7. Acesta este imensul și frământatul câmp care se află în fața lucrătorilor trimiși de „stăpânul casei” pentru a lucra în via sa.

În acest câmp este prezentă și operantă Biserica, noi toți, păstori și credincioși, preoți, călugări și laici. Situațiile amintite aici privesc profund Biserica: ea este în parte condiționată de ele, însă nu este zdrobită și cu atât mai puțin copleșită, pentru că Duhul Sfânt, care-i este sufletul, o susține în misiunea ei.

Biserica știe că toate eforturile pe care le face comunitatea pentru comuniune și participare, în ciuda tuturor dificultăților, întârzierilor și contradicțiilor cauzate de limitele umane, de păcat

și de Cel Rău, își află răspuns prin intervenția lui Isus Cristos, Mântuitorul omului și al lumii. Biserica știe că este trimisă de el ca „semn și instrument al unirii intime cu Dumnezeu și al unității întregului neam omenesc”.

Așadar, în ciuda a toate, omenirea poate spera, trebuie să sper: evanghelia vie și personală, Isus Cristos însuși, este „vestea” cea nouă și aducătoare de bucurie pe care Biserica o anunță și o mărturisește în fiecare zi tuturor oamenilor.

În cadrul acestei vestiri și mărturii, credincioșii laici au un loc original și de neînlocuit: prin ei, Biserica lui Cristos devine prezentă în cele mai variate sectoare ale lumii, ca semn și izvor de speranță și iubire.

Capitolul I

Eu sunt vița, voi mlădițele

Demnitatea credincioșilor laici în Biserica-mister

Misterul viei

8. Imaginea viei este folosită în Biblie în multe moduri și cu semnificații diferite: în special, ea slujește pentru a exprima misterul poporului lui Dumnezeu. În această perspectivă mai interioară, credincioșii laici nu sunt pur și simplu lucrătorii care lucrează în vie, ci sunt parte a viei însăși: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele” (In 15,5), spune Isus.

Deja în Vechiul Testament, pentru a indica poporul ales, profeții recurg la imaginea viei. Israelul este via lui Dumnezeu, lucrarea Domnului, bucuria inimii sale: „Eu te-am sădit ca pe o vie aleasă” (Ier 2,21); „Mama ta era ca o viță de vie, răsădită lângă apă. Era plină de viață și înfrunzită datorită belșugului de apă” (Ez 19,10); „Prietenul meu avea o vie pe o coastă mănoasă. El a săpat-o și a curățit-o de pietre, și a sădit-o cu viță de soi bun (...)” (Is 5,1-2).

Isus reia simbolul viei și se slujește de el pentru a revela unele aspecte ale împărăției lui Dumnezeu: „Un om a plantat o vie, a înconjurat-o cu un gard, a săpat un teasc și a construit un turn. Apoi a dat-o în arendă unor viticultori și a plecat într-o călătorie” (Mc 12,1; cf. Mt 21,28 ș.u.)

Evanghelistul Ioan ne invită să coborâm în profunzime și ne introduce să descoperim misterul viei: ea este simbolul și figura nu numai a poporului lui Dumnezeu, ci a lui Isus însuși. El este butucul, iar noi, discipolii săi, suntem mlădițele; El este „vița cea adevărată”, în care sunt inserate vital mlădițele (cf. In 15,1 ș.u.).

Referindu-se la diferitele imagini biblice care aduc lumină asupra misterului Bisericii,

Conciliul Vatican II repropune imaginea viței și a mlădițelor: „Vița adevărată este Cristos, care dă viață și rodnicie mlădițelor, adică nouă, celor care rămânem în el prin Biserică și care fără el nimic nu putem face (In 15,1-5)”. Prin urmare, Biserica însăși este via evanghelică. Este mister, pentru că iubirea și viața Tatălui, a Fiului și a Duhului Sfânt sunt darul absolut gratuit oferit acelor care sunt născuți din apă și Duh (cf. In 3,5), chemați să retrăiască însăși comuniunea lui Dumnezeu, să o manifeste și să o comunice în istorie (misiune): „În ziua aceea – spune Domnul – veți cunoaște că eu sunt în Tatăl meu, iar voi în mine și eu în voi” (In 14,20).

Dar numai în cadrul misterului Bisericii ca mister de comuniune se revelează „identitatea” credincioșilor laici, demnitatea lor originală. Și numai în cadrul acestei demnități se pot defini vocația și misiunea lor în Biserică și în lume.

Cine sunt credincioșii laici

9. Pe bună dreptate, părinții sinodali au evidențiat necesitatea de a determina și de a propune o descriere pozitivă a vocației și misiunii credincioșilor laici, aprofundând studierea doctrinei Conciliului Vatican II în lumina, fie a celor mai recente documente ale magisteriului, fie a experienței vieții însăși a Bisericii călăuzite de Duhul Sfânt.

Pentru a da un răspuns la întrebarea „cine sunt credincioșii laici”, Conciliul, depășind interpretările precedente preponderent negative, s-a deschis spre o viziune hotărât pozitivă și și-a manifestat intenția sa fundamentală în a afirma apartenența deplină a credincioșilor laici la Biserică și la misterul său, precum și caracterul special al vocației lor, care are, într-un chip special, scopul de „a căuta împărăția lui Dumnezeu ocupându-se de cele vremelnice și orânduindu-le după voința lui Dumnezeu”. „Prin laici – așa îi descrie constituția *Lumen gentium* – se înțeleg aici toți credincioșii, în afară de membrii ordinului sacru și ai stării călugărești recunoscute de Biserică, și anume, credincioșii care, încorporați lui Cristos prin Botez, constituiți popor al lui Dumnezeu și făcuți părtași în modul lor propriu, la funcția preoțească, profetică și împărătească a lui Cristos, își exercită partea lor din misiunea încredințată întregului popor creștin în Biserică și în lume”.

Odinioară Pius al XII-lea spunea: „Credincioșii, și mai exact laicii, se află în linia cea mai înaintată a vieții Bisericii; prin ei Biserica este principiul vital al societății umane. De aceea ei, și în special ei, trebuie să aibă o conștiință tot mai clară, nu numai a faptului că aparțin Bisericii, dar că sunt Biserica, adică acea comunitate a credincioșilor de pe pământ sub conducerea capului comun, papa, și a episcopilor în comuniune cu el. Ei sunt Biserica (...)”.

Conform imaginii biblice a viei, credincioșii laici, ca de altfel toți membrii Bisericii, sunt

mlădițe inserate în Cristos, vița cea adevărată, făcuți vii și însuflețiți de el.

Inserarea în Cristos prin credință și sacramentele inițierii creștine este rădăcina primă care dă naștere noii condiții de creștin în misterul Bisericii, care constituie cea mai profundă „fizionomie” a sa, care stă la baza tuturor vocațiilor și a dinamismului vieții creștine a credincioșilor laici: în Isus Cristos, mort și înviat, cel botezat devine o „creatură nouă” (Gal 6,15; 2Cor 5,17), o creatură purificată de păcat și însuflețită de har.

În felul acesta, numai culegând bogăția pe care Dumnezeu o dă creștinului prin sfântul Botez, se poate trasa „figura” credinciosului laic.

Botezul și noutatea creștină

10. Nu este exagerat să spunem că întreaga existență a credinciosului

laic are scopul de a-l conduce spre cunoașterea noutății radicale creștine care derivă din Botez, sacrament al credinței, pentru a putea trăi angajamentele conform vocației primite de la Dumnezeu. Pentru a descrie „figura” credinciosului laic, să luăm acum, printre altele, într-o explicită și mai directă analiză, aceste trei aspecte fundamentale: Botezul ne regenerează la viața fiilor lui Dumnezeu, ne unește cu Isus Cristos și cu trupul său care este Biserica, ne unge cu Duhul Sfânt făcând din noi temple spirituale.

Fii în Fiul

11. Să ne reamintim de cuvintele spuse de Isus lui Nicodim: „Adevăr, adevăr îți spun: dacă cineva nu se naște din apă și Duh, nu poate să intre în împărăția lui Dumnezeu” (In 3,5). Sfântul Botez este așadar, o nouă naștere, o regenerare.

Tocmai gândindu-se la acest aspect al darului baptismal, apostolul Petru izbucnește în imnul său de preamărire: „Binecuvântat să fie Dumnezeu, Tatăl Domnului nostru Isus Cristos! În marea lui îndurare, el ne-a dat renașterea prin învierea din morți a lui Isus Cristos, în vederea unei speranțe vii, a unei moșteniri nepieritoare, neîntinate și neveștejite” (1Pt 1,3-4). Și-i numește creștini pe cei care au fost „renăscuți, nu dintr-o sămânță pieritoare, ci nepieritoare, prin cuvântul viu și veșnic al lui Dumnezeu” (1Pt 1,23).

Prin sfântul Botez, devenim fii ai lui Dumnezeu în Fiul său unic, Isus Cristos. Ieșind din apele sfântului izvor, fiecare creștin aude din nou glasul care s-a auzit într-o zi pe malurile râului Iordan: „Tu ești Fiul meu cel iubit, în tine îmi găsesc toată bucuria” (Lc 3,22), și înțelege că a fost asociat Fiului preaiubit, devenind fiu adoptat (cf. Gal 4,4-7) și frate al lui Cristos. În felul acesta, în istoria fiecăruia se realizează planul veșnic al Tatălui: „Pe cei pe care dinainte i-a știut, dinainte i-a și hotărât să fie asemenea cu icoana Fiului său, ca acesta să

fie primul născut dintr-o mulțime de frați” (Rom 8,29).

Duhul Sfânt este acela care face din cei botezați fii ai lui Dumnezeu și în același timp membre ale trupului lui Cristos. Aceasta o amintește Paul creștinilor din Corint: „Noi toți am fost botezați într-un singur Duh ca să formăm un singur trup” (1Cor 12,13), astfel încât, apostolul poate să

spună credincioșilor laici: „Voi sunteți trupul lui Cristos, iar luați în parte sunteți mădulare” (1Cor 12,27); „Da, sunteți fii, căci Dumnezeu a trimis în inimile voastre Duhul Fiului său” (Gal 4,6; cf. Rom 8,15-16).

Un singur trup în Cristos

12. Renăscuți ca „fii în Fiul”, cei botezați sunt indisolubil „membre ale lui Cristos și membre ale trupului Bisericii”, așa cum ne învață Conciliul din Florența.

Botezul semnifică și produce o încorporare mistică dar reală în trupul răstignit și glorios al lui Isus. Prin acest sacrament, Isus îl unește pe cel botezat cu moartea sa pentru a-l uni cu învierea sa (cf. Rom 6,3-5), îl dezbracă de „omul cel vechi” și-l îmbracă în „omul cel nou”, adică cu el însuși: „Toți care ați fost botezați în Cristos – proclamă sfântul Paul – l-ați îmbrăcat pe Cristos” (Gal 3,27; cf. Ef 4,22-24; Col 3,9-10). De aici rezultă că „noi, deși suntem mulți, suntem un singur trup în Cristos” (Rom 12,5).

În cuvintele sfântului Paul regăsim ecoul fidel al învățaturii lui Isus însuși, care a revelat unitatea misterioasă a ucenicilor săi cu el și între ei, prezentând-o ca imagine și prelungire a acelei comuniuni tainice care leagă pe Tatăl de Fiul și pe Fiul de Tatăl în legătura iubitoare a Duhului (cf. In 17,21). Este aceeași unitate despre care vorbește Isus prin imaginea viței și mlădițelor: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele” (In 15,5), o imagine care face lumină nu numai asupra intimității profunde a ucenicilor cu Isus, dar și asupra comuniunii vitale a ucenicilor între ei: toți sunt mlădițe ale unicei vițe.

Temple vii și sfinte ale Duhului

13. Printr-o altă imagine, cea a unui edificiu, apostolul Petru îi definește pe cei botezați ca „pietre vii” zidite pe Cristos, „piatra unghiulară”, și destinați pentru „construirea unui edificiu spiritual” (1Pt 2,5 ș.u.). Imaginea ne introduce spre un alt aspect al noutății baptismale, prezentate de Conciliul Vatican II în felul următor: „Prin renașterea și ungerea Duhului Sfânt, cei botezați sunt consacrați să formeze o locuință spirituală”.

Duhul Sfânt „îl unge” pe cel botezat, îi imprimă sigiliul său de neșters (cf. 2Cor 1,21-22), și-l face templul său spiritual, adică îl umple cu prezența sfântă a lui Dumnezeu, grație unirii și

conformării cu Isus Cristos.

Prin această „ungere” spirituală, creștinul, în felul său, poate să repete cuvintele lui Isus: „Duhul Domnului este asupra mea: pentru aceasta m-a uns să duc săracilor vestea cea bună; m-a trimis să proclam celor închiși eliberarea și celor orbi recăpătarea vederii, să redau libertatea celor asupriți; să vestesc un an de îndurare al Domnului” (Lc 4,18-19; cf. Is 61,1-2). Astfel, prin efuziunea de la Botez, cel botezat participă la aceeași misiune a lui Isus Cristos, Mesia Mântuitorul.

Părtași ai misiunii preoțești, profetice și împărățești a lui Isus Cristos

14. Adresându-se celor botezați ca unor „copii abia născuți”, apostolul Petru scrie: „Apropiați-vă de el, piatra cea vie, aruncată de oameni, dar aleasă și prețuită de Dumnezeu. Și voi, ca niște pietre vii, sunteți zidiți într-o casă spirituală pentru o preoție sfântă ca să aduceți jertfe spirituale plăcute lui Dumnezeu prin Isus Cristos (...). Dar voi sunteți un neam ales, o preoție împărătească, o națiune sfântă, poporul luat în stăpânire de Dumnezeu, ca să vestiți faptele mărețe ale celui care v-a chemat din întuneric la lumină” (1Pt 2,4-5.9).

Iată un nou aspect al harului și al demnității baptismale: credincioșii laici participă, având partea lor, la tripla misiune – preoțească, profetică și împărătească – a lui Isus Cristos. Acesta este un aspect care nu a fost niciodată uitat de tradiția vie a Bisericii, de exemplu, așa cum apare în explicația pe care o oferă sfântul Augustin referitor la Psalmul 26. El scrie: „David a fost uns rege. În acel timp erau unși numai regele și preotul. În aceste două persoane era prefigurat viitorul unic rege și preot, Cristos (și de aceea „Cristos” vine de la „crismă”). Însă nu a fost uns numai capul nostru, dar am fost unși și noi, trupul său (...). De aceea ungerea se referă la toți creștinii, în timp ce pe vremea Vechiului Testament aparținea numai la două persoane. Din faptul că toți suntem unși și toți suntem în el criști și Cristos, apare clar că noi suntem trupul lui Cristos, pentru că într-un anumit mod capul și trupul alcătuiesc pe Cristos în integritatea sa”.

Pe urmele Conciliului Vatican II, încă de la începutul slujirii mele pastorale, am înțeles să preamăresc demnitatea preoțească, profetică și împărătească a întregului popor al lui Dumnezeu, spunând: „Cel care s-a născut din Fecioara Maria, fiul tâmplarului – așa cum era considerat – Fiul lui Dumnezeu cel viu, cum a mărturisit Petru, a venit pentru a face din noi toți «o împărăție de preoți». Conciliul Vatican II ne-a amintit misterul acestei puteri și faptul că misiunea lui Cristos – preot, profet-învățător, rege – continuă în Biserică. Toți, întreg poporul lui Dumnezeu, participă la această triplă misiune”.

Prin această exortatie, credincioșii laici sunt invitați încă o dată să recitească, să mediteze și

să asimileze în mod inteligent și cu iubire bogată și rodnică învățătura a Conciliului referitor la participarea lor la tripla misiune a lui Cristos. Iată acum în sinteză elementele esențiale ale acestei învățături.

Credincioșii laici sunt părtași la misiunea preoțească prin care Isus s-a oferit pe sine însuși pe cruce și se oferă neîncetat la celebrarea euharistică, spre slava Tatălui pentru mântuirea omenirii. Încorporați lui Isus Cristos, cei botezați sunt uniți cu el și cu jertfa sa în oferirea de ei înșiși și a tuturor activităților lor (cf. Rom 12,1-2). Vorbind despre credincioșii laici, Conciliul spune: „Toate lucrările, rugăciunile și inițiativele lor apostolice, viața conjugală și de familie, munca zilnică, destinderea trupului și a sufletului, dacă sunt trăite în Duhul, ba chiar și încercările vieții, dacă sunt suportate cu răbdare, devin jertfe spirituale plăcute lui Dumnezeu prin Isus Cristos (cf. 1Pt 2,5), care, în celebrarea Euharistiei, sunt oferite cu adâncă evlavie Tatălui împreună cu ofranda trupului Domnului. Astfel, și laicii, acționând peste tot cu sfințenie ca adoratori, îi consacră lui Dumnezeu lumea însăși”.

Participarea la misiunea profetică a lui Cristos, „care prin mărturia vieții și prin puterea cuvântului a proclamat împărăția Tatălui”, îi abilitază și-i angajează pe credincioșii laici să primească în credință evanghelia și să o vestească prin cuvânt și fapte, neezitând să denunțe cu curaj răul. Uniți cu Cristos, „marele profet” (Lc 7,16), și constituiți în Duhul ca „martori” ai lui Cristos înviat, credincioșii laici sunt făcuți părtași atât ai simțului credinței supranaturale a Bisericii care „nu se poate înșela în ceea ce privește credința”, cât și ai harului cuvântului (cf. Fap 2,17-18); Ap 19,10); de asemenea, sunt chemați să facă să strălucească noutatea și puterea evangheliei în viața lor zilnică, familială și socială, precum și să exprime, cu răbdare și curaj, în contradicțiile epocii prezente, speranța lor în mărire „și prin structurile vieții pământești”.

Prin apartenența lor la Cristos, domn și rege al universului, credincioșii laici participă la misiunea împărătească și sunt chemați de el la slujirea împărăției lui Dumnezeu și la răspândirea ei în istorie. Ei trăiesc regalitatea creștină înainte de toate prin lupta spirituală pentru a învinge în ei înșiși împărăția păcatului (cf. Rom 6,12), și apoi prin dăruirea de sine pentru a sluji, în dragoste și în dreptate, pe Isus însuși prezent în toți frații, mai ales în cei mai mici (cf. Mt 25,40).

Dar credincioșii laici sunt chemați în special să redea creației întreaga sa valoare originală. Prin îndreptarea creației spre adevăratul bine al omului, printr-o activitate susținută de viața harului, ei participă la exercitarea puterii prin care Isus înviat atrage la sine toate și le supune, împreună cu sine însuși, Tatălui, astfel ca Dumnezeu să fie totul în toți (cf. In 12,32; 1Cor 15,28).

Participarea credincioșilor laici la tripla misiune a lui Cristos: preot, profet și rege, își află rădăcina sa primă în ungera Botezului, dezvoltarea sa în Mir, iar realizarea și sprijinul dinamic în Euharistie. Este o participare dăruită fiecărui credincios laic, dar întrucât formează unicul trup al Domnului. În realitate, Isus îmbogățește cu darurile sale Biserica însăși, ca trup și mireasă a sa. În felul acesta indivizii sunt părtași la tripla misiune a lui Cristos întrucât sunt membre ale Bisericii, așa cum ne învață foarte clar apostolul Petru, care-i definește pe cei botezați ca „neam ales, preoție împărătească, națiune sfântă, popor luat în stăpânire de Dumnezeu” (1Pt 2,9). Tocmai pentru că provine din comuniunea eclezială, participarea credincioșilor laici la tripla misiune a lui Cristos, cere să fie trăită și actualizată în comuniune și pentru creșterea comuniunii însăși. Sfântul Augustin scria: „Așa cum îi numim pe toți creștini în virtutea crismei mistice, tot așa îi numim pe toți preoți pentru că sunt membre ale unicului preot”.

Credincioșii laici și domeniul temporal

15. Noutatea creștină este fundamentul și titlul egalității tuturor celor botezați în Cristos, a tuturor membrilor poporului lui Dumnezeu: „Este comună tuturor demnitatea membrilor datorită renașterii lor în Cristos; este comun harul înfierii, comună chemarea la desăvârșire; una este mântuirea, una este speranța, neîmpărțită este iubirea”. În virtutea demnității baptismale comune, credinciosul laic este coresponsabil, împreună cu miniștrii hirotoniți și cu călugării și călugărițele la misiunea Bisericii.

Dar demnitatea baptismală comună capătă în credinciosul laic o modalitate care-l deosebește, fără însă a-l separa, de preot, de călugăr și de călugăriță. Conciliul Vatican II a indicat această modalitate în domeniul temporal: „Laicilor le este propriu și caracteristic domeniul temporal”.

Tocmai pentru a primi în mod complet, adecvat și specific condiția eclezială a credinciosului laic, este necesară aprofundarea importanței teologice a domeniului temporal în lumina planului mântuitor al lui Dumnezeu și al misterului Bisericii.

Așa cum spunea Paul al VI-lea, Biserica „are o adevărată dimensiune temporală, inerentă naturii și misiunii sale profunde, ale cărei rădăcini se afundă în misterul Cuvântului Întrupat, și care este realizată în forme diferite pentru membrii săi.

De fapt, Biserica trăiește în lume, chiar dacă nu este din lume (cf. In 17,16) și este trimisă să continue lucrarea răscumpărătoare a lui Isus Cristos, care „în timp ce prin natura sa are drept scop mântuirea oamenilor, îmbrățișează și refacerea întregii sfere temporale”.

Desigur, toți membrii Bisericii sunt părtași la dimensiunea sa temporală; dar sunt părtași în

forme diferite. În special, participarea credincioșilor laici, are o modalitate a sa de actualizare și funcționare care, conform Conciliului, le este „proprie și specifică”: această modalitate este desemnată cu expresia „domeniu temporal”.

În realitate, Conciliul descrie condiția temporală a credincioșilor laici, indicând-o, înainte de toate, ca locul în care le este adresată chemarea lui Dumnezeu: „Acolo sunt chemați de Dumnezeu”. Este vorba despre un „loc” prezentat în termeni dinamici: Credincioșii laici „trăiesc în mijlocul lumii, angrenați în toate îndatoririle și activitățile din lume și în condițiile obișnuite ale vieții familiale și sociale din care le este țesută existența”. Ei sunt persoane care trăiesc o viață normală în lume, studiază, lucrează, stabilesc raporturi de prietenie, sociale, profesionale, culturale etc. Conciliul consideră condiția lor, nu ca fiind pur și simplu un fapt exterior și ambiental, ci ca o realitate destinată să-și găsească în Isus Cristos plinătatea semnificației sale. Dimpotrivă, afirmă că „însuși Cuvântul întrupat a voit să fie părtaș la această solidaritate umană (...). A sfințit relațiile umane, în primul rând pe cele de familie, din care se nasc raporturile sociale: s-a supus de bunăvoie legilor patriei sale. A voit să ducă viața unui lucrător din vremea și din ținutul său”.

În felul acesta „lumea” devine ambientul și mijlocul vocației creștine a credincioșilor laici, pentru că ea însăși este destinată să-l preamărească pe Dumnezeu Tatăl în Cristos. De aceea, Conciliul poate indica sensul propriu și specific al vocației divine adresate credincioșilor laici. Nu sunt chemați să abandoneze poziția pe care ei o au în lume. De fapt, Botezul nu-i ia din lume, așa cum arată apostolul Paul: „Fraților, fiecare să rămână în fața lui Dumnezeu în starea în care era când a fost chemat” (1Cor 7,24); dar le încredințează o vocație care privește tocmai situația din mijlocul lumii: de fapt, credincioșii laici „sunt chemați de Dumnezeu, pentru ca, îndeplinindu-și menirea proprie, călăuziți de spiritul evangheliei, să contribuie dinăuntru, ca o plămadă, la sfințirea lumii și să-l arate astfel celorlalți pe Cristos, mai ales prin mărturia vieții lor, prin iradierea credinței, speranței și iubirii lor”. Astfel, a fi și a acționa în lume este pentru credincioșii laici o realitate nu numai antropologică și sociologică, dar și specific teologică și eclezială. De fapt, prin situația lor din mijlocul lumii, Dumnezeu își manifestă planul său și comunică vocația specială de „a căuta împărăția lui Dumnezeu ocupându-se de cele vremelnice și orânduindu-le după voința lui Dumnezeu”.

Tocmai în această perspectivă părinții sinodali au spus: „De aceea, domeniul temporal al credinciosului laic nu trebuie definit numai în sens sociologic, ci mai ales în sens teologic. Caracteristica temporală trebuie înțeleasă în lumina actului creator și răscumpărător al lui Dumnezeu, care a încredințat lumea bărbaților și femeilor, pentru ca ei să participe la lucrarea creației, să elibereze însăși creația de sub influența păcatului și să se sfințească pe ei înșiși în

căsătorie sau în viața celibatară, în familie, în profesie și în diferitele activități sociale”.

Condiția eclezială a credincioșilor laici este fundamental definită de noutatea lor creștină și caracterizată de domeniul temporal.

Imaginile evanghelice ale sării, luminii și drojdiei, deși privesc nedeterminat pe toți discipolii lui Isus, își află o aplicare specifică la credincioșii laici. Sunt imagini extraordinar de semnificative, pentru că arată nu numai inserarea profundă și participarea deplină a credincioșilor laici pe pământ, în lume, în comunitatea umană; dar mai ales noutatea și originalitatea unei înserări și a unei participări destinate răspândirii evangheliei care mântuiește.

Chemați la sfințenie

16. Demnitatea credincioșilor laici ni se descoperă în toată plinătatea ei dacă analizăm prima și fundamentala chemare pe care Tatăl, în Isus Cristos, prin Duhul, o adresează fiecăruia dintre ei: chemarea la sfințenie, adică la perfecțiunea dragostei. Sfințenia este mărturia cea mai splendidă a demnității conferite discipolului lui Cristos.

Despre chemarea universală la sfințenie Conciliul Vatican II a avut cuvinte foarte clare. Se poate spune că tocmai acesta a fost consemnul primar încredințat tuturor fiilor și fiicelor Bisericii de către un Conciliu care s-a voit a fi pentru reînnoirea evanghelică a vieții creștine. Acest consemn nu este o simplă exortatie morală, ci o exigență de nesuprimat a misterului Bisericii: ea este via aleasă prin care trăiesc și cresc mlădițele prin însăși seva sfântă și sfințitoare a lui Cristos; este trupul mistic, ale cărui membre participă din însăși viața de sfințenie a capului, care este Cristos; este mireasa iubită de Domnul Isus, care s-a dat pe sine însuși pentru a o sfinți (cf. Ef 5,25 ș.u.). Duhul care a sfințit natura umană a lui Isus în sânul feciorelnic al Mariei (cf. Lc 1,35) este același Duh care rămâne și lucrează în Biserică pentru a-i comunica sfințenia Fiului lui Dumnezeu făcut om.

Astăzi este mai stringent ca niciodată ca toți creștinii să reia drumul reînnoirii evanghelice, primind cu generozitate invitația apostolică de „a fi sfinți în tot comportamentul” lor (1Pt 1,15). Sinodul extraordinar din anul 1985, la douăzeci de ani de la încheierea Conciliului, a insistat asupra acestei urgențe: „Întrucât Biserica în Cristos este mister, ea trebuie să fie considerată semn și instrument de sfințenie (...). Sfinții și sfintele au fost totdeauna izvor și origine de reînnoire în cele mai dificile circumstanțe din întreaga istorie a Bisericii. Astăzi avem o foarte mare nevoie de sfinți, pe care trebuie să-i cerem de la Dumnezeu cu stăruință”.

Tocmai pentru că-i sunt membri, toți cei din Biserică primesc și deci împărtășesc chemarea comună la sfințenie. Cu titlu deplin, fără nici o diferență de ceilalți membri ai Bisericii,

credincioșii laici sunt chemați la ea: „Toți credincioșii, de orice stare sau condiție, sunt chemați la plinătatea vieții creștine și la desăvârșirea iubirii”. „Toți credincioșii sunt chemați și datori să tindă spre sfințenie și spre desăvârșirea stării proprii”.

Chemarea la sfințenie își are rădăcinile în Botez și este repropusă de alte sacramente, în special de Euharistie: îmbrăcați în Isus Cristos și adăpați de Duhul său, creștinii sunt „sfinți” și de aceea sunt abilitați și obligați să manifeste sfințenia ființei lor prin sfințenia tuturor acțiunilor lor. Apostolul Paul nu încetează de a-i atenționa pe toți creștinii să trăiască „așa cum le stă bine unor sfinți” (Ef 5,3).

Viața conform Duhului, al cărei rod este sfințirea (cf. Rom 6,22; Gal 5,22), suscită și cere de la toți și de la fiecare botezat urmarea și imitarea lui Isus Cristos, prin acceptarea fericirilor sale, prin ascultarea și meditarea cuvântului lui Dumnezeu, prin participarea conștientă și activă la viața liturgică și sacramentală a Bisericii, prin rugăciunea individuală, familială și comunitară, prin foamea și setea după dreptate, prin practicarea poruncii iubirii în toate circumstanțele vieții și prin slujirea fraților, mai ales dacă aceștia sunt mici, săraci și suferinzi.

Sfințirea în lume

17. Chemarea credincioșilor laici la sfințenie recere ca viața conform Duhului să se exprime în chip special prin inserarea lor în realitățile temporale și prin participarea lor la activitățile pământești. Tot apostolul este acela care ne atenționează: „Tot ceea ce faceți cu cuvântul sau cu fapta, toate să fie în numele Domnului Isus, aducând prin el mulțumiri lui Dumnezeu Tatăl” (Col 3,17). Aplicând cuvintele apostolului la credincioșii laici, Conciliul afirmă categoric: „Nici grija pentru familie, nici celelalte treburi pământești nu trebuie să fie străine de orientarea spirituală a vieții”. La rândul lor, părinții sinodali au spus: „Unitatea vieții credincioșilor laici este de o foarte mare importanță: de fapt, ei trebuie să se sfințească în viața obișnuită profesională și socială. De aceea, pentru a putea răspunde chemării lor, credincioșii laici trebuie să privească la activitățile vieții zilnice ca la o ocazie de unire cu Dumnezeu și de îndeplinire a voinței sale și, de asemenea, de slujire a celorlalți oameni, conducându-i la comuniunea cu Dumnezeu în Cristos”.

Mai înainte de a fi percepută și trăită ca o obligație exigentă și la care nu se poate renunța, vocația la sfințenie trebuie să fie percepută și trăită de credincioșii laici ca semn luminos al iubirii infinite a Tatălui care i-a renăscut la viața sa de sfințenie. Prin urmare, această chemare trebuie considerată drept o componentă esențială și inseparabilă a noii vieți baptismale, și deci un element constitutiv al demnității lor. În același timp, chemarea la sfințenie este strâns

unită cu misiunea și cu responsabilitatea încredințate credincioșilor laici în Biserică și în lume. În realitate, însăși sfințenia trăită deja, care derivă din participarea la viața de sfințenie a Bisericii, reprezintă prima și fundamentală contribuție la edificarea Bisericii însăși, ca și „comuniune a sfinților”. În fața ochilor luminați de credință se deschide larg un scenariu minunat: acela al foarte multor credincioși laici, bărbați și femei, care tocmai în viața și activitățile de fiecare zi, adesea neobservați sau de-a dreptul neînțeleși, necunoscuți celor mari ai pământului, dar priviți cu iubire de Tatăl, sunt lucrătorii neobosiți care lucrează în via Domnului, sunt artizanii umili și mari – desigur datorită puterii harului lui Dumnezeu – ai creșterii împărăției lui Dumnezeu în istorie.

Apoi, sfințenia trebuie considerată drept o premisă fundamentală și o condiție întru totul de neînlocuit pentru realizarea misiunii de mântuire în Biserică. Tocmai sfințenia Bisericii este izvorul secret și măsura infailibilă a activității sale apostolice și a elanului său misionar. Numai în măsura în care Biserica, mireasa lui Cristos, se lasă iubită de el și îl iubește la rândul său, ea devine mamă rodnică în Duhul.

Să reluăm din nou imaginea biblică: apariția și dezvoltarea mlădițelor depinde de inserarea lor în viță. „După cum mlădița nu poate aduce rod de la sine dacă nu rămâne în viță, tot la fel nici voi, dacă nu rămâneți în mine. Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel care rămâne în mine și eu în el, acela aduce rod mult, pentru că fără de mine nu puteți face nimic” (In 15,4-5).

Este normal să amintim aici declararea solemnă a unor credincioși laici, bărbați și femei, ca fericiți și sfinți, care a avut loc în timpul cât a durat Sinodul. Întregul popor al lui Dumnezeu, și în chip special credincioșii laici, pot găsi acum noi modele de sfințenie și noi mărturii de virtuți eroice trăite în condițiile comune și obișnuite ale existenței umane. Așa cum au spus părinții sinodali: „Bisericile locale și mai ales așa-numitele Biserici mai tinere trebuie să observe cu atenție printre membrii proprii pe acei bărbați și acele femei care au oferit în aceste condiții (condițiile zilnice ale lumii și starea conjugală) mărturia sfințeniei și pot fi drept exemplu celorlalți, pentru ca, dacă este cazul, să-i propună pentru beatificare și canonizare”.

La sfârșitul acestor reflecții, destinate definirii condiției ecleziale a credinciosului laic, îmi revine în minte renumita atenționare a sfântului Leon cel Mare: „Agnosce, o christiane, dignitatem tuam”. Este aceeași atenționare a sfântului Maxim, episcop de Torino, adresată tuturor acelor care au primit ungerea sfântului Botez: „Fiți atenți la cinstea care vă este acordată prin acest mister!”. Toți cei botezați sunt invitați să reasculte cuvintele sfântului Augustin: „Să ne bucurăm și să mulțumim: am devenit nu numai creștini, dar Cristos (...).

Minunați-vă și bucurați-vă: am devenit Cristos!”.

Demnitatea creștină, izvor de egalitate a tuturor membrilor Bisericii, garantează și promovează spiritul de comuniune și de fraternitate și, în același timp, devine secretul și forța dinamismului apostolic și misionar al credincioșilor laici. Demnitatea de lucrători, chemați de Domnul pentru a lucra în via sa, este o demnitate exigentă: „Toți laicii – citim în Conciliu – au marea îndatorire de a lucra pentru ca planul divin al mântuirii să ajungă tot mai mult la toți oamenii din orice timp și din orice loc”.

Capitolul II

Toți mlădițe ale unicei vițe

Participarea credincioșilor laici la viața Bisericii-comuniune

Misterul Bisericii-comuniune

18. Să reascultăm cuvintele lui Isus: „Eu sunt vița cea adevărată, iar Tatăl meu este viticultorul (...). Rămâneți în mine și eu în voi” (In 15,1-4).

Prin aceste cuvinte simple ne este revelată comuniunea misterioasă care leagă în unitate pe Domnul și pe discipoli, pe Cristos și pe cei botezați: o comuniune vie și vivificatoare, prin care creștinii nu-și aparțin lor înșiși, ci sunt proprietatea lui Cristos, ca mlădițele inserate în viță.

Comuniunea creștinilor cu Isus are ca model, izvor și țintă comuniunea însăși a Fiului cu Tatăl în darul Duhului Sfânt: uniți cu Fiul prin legătura iubitoare a Duhului, creștinii sunt uniți cu Tatăl.

Isus continuă: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele” (In 15,5). Din comuniunea creștinilor cu Cristos izvorăște comuniunea creștinilor între ei: toți sunt mlădițe ale unicei vițe, care este Cristos. În această comuniune fraternă, Domnul Isus arată reflexul minunat și misterioasa participare la viața intimă de iubire a Tatălui, a Fiului și a Duhului Sfânt. Pentru această comuniune se roagă Isus: „Ca toți să fie una, după cum tu, Tată, ești în mine și eu în tine, ca și ei să fie una în noi, pentru ca lumea să creadă că tu m-ai trimis” (In 17,21).

Această comuniune este însuși misterul Bisericii, așa cum ne amintește Conciliul Vatican II prin renumitele cuvinte ale sfântului Ciprian: „Biserica Universală se înfățișează ca «popor adunat în unitatea Tatălui, a Fiului și a Duhului Sfânt»”. Spre acest mister al Bisericii-comuniune suntem în mod obișnuit rechemați la începutul celebrării euharistice, atunci când preotul ne primește cu salutul apostolului Paul: „Harul Domnului nostru Isus Cristos, dragostea lui Dumnezeu și împărtășirea Duhului Sfânt să fie cu voi toți” (2Cor 13,13).

După ce am trasat „figura” credincioșilor laici în demnitatea lor, acum trebuie să reflectăm

asupra misiunii și responsabilității lor în Biserică și în lume: dar acestea pot fi înțelese așa cum se cuvine numai în contextul viu al Bisericii-comuniune.

Conciliul și ecleziologia comuniunii

19. Aceasta este ideea centrală pe care Biserica o repropune despre sine însăși în Conciliul Vatican II, așa cum ne-a amintit Sinodul extraordinar din anul 1985, care a avut loc la douăzeci de ani de la evenimentul conciliar: „Ecleziologia comuniunii este ideea centrală și fundamentală în documentele Conciliului. Koinonia-comuniune, fundamentată pe Sfânta Scriptură, este ținută în mare cinste în Biserica din vechime și în Bisericile orientale până în zilele noastre. De aceea, Conciliul Vatican II s-a străduit foarte mult pentru ca Biserica-comuniune să fie mai clar înțeleasă și tradusă mai concret în viață. Ce înseamnă cuvântul atât de complex „comuniune”? Fundamental, este vorba despre comuniunea cu Dumnezeu prin Isus Cristos, în Duhul Sfânt. Această comuniune o avem în cuvântul lui Dumnezeu și în sacramele. Botezul este poarta și fundamentul comuniunii în Biserică. Euharistia este izvorul și apogeul întregii vieți creștine (cf. LG 11). Împărtășirea cu trupul euharistic al lui Cristos semnifică și produce, adică edifică intima comuniune a tuturor credincioșilor în trupul lui Cristos care este Biserica (cf. 1Cor 10,16 ș.u.)”.

Imediat după Conciliu, Paul al VI-lea se adresa astfel credincioșilor: „Biserica este o comuniune. Ce înseamnă în acest caz comuniune? Vă facem trimitere la paragraful din catehism care vorbește despre sanctorum communionem, comuniunea, împărtășirea sfinților. Biserica înseamnă comuniunea sfinților. Iar comuniunea sfinților înseamnă o dublă participare vitală: încorporarea creștinilor în viața lui Cristos și circularea aceleiași carități în întreaga grupare a credincioșilor, în această lume și în cealaltă, unirea cu Cristos și în Cristos; și unirea între creștini, în Biserică”.

Imaginile biblice cu care Conciliul a voit să ne introducă în contemplarea misterului Bisericii scot în lumină realitatea Bisericii-comuniune în dimensiunea ei indisolubilă de comuniune a creștinilor cu Cristos și de comuniune a creștinilor între ei. Sunt următoarele imagini: staulul, turma, vița, edificiul spiritual, cetatea sfântă. Este mai ales, imaginea trupului prezentată de apostolul Paul, a cărui doctrină curge proaspătă și atrăgătoare în numeroase pagini ale Conciliului. La rândul său, Conciliul reia din întreaga istorie a mântuirii și repropune imaginea Bisericii ca popor al lui Dumnezeu: „I-a plăcut lui Dumnezeu să-i sfințească și să-i mântuiască pe oameni, nu individual și fără vreo legătură între ei, ci a voit să facă din ei un popor care să-l cunoască în adevăr și să-l slujească în sfințenie”. Deja în primele sale rânduri, constituția *Lumen gentium* rezumă în mod minunat această doctrină:: „Biserica este în

Cristos ca un sacrament, adică semn și instrument al unirii intime cu Dumnezeu și al unității întregului neam omenesc”.

Prin urmare, realitatea Bisericii-comuniune este parte integrantă, ba chiar reprezintă conținutul central al „misterului”, adică al planului divin de mântuire al omenirii. De aceea, comuniunea eclezială nu poate fi interpretată în mod adecvat dacă este înțeleasă ca o realitate pur și simplu sociologică și psihologică. Biserica este „noul” popor, poporul „mesianic”, poporul care „are drept cap pe Cristos (...), drept stare demnitatea și libertatea fiilor lui Dumnezeu (...), drept lege porunca nouă de a iubi precum însuși Cristos ne-a iubit (...), drept scop împărăția lui Dumnezeu (...și este) constituit de Cristos într-o comuniune de viață, de dragoste și de adevăr”. Legăturile care-i unesc pe membrii noului popor între ei – și mai întâi cu Cristos – nu sunt cele ale „cărnii” și ale sângelui”, ci acelea ale duhului, mai exact cele ale Duhului Sfânt, pe care-l primesc toți cei botezați (cf. Gal 3,1).

În realitate, acel Duh care din veșnicie unește unica și nedespărțita Trinitate, acel Duh care „la plinirea timpului” (Gal 4,4) unește indisolubil carnea umană cu Fiul lui Dumnezeu, același identic Duh este în decursul generațiilor creștine izvorul neîntrerupt și inepuizabil al comuniunii în și al Bisericii.

O comuniune organică: diversitate și complementaritate

20. Mai exact, comuniunea eclezială are aspectul unei comuniuni „organice”, similară celeia a unui trup viu și operant: de fapt, ea este caracterizată de prezența împreună a diversității și a complementarității vocațiilor și condițiilor de viață, ale ministerelor, carismelor și responsabilităților. Datorită acestei diversități și complementarități, fiecare credincios laic se află în relație cu întreg trupul, căruia îi oferă contribuția sa proprie.

Asupra comuniunii organice a trupului mistic al lui Cristos insistă într-un chip cu totul special apostolul Paul, a cărui bogată învățătură o putem reasculta în sinteza realizată de Conciliu: „Isus Cristos – citim în constituția *Lumen gentium* –, comunicându-l pe Duhul său, îi constituie în mod mistic ca trup al său pe frații săi, chemați dintre toate neamurile. În acest trup, viața lui Cristos se revarsă în toți credincioșii (...). După cum toate mădulele trupului omenesc, deși sunt multe, formează un singur trup, tot astfel și credincioșii în Cristos (cf. 1Cor 12,12). Și în alcătuirea trupului lui Cristos există diversitate de mădule și funcții. Unul este Duhul care, după bogăția sa și după necesitățile slujirilor, își împarte darurile sale diferite în folosul Bisericii (cf. 1Cor 12,1-11). Dintre aceste daruri, cel mai important este harul apostolilor, sub a căror autoritate Duhul însuși îi așază și pe carismatici (cf. 1Cor 14). Același Duh, unificând trupul prin propria sa putere și prin legătura internă dintre mădule, face să

se nască și să crească dragostea între credincioși. Astfel, dacă un membru suferă, toate membrele suferă cu el; dacă un membru este cinstit, toate membrele se bucură cu el (cf. 1Cor 12,26)”.

Totdeauna unicul și același Duh este principiul dinamic al varietății și unității în și al Bisericii. Să citim din nou din constituția Lumen gentium: „Și ca să ne reînnoim fără încetare în el (Cristos) (cf. Ef 4,23), ne-a dăruit din Duhul său care, fiind unul și același în cap și în mădulare, dă întregului trup viața, unitatea și mișcarea, așa încât sfinții părinți au putut compara rolul său cu acela al principiului vital, adică al sufletului, în trupul omenesc”. Iar într-un alt text, deosebit de dens și prețios pentru a culege „caracterul organic” propriu comuniunii ecleziale și în aspectul său de creștere neîncetată spre comuniunea perfectă, Conciliul scrie: „Duhul locuiește în Biserică și în inimile credincioșilor ca într-un templu (1Cor 3,16; 6,19) și în ei se roagă și dă mărturie despre înfiere (cf. Gal 4,6; Rom 8,15-16.26). El călăuzește Biserica spre tot adevărul (cf. In 16,13), o unește în comuniune și slujire, o înzestreață și o conduce cu diferite daruri ierarhice și carismatice și o împodobește cu roadele sale (cf. Ef 4,11-12; 1Cor 12,4; Gal 5,22). Prin puterea evangheliei, el întinerește Biserica, o reînnoiește fără încetare și o conduce la unirea desăvârșită cu mirele ei. Căci Duhul și mireasa spun Domnului Isus: Vino! (cf. Ap 22,17)”.

Comuniunea eclezială este deci un dar, un mare dar al Duhului Sfânt, pe care credincioșii laici sunt chemați să-l primească cu recunoștință și în același timp să-l trăiască cu un profund sentiment de responsabilitate. Aceasta se realizează concret prin participarea lor la viața și la misiunea Bisericii, în a cărei slujire credincioșii laici își pun diferitele și complementarele lor ministere și carisme.

Credinciosul laic „nu poate să se închidă niciodată în sine însuși, izolându-se spiritualicește de comunitate, ci trebuie să trăiască într-un schimb continuu cu ceilalți, printr-un sentiment viu de fraternitate, în bucuria unei demnități egale și în angajarea de a face împreună să aducă rod comoara imensă primită ca moștenire. Duhul Domnului îi dă lui, ca și celorlalți, multe carisme, îl invită la diferite ministere și misiuni, îi amintește, așa cum amintește și celorlalți în raport cu el, că tot ceea ce îl deosebește nu înseamnă un plus de demnitate, ci o abilitare specială și complementară la slujire (...). Astfel, carismele, ministerele, misiunile și slujirile credinciosului laic există în comuniune și pentru comuniune. Sunt bogății complementare în favoarea tuturor, sub călăuza înțeleaptă a păstorilor”.

Ministerele și carismele, daruri ale Duhului acordate Bisericii

21. Conciliul Vatican II prezintă ministerele și carismele ca daruri ale Duhului Sfânt pentru

edificarea trupului lui Cristos și pentru misiunea sa de mântuire în lume. De fapt, Biserica este orientată și călăuzită de Duhul, care dă cu generozitate diferite daruri ierarhice și carismatice tuturor celor botezați chemându-i să fie, fiecare în felul său, activi și coresponsabili.

Să examinăm acum ministerele și carismele cu referire directă la credincioșii laici și la participarea lor la viața Bisericii-comuniune.

Ministere, misiuni și funcții

Ministerele prezente și operante în Biserică toate sunt, chiar dacă în modalități diferite, o participare la ministerul lui Isus Cristos, păstorul cel bun care-și dă viața pentru oile sale (cf. In 10,11), slujitorul umil, jertfit în întregime pentru mântuirea tuturor (cf. Mc 10,45). Paul este din cale afară de clar în a vorbi despre alcătuirea ministerială a Bisericilor apostolice. În prima Scrisoare către Corinteni scrie: „Cei puși de Dumnezeu în Biserică sunt întâi apostoli, în locul al doilea profeți, în locul al treilea învățători (...)” (1Cor 12,28). În Scrisoarea către Efeseni citim: „Fiecăruia dintre noi i s-a dat însă harul pe măsura darului lui Cristos (...). Și tot el i-a pus pe unii apostoli, pe alții profeți, pe unii evangheliști, pe alții păstori și învățători, spre a forma sfinții, să-și îndeplinească însărcinarea lor, ca să fie zidit trupul lui Cristos, încât să ajungem toți la unirea în credință și la cunoașterea Fiului lui Dumnezeu, la omul desăvârșit, la măsura staturii împlinite a lui Cristos” (Ef 4,7. 11-13; cf. Rom 12,4-8). După cum apare din acestea și din alte texte ale Noului Testament, ministerele, ca și darurile și misiunile ecleziale, sunt multe și diferite.

Ministerele care provin din sacramentul Preoției

22. În Biserică se află pe primul loc ministerele hirotonirii, adică ministerele care provin din sacramentul Preoției. În realitate, Domnul Isus a ales și stabilit pe apostoli, sămânța poporului noii alianțe și originea ierarhiei sacre, încredințându-le mandatul de a face ucenici în toate popoarele (cf. Mt 28,19), de a forma și de a conduce poporul preoțesc. Misiunea apostolilor, pe care Domnul Isus continuă să o transmită păstorilor poporului său, este o adevărată slujire, numită semnificativ în Sfânta Scriptură „diakonia”, adică slujire, minister. În neîntrerupta succesiune apostolică, miniștrii primesc carisma Duhului Sfânt de la Cristos înviat prin sacramentul Preoției: în felul acesta primesc autoritatea și puterea sacră de a acționa „in persona Christi, capitis” (în persoana lui Cristos, capul), pentru a sluji Biserica și pentru a o aduna în Duhul Sfânt prin evanghelie și sacramente.

Ministerele Preoției, mai înainte de a fi pentru persoanele care le primesc, sunt un har pentru

Biserica întregă. Ele exprimă și actualizează o participare la preoția lui Isus Cristos care este diferită, nu numai prin grad, dar și prin esență, de participarea dăruită prin Botez și prin Mir tuturor credincioșilor. Pe de altă parte, preoția ministerială, așa cum a amintit Conciliul Vatican II, este esențialmente îndreptată spre preoția împărătească a tuturor credincioșilor și este rânduită pentru ea.

De aceea, pentru a asigura și pentru a face să crească mereu comuniunea în Biserică, în special în domeniul diferitelor și complementarelor ministere, păstorii trebuie să recunoască faptul că ministerul lor este fundamental rânduit spre slujirea întregului popor al lui Dumnezeu (cf. Evr 5,1), iar, la rândul lor, credincioșii laici trebuie să recunoască faptul că preoția ministerială este întru totul necesară pentru viața și pentru participarea lor la misiunea Bisericii.

Ministere, misiuni și funcții ale laicilor

23. Misiunea mântuitoare a Bisericii este actualizată nu numai de miniștri în virtutea sacramentului Preoției, dar și de toți credincioșii laici: de fapt, aceștia, în virtutea condiției lor baptismale și a chemării lor specifice, în măsura proprie fiecăruia, participă la misiunea preoțească, profetică și împărătească a lui Cristos. De aceea, păstorii trebuie să recunoască și să promoveze ministerele, misiunile și funcțiile credincioșilor laici, care-și au fundamentul lor sacramental în Botez și în Confirmațiune și, pentru mulți dintre ei, în Căsătorie.

Când necesitatea sau folosul Bisericii o cere, păstorii pot încredința credincioșilor laici, conform normelor stabilite de dreptul universal, unele misiuni care sunt legate de ministerul lor propriu de păstori, dar care nu cer caracterul Preoției. Codul de drept canonic notează: „Acolo unde nevoia Bisericii o cere, din lipsă de slujitori sacri, chiar și laicii, deși nu sunt lectori sau acoliiți, pot suplini unele funcții ale acestora, adică să exercite ministerul cuvântului, să prezideze rugăciunile liturgice, să administreze Botezul și să distribuie sfânta Împărtășanie, conform dispozițiilor dreptului. Dar exercitarea acestor misiuni nu face din credinciosul laic un păstor: în realitate, nu misiunea este cea care constituie ministerul, ci hirotonirea sacramentală. Numai sacramentul Preoției atribuie ministerului o participare specială la misiunea lui Cristos, cap și păstor, și la preoția sa veșnică. Misiunea exercitată în calitate de suplinitor își are legitimarea imediată și formală din delegarea oficială dată de păstori, iar în concreta ei actualizare este dirijată de autoritatea ecleziastică.

Recenta adunare a Sinodului a prezentat o amplă și semnificativă panoramă a situației ecleziale referitoare la ministere, misiuni și funcții ale celor botezați. Părinții sinodali au apreciat viguros aportul apostolic al credincioșilor laici, bărbați și femei, în sprijinul

evangelizării, sfințirii și al animării creștine a realităților temporale, ca și disponibilitatea lor generoasă la suplinire în situații critice și de necesitate stringentă.

Urmare a reînnoirii liturgice promovate de Conciliu, înșiși credincioșii laici au dobândit o conștiință mai vie despre misiunea lor în adunarea liturgică și în pregătirea ei și au devenit foarte disponibili pentru a le îndeplini: de fapt, celebrarea liturgică este o acțiune sacră nu numai a clerului, dar a întregii adunări. Așadar, este normal ca misiunile care nu sunt proprii miniștrilor hirotoniți să fie îndeplinite de credincioșii laici. Pe urmă, trecerea de la o angajare efectivă a credincioșilor laici în acțiunea liturgică la cea de vestire a cuvântului lui Dumnezeu și la grija pastorală a fost spontană.

În aceeași adunare sinodală, nu au lipsit însă, împreună cu aprecierile pozitive, judecăți critice referitoare la folosirea, fără a face prea mare diferență, a cuvântului „minister”, confuzia și uneori aducerea la același nivel a preoției comune și a celei ministeriale, insuficienta respectare a anumitor legi și norme bisericești, interpretarea arbitrară a conceptului de „suplinire”, tendința spre „clericalizarea” credincioșilor laici și riscul de a crea de fapt o structură eclezială de slujire paralelă cu cea fondată pe sacramentul Preoției.

Tocmai pentru a depăși aceste pericole, părinții sinodali au insistat asupra necesității de a fi exprimate clar, chiar slujindu-se de o terminologie mai exactă, unitatea misiunii Bisericii, la care participă toți cei botezați, și în același timp esențiala diferență a ministerului păstorilor, fundamentat în sacramentul Preoției, față de celelalte ministere, misiuni și funcții ecleziale, care sunt fundamentate în sacramentele Botezului și Confirmațiunii.

Așadar, este necesar în primul rând, ca păstorii, atunci când recunosc și conferă credincioșilor laici diferite ministere, misiuni și funcții, să aibă cea mai mare grijă de a-i instrui asupra rădăcinii baptismale a acestora. Apoi este necesar ca păstorii să fie vigilenți ca să se evite o facilă și abuzivă recurgere la presupusele „situații critice” sau de „suplinire necesară”, acolo unde, obiectiv, nu există sau acolo unde se pot preîntâmpina asemenea situații printr-o programare pastorală mai rațională.

Diferitele ministere, misiuni și funcții pe care credincioșii laici le pot desfășura legitim în liturgie, în transmiterea credinței și în structurile pastorale ale Bisericii, trebuie să fie îndeplinite în conformitate cu chemarea lor laicală specifică, diferită de cea a miniștrilor sacri. În acest sens, exortația Evangheliei nuntiandi, care a avut o atât de mare și benefică parte în stimularea colaborării diversificate a credincioșilor laici la viața și la misiunea de evangelizare a Bisericii, amintește că „domeniul propriu al activității lor de evangelizare este lumea vastă și complicată a politicii, a realității sociale, a economiei, ca și a culturii, științelor și artelor, a vieții internaționale, a instrumentelor de comunicare socială; de

asemenea, și a altor realități special deschise evanghelizării, cum ar fi iubirea, familia, educația copiilor și adolescenților, munca profesională, suferința. Cu cât laicii vor fi mai mult pătrunși de spiritul evanghelic, responsabili de aceste realități și angajați explicit în ele, competenți în a le promova și conștienți că trebuie să-și desfășoare întreaga lor capacitate creștină adesea ținută ascunsă și sufocată, cu atât mai mult aceste realități, fără a pierde nimic și nici a sacrifica din coeficientul lor uman, dar manifestând o dimensiune transcendentă adesea necunoscută, se vor afla în slujirea edificării împărăției lui Dumnezeu, și deci a mântuirii în Isus Cristos”.

În timpul lucrărilor Sinodului, părinții sinodali au dedicat o mare atenție lectoratului și acolitatului. În timp ce în trecut, în Biserica latină existau numai un fel de etape spirituale ale itinerarului spre ministerele Preoției, prin motu proprio al papei Paul al VI-lea, Ministeria quaedam (15 august 1972), ele au primit o autonomie și stabilitate a lor, ca și o posibilă acordare a lor chiar bărbaților credincioși laici. În acest sens, s-a exprimat noul Cod de drept canonic. Acum, părinții sinodali și-au exprimat dorința ca „motu proprio «Ministeria quaedam» să fie revizuit, ținând cont de obiceiul Bisericilor locale și mai ales indicând criteriile conform cărora trebuie să fie aleși candidații fiecărui minister”.

În acest sens, a fost constituită o comisie specială, nu numai pentru a răspunde acestei dorințe exprimate de părinții sinodali, dar mai ales pentru a studia aprofundat diferitele probleme teologice, liturgice, juridice și pastorale ridicate de actuala mare înflorire a ministerelor încredințate credincioșilor laici.

Așteptând ca această comisie să-și încheie studiul său, pentru ca practica eclezială a ministerelor încredințate credincioșilor laici să fie ordonată și rodnică, vor trebui să fie respectate cu fidelitate de către toate Bisericile locale principiile teologice amintite mai sus, în special diferența esențială dintre preoția ministerială și preoția comună și, în consecință, diferența dintre ministerele care derivă din sacramentul Preoției și ministerele care derivă din sacramentele Botezului și Mirului.

Carismele

24. În timp ce încredințează Bisericii-comuniune diferitele ministere, Duhul Sfânt o îmbogățește și cu alte daruri și stimulente speciale, numite carisme. Ele pot lua formele cele mai diferite, fie ca expresie a libertății absolute a Duhului care le dă cu generozitate, fie ca răspuns la necesitățile multiple ale istoriei Bisericii. Descrierea și clasificarea acestor daruri pe care o fac textele Noului Testament sunt un semn al mării lor diversități: „Fiecăruia îi este dată manifestarea Duhului în folosul tuturor. Unuia i-a fost dat de către Duh cuvântul înțelept,

altuia, potrivit aceluiași Duh, cuvântul științei, celuilalt credința, prin același Duh; altuia darul vindecărilor, în acest unic Duh; altuia apoi înfăptuirea minunilor, altuia profeția, iar altuia deosebirea spiritelor; altuia felurite limbi, iar altuia tălmăcirea limbilor” (1Cor 12,7-10; cf. 1Cor 12,4-6. 28-31; Rom 12,6-8; 1Pt 4,10-11).

Extraordinare sau simple și umile, carismele sunt haruri ale Duhului Sfânt care au, direct sau indirect, o utilitate eclezială, fiind orânduite spre edificarea Bisericii, spre binele oamenilor și necesitățile lumii.

Și în zilele noastre asistăm la o înflorire a diferitelor carisme printre credincioșii laici, bărbați și femei. Sunt date individului personal, dar pot fi împărtășite și de alții și în felul acesta sunt continuate în timp ca o prețioasă și vie moștenire, care dă naștere la o rudenie spirituală specială între persoane. Tocmai referitor la apostolatul laicilor, Conciliul Vatican II scrie: „Pentru exercitarea acestui apostolat, Duhul Sfânt, care înfăptuiește sfințirea poporului lui Dumnezeu prin slujire preoțească și sacramente, împărtășește pe lângă aceasta credincioșilor daruri deosebite (cf. 1Cor 12,7), «împărțindu-le fiecăruia după cum voiește» (1Cor 12,1) pentru ca «toți să se ajute unul pe altul, după harul pe care l-a primit fiecare», și astfel să fie și ei «ca niște buni administratori ai harului celui de multe feluri al lui Dumnezeu» (1Pt 4,10), pentru zidirea întregului trup în iubire (cf. Ef 4,16)”.

Așa cum amintește și Conciliul, în logica dăruirii lor originare din care au izvorât, darurile Duhului cer ca toți cei care le-au primit să le exercite pentru creșterea întregii Biserici.

Carismele trebuie primite cu recunoștință: din partea celui care le primește, dar și din partea tuturor celor din Biserică. În realitate, sunt o bogăție specială de har pentru vitalitatea apostolică și pentru sfințenia întregului trup al lui Cristos: cu condiția ca să fie daruri care provin într-adevăr de la Duhul și să fie exercitate în deplină conformitate cu imboldurile autentice ale Duhului. În acest sens, totdeauna este necesar discernământul carismelor. În realitate, așa cum au spus părinții sinodali, „acțiunea Duhului Sfânt, care suflă unde vrea, nu este totdeauna ușor de recunoscut și de primit. Știm că Dumnezeu acționează în toți credincioșii creștini și suntem conștienți de binefacerile care provin din carisme atât pentru indivizi cât și pentru întreaga comunitate creștină. Cu toate acestea, suntem la fel de conștienți de puterea păcatului și de eforturile sale pentru a tulbura și produce confuzie în viața credincioșilor și a comunității”.

De aceea, nici o carismă nu scutește de referirea și de supunerea față de păstoria Bisericii. Conciliul spune foarte clar: „Judecata despre autenticitatea și dreapta lor folosire (a carismelor), aparține acelor care sunt în fruntea Bisericii și care au o datorie specială de a nu stinge Duhul, ci de a cerceta toate și a păstra ce este bun (cf. 1Tes 5,12.19-21)”, pentru ca

toate carismele, în diversitatea și complementaritatea lor, să coopereze la binele comun.

Participarea credincioșilor laici la viața Bisericii

25. Credincioșii laici participă la viața Bisericii, nu numai traducând în fapte misiunile și carismele lor, dar și în multe alte moduri.

Această participare își găsește prima și necesara ei expresie în viața și misiunea Bisericilor locale, a diecezelor, în care „este cu adevărat prezentă și acționează Biserica lui Cristos, una, sfântă, catolică și apostolică”.

Bisericile locale și Biserica Universală

Pentru o participare adecvată la viața eclezială, este foarte stringent ca toți credincioșii laici să aibă o viziune clară și exactă despre Biserica locală în legătura ei originară cu Biserica Universală. Biserica locală nu ia naștere dintr-un fel de fragmentare a Bisericii Universale, și nici Biserica Universală nu este constituită din simpla sumă a Bisericilor locale, ci o vie, esențială și constantă legătură le unește între ele, întrucât Biserica Universală există și se manifestă în Bisericile locale. De aceea, Conciliul spune că Bisericile locale sunt „formate după chipul Bisericii Universale, în care și începând de la care există singura și unica Biserică Catolică”.

Același Conciliu îndeamnă insistent credincioșii laici să trăiască activ apartenența lor la Biserica locală, însușindu-și în același timp o respirație din ce în ce mai „catolică”: „Să cultive neîncetat – citim în decretul despre apostolatul laicilor – simțul diecezei, a cărei celulă este parohia, gata întotdeauna ca, la îndemnul păstorului lor, să-și pună la dispoziție capacitatea în realizarea inițiativelor diecezane. Mai mult, pentru a răspunde nevoilor orașelor și zonelor rurale, să nu-și limiteze colaborarea la hotarele parohiei sau ale diecezei, ci să se străduiască să o extindă la dimensiuni interparohiale, interdiecezane, naționale sau internaționale, cu atât mai mult cu cât, crescând zilnic mișcările de populație, dezvoltându-se relațiile reciproce și facilitându-se comunicațiile, nici o parte a societății nu mai poate rămâne închisă în sine. Așadar, laicii să se preocupe de nevoile poporului lui Dumnezeu răspândit pe întreg pământul”.

În acest sens, recentul Sinod a cerut înlesnirea creării de consilii pastorale diecezane, la care să se recurgă după oportunități. În realitate, este vorba despre principala formă de colaborare și de dialog, ca și de discernământ, la nivel diecezan. Participarea credincioșilor laici la aceste consilii va putea lărgi recurgerea la consultare și principiul colaborării – care în anumite cazuri este și de decizie – va fi aplicat pe arii mai extinse și cu mai multă putere.

Participarea credincioșilor laici la sinoadele diecezane și la conciliile locale, provinciale sau plene, este prevăzută de Codul de drept canonic; ea va putea contribui la comuniunea și misiunea eclezială a Bisericii locale, fie în ambientul propriu, fie în raport cu celelalte Biserici locale ale provinciei bisericești sau ale conferinței episcopale.

Conferințele episcopale sunt chemate să aprecieze modul cel mai potrivit de dezvoltare, la nivel național sau regional, al consultării și colaborării credincioșilor laici, bărbați și femei: astfel se vor putea cântări bine problemele comune și se va manifesta și mai bine comuniunea eclezială a tuturor.

Parohia

26. Deși are totdeauna o dimensiune universală, comuniunea eclezială își află expresia sa cea mai imediată și vizibilă în parohie: ea este ultima localizare a Bisericii, într-un anumit sens este Biserica însăși care trăiește în mijlocul caselor fiilor și fiicelor sale.

Este necesar ca toți să redescoperim, în credință, adevărata față a parohiei, adică însuși „misterul” Bisericii prezent și operant în ea: chiar dacă uneori săracă în persoane și mijloace, chiar dacă uneori răspândită pe teritorii foarte întinse sau aproape de negăsit în cadrul populatelor și haoticelor cartiere moderne, parohia nu este în principal o structură, un teritoriu, un edificiu; ea este mai degrabă „familia lui Dumnezeu, ca o fraternitate animată de spiritul unității”, este „un cămin familial, fratern și primitiv”, este „comunitatea credincioșilor”. Pe scurt, parohia este fondată pe o realitate teologică, pentru că ea este o comunitate euharistică. Aceasta înseamnă că ea este o comunitate aptă să celebreze Euharistia în care subzistă rădăcina vie a construcției sale și legătura sacramentală a ființei sale în deplină comuniune cu întreaga Biserică. Această aptitudine se fundamentează în faptul că parohia este o comunitate de credință și o comunitate organică, adică formată din miniștri hirotoniți și din ceilalți creștini, în care parohul – care-l reprezintă pe episcopul diecezan – este legătura ierarhică cu întreaga Biserică locală.

Desigur că misiunea Bisericii în zilele noastre este uriașă, și pentru a o duce la îndeplinire cu siguranță că nu este suficientă singură parohia. De aceea, Codul de drept canonic prevede forme de colaborare între parohiile din cadrul aceluiași teritoriu și recomandă episcopului grija asupra tuturor categoriilor de credincioși, chiar și ale aceluia care nu privesc direct grija pastorală obișnuită. În realitate, multe locuri și forme de prezență și de acțiune sunt necesare pentru a duce cuvântul și harul evangheliei în diferitele condiții de viață ale oamenilor de astăzi, și multe alte funcții de iradiere religioasă și de apostolat ale ambientului, în domeniul cultural, social, educativ, profesional etc., nu pot avea drept centru sau punct de plecare

parohia. Și totuși, și astăzi parohia trăiește o nouă și promițătoare etapă. Așa cum spunea Paul al VI-lea, la începutul pontificatului său, adresându-se clerului roman: „Credem, fără îndoială, că această veche și venerată structură a parohiei are o misiune indispensabilă și de mare actualitate; ei îi revine să creeze prima comunitate a poporului creștin; ei îi revine să inițieze și să adune poporul în normala exprimare a vieții liturgice; ei îi revine să mențină și să revigoreze credința în oamenii de astăzi; ei îi revine să le furnizeze școala doctrinei mântuitoare a lui Cristos; ei îi revine să practice în sentiment și faptă umila caritate a faptelor bune și fraterne”.

În ceea ce-i privește, părinții sinodali au examinat cu atenție situația actuală din multe parohii, cerând o reînnoire mai hotărâtă a lor: „Multe parohii, atât din regiunile urbane, cât și din teritoriile de misiuni, nu pot funcționa în plinătatea lor reală din lipsă de mijloace materiale sau de preoți, sau și din cauza excesivei extinderi geografice și datorită condiției speciale a unor creștini (de exemplu, exilații și emigranții). Pentru ca toate aceste parohii să fie într-adevăr comunități creștine, autoritățile locale trebuie să înlesnească: a) adaptarea structurilor parohiale cu flexibilitatea largă acordată de Dreptul canonic, mai ales promovând participarea laicilor la responsabilitățile pastorale; b) micile comunități ecleziale de bază, numite și comunități vii, unde credincioșii pot să-și comunice reciproc cuvântul lui Dumnezeu și să se exprime în slujire și în iubire; aceste comunități sunt adevărate expresii ale comuniunii ecleziale și centre de evanghelizare, în comuniune cu păstorii lor”. Pentru reînnoirea parohiilor și pentru a asigura mai bine eficacitatea lor operativă trebuie să se înlesnească și forme instituționale de cooperare între diferitele parohii ale unuia și aceluiași teritoriu.

Angajarea apostolică în parohie

27. Acum este necesar să analizăm mai îndeaproape comuniunea și participarea credincioșilor laici la viața parohiei. În acest sens trebuie să le atragem atenția tuturor credincioșilor laici, bărbați și femei, asupra unui cuvânt foarte adevărat, semnificativ și stimulator al Conciliului: „Înlăuntrul comunităților Bisericii – citim în decretul despre apostolatul laicilor – acțiunea lor este atât de necesară încât, fără ea, însuși apostolatul păstorilor de cele mai multe ori nu-și poate atinge deplina eficacitate”. Aceasta este o afirmație radicală, care, evident, trebuie să fie înțeleasă în lumina „ecleziologiei comuniunii”: ministerele și carismele fiind diferite și complementare, toate sunt necesare creșterii Bisericii, fiecare conform propriei modalități.

Credincioșii laici trebuie să fie din ce în ce mai convinși de semnificația specială pe care o ia angajarea lor apostolică în parohia lor. Tot Conciliul este acela care arată autoritar acest

lucru, afirmând: „Parohia oferă un exemplu strălucit de apostolat comunitar, căci ea adună laolaltă diversitatea umană care face parte din ea și o implantează în universalitatea Bisericii. Laicii să se obișnuiască, așadar, să lucreze în parohie, în strânsă unire cu preoții lor, să prezinte comunității Bisericii problemele proprii și ale lumii, precum și întrebările cu privire la mântuirea oamenilor, pentru a fi cercetate și rezolvate în comun; să contribuie, după posibilități, la orice inițiativă apostolică și misionară a familiei lor bisericești”.

Atenționarea conciliară asupra examinării și rezolvării problemelor pastorale „cu sprijinul tuturor”, trebuie să-și găsească dezvoltarea sa adecvată și structurată în valorificarea mai convinsă, mai amplă și mai hotărâtă a consiliilor pastorale parohiale, asupra cărora au insistat pe bună dreptate părinții sinodali.

În circumstanțele actuale, credincioșii laici pot și trebuie să facă foarte mult pentru creșterea unei comuniuni ecleziale autentice în cadrul parohiilor lor și pentru a trezi din nou elanul misionar față de necredincioși și față de credincioșii înșiși care au părăsit sau slăbit practicarea vieții creștine.

Întrucât parohia este Biserica așezată printre casele oamenilor, ea trăiește și acționează profund inserată în societatea umană și intim solidară cu aspirațiile și dramele sale. Adesea contextul social, mai ales în anumite țări și ambiente, este zguduit violent de forțe de dezagregare și de dezumanizare: omul este pierdut și dezorientat, dar în inimă îi persistă tot mai mult dorința de a putea trăi și cultiva raporturi mai fraterne și mai umane. Răspunsul la această dorință poate veni din partea parohiei, atunci când aceasta, prin participarea vie a credincioșilor laici, rămâne coerentă vocației și misiunii sale originare: a fi în lume „loc” de comuniune a credincioșilor și în același timp „seminț” și „instrument” al vocației tuturor spre comuniune; într-un cuvânt, a fi casă deschisă pentru toți și în slujirea tuturor sau, cum îi plăcea papei Ioan al XXIII-lea să spună, fântâna satului spre care aleargă toți pentru a-și potoli setea.

Forme de participare în viața Bisericii

28. Credincioșii laici, împreună cu preoții, călugării și călugărițele, formează poporul unic al lui Dumnezeu și trupul lui Cristos.

Faptul de a fi „membre” ale Bisericii, nu împiedică întru nimic ca fiecare creștin să fie o ființă „unică și irepetabilă”, dar mai curând garantează și promovează sensul cel mai profund al unicității și irepetabilității, întrucât este izvor de varietate și de bogăție pentru întreaga Biserică. În acest sens, Dumnezeu, în Isus Cristos, îl cheamă pe fiecare cu propriul și inconfundabilul său nume. Invitația Domnului: „Mergeți și voi în via mea”, se adresează

fiecăruia personal și înseamnă: „Vino și tu în via mea!”

În felul acesta, în unicitatea și irepetabilitatea sa, cu ființa și modul său de a acționa, se pune în slujirea creșterii comunității ecleziale, așa cum de altfel personal primește și-și însușește bogăția comună a întregii Biserici. Aceasta este „împărtășirea sfinților”, pe care o mărturisim în Crez: binele tuturor devine binele fiecăruia, iar binele fiecăruia devine binele tuturor. „În sfânta Biserică – scrie sfântul Grigore cel Mare –

fiecare este sprijin pentru ceilalți și ceilalți sunt sprijinul său”.

Forme personale de participare

Este foarte necesar ca fiecare credincios laic să aibă mereu vie conștiința că este „membru al Bisericii”, căruia îi este încredințată o misiune originală de îndeplinit pentru binele tuturor, misiune de nesubstituit care nu poate fi delegată. Într-o asemenea perspectivă își află toată semnificația sa afirmația conciliară referitoare la absoluta necesitate a apostolatului fiecărei persoane: „Apostolatul pe care fiecare trebuie să-l desfășoare personal și care izvorăște cu îmbelșugare dintr-o viață cu adevărat creștină (cf. In 4,14) este principiul și condiția oricărui apostolat al laicilor, chiar și colectiv, și el nu poate fi înlocuit cu nimic. La acest fel de apostolat, care este totdeauna și pretutindeni rodnic, dar în anumite împrejurări este unicul adecvat și posibil, sunt chemați și obligați toți laicii, de orice condiție, chiar dacă sunt lipsiți de ocazia sau de posibilitatea de a colabora în asociații”.

În apostolatul personal sunt mari bogății care cer să fie descoperite pentru o intensificare a dinamismului misionar al fiecărui credincios laic. Prin această formă de apostolat, iradierea evangheliei poate deveni foarte ramificată, ajungând la tot atâtea locuri și ambiente câte sunt acelea legate de viața zilnică și concretă a laicilor. În plus, este vorba despre o iradiere permanentă, fiind legată de continua coerență a vieții personale cu credința; ca și despre o iradiere foarte incisivă, pentru că, prin împărtășirea deplină a condițiilor de viață, de muncă, a dificultăților și speranțelor fraților, credincioșii laici pot să ajungă la inima vecinilor, prietenilor sau colegilor lor, deschizând-o spre orizontul total, spre sensul deplin al existenței: comuniunea cu Dumnezeu și între oameni.

Forme asociative de participare

29. Comuniunea eclezială, deja prezentă și operantă prin acțiunea fiecărei persoane, își află o expresie specifică prin acțiunea asociată a credincioșilor laici, adică prin acțiunea solidară desfășurată de ei prin participarea responsabilă la viața și la misiunea Bisericii.

În ultimul timp, fenomenul de asociere a laicilor între ei a căpătat caractere de o varietate și vivacitate specială. Dacă dintotdeauna în istoria Bisericii asocierea credincioșilor a reprezentat într-un oarecare mod o linie constantă, așa cum ne-o dovedesc până astăzi diferitele confraternități, ordinele terțiare și diferitele congregații, ea a avut însă un impuls special în timpurile moderne, în care s-a remarcat apariția și răspândirea multor forme asociative: asociații, grupuri, comunități, mișcări. Putem vorbi despre o nouă stagiune asociativă a credincioșilor laici. În realitate, „alături de asocierea tradițională, și uneori din

aceleași rădăcini, au apărut mișcări și congregații noi, cu o fizionomie și finalitate specifice: atât este de mare bogăția și diversitatea resurselor pe care Duhul Sfânt le alimentează în țesutul eclezial, pe cât este de mare și capacitatea de inițiativă precum și generozitatea laicilor noștri”.

Aceste asociații de laici se prezintă adesea ca fiind destul de diferite unele de altele în multe aspecte, cum ar fi configurația exterioară, căile și metodele de educație și domeniile de activitate. Însă au trăsături care converg profund în finalitatea care le animă: cea de participare responsabilă la misiunea Bisericii de a aduce evanghelia lui Cristos ca izvor de speranță pentru om și de reînnoire pentru societate.

Asocierea credincioșilor laici pe motivații spirituale și apostolice provine din mai multe izvoare și corespunde unor exigențe diferite: de fapt, exprimă natura socială a persoanei și se supune cerinței unei mai vaste și incisive eficacități operative. În realitate, incidența „culturală”, izvor și imbold, dar și rod și semn al oricărei alte transformări a ambientului și a societății, se poate realiza prin activitatea nu numai a indivizilor cât mai ales a unui „subiect social”, adică a unui grup, a unei comunități, a unei asociații, a unei mișcări. Acest lucru este mai ales adevărat în contextul societății pluraliste și fărâmițate – cum este cea actuală din multe părți ale lumii – și în fața problemelor care au devenit extraordinar de complexe și dificile. Pe de altă parte, mai ales într-o lume secularizată, diferitele forme de asociere pot reprezenta pentru mulți un ajutor prețios pentru o viață creștină coerentă cu exigențele evangheliei și pentru o angajare misionară și apostolică.

Dincolo de aceste motive, rațiunea profundă care justifică și cere asocierea creștinilor laici este de ordin teologic: este o rațiune ecleziologică, așa cum recunoaște deschis Conciliul Vatican II care indică în apostolatul asociat un „semn al comuniunii și al unității Bisericii în Cristos”.

Este un „semn” care trebuie să se manifeste în raporturile de „comuniune”, atât în interiorul cât și în exteriorul diferitelor forme asociative, în cel mai amplu context al comunității creștine. Tocmai rațiunea ecleziologică indicată explică, pe de o parte, „dreptul” de asociere propriu credincioșilor laici, iar pe de altă parte, necesitatea de „criterii” de discernământ referitor la autenticitatea eclezială a formelor lor asociative.

Înainte de toate trebuie recunoscută libertatea asociativă a credincioșilor laici în Biserică. Această libertate este un drept adevărat care nu provine dintr-un fel de „concesie” din partea autorității, dar care izvorăște din Botez, acel sacrament care cheamă credincioșii laici la participarea activă la comuniunea și misiunea Bisericii. În această privință, Conciliul este foarte clar: „Păstrând relația cuvenită cu autoritatea bisericească, laicii au dreptul să

întemeieze asociații, să le conducă și să se înscrie în cele deja întemeiate”. Iar Codul recent afirmă textual: „Credincioșii au dreptul neștirbit de a înființa și de a conduce în mod liber asociații cu scopuri caritative și de pietate sau de promovare a vocației creștine în lume, și de a se reuni pentru a urmări în comun aceleași scopuri”.

Este vorba despre o libertate recunoscută și garantată de autoritatea bisericească și care trebuie exercitată totdeauna și numai în comuniunea

Bisericii: în acest sens, dreptul credincioșilor laici la asociere este în esență în raport cu viața de comuniune și cu misiunea Bisericii înseși.

Criteriile ecleziale ale asociațiilor laice

30. Numai în perspectiva comuniunii și a misiunii Bisericii, și deci nu în contradicție cu libertatea de asociere, se înțelege necesitatea de criterii clare și precise de discernământ și de recunoaștere a asociațiilor laice, numite și „criterii ecleziale”.

Drept criterii fundamentale pentru discernerea oricărei asociații de credincioși laici în Biserică pot fi considerate, în mod unitar, următoarele:

– Primatul acordat vocației fiecărui creștin la sfințenie, manifestată „în roadele harului pe care Duhul le produce în credincioși”, drept creștere spre plinătatea vieții creștine și perfecțiunea carității.

În acest sens, fiecare asociație de credincioși laici este chemată să fie din ce în ce mai mult un instrument de sfințenie în Biserică, favorizând și încurajând „o unire mai profundă între viața concretă a membrilor și credința lor”.

– Responsabilitatea de a mărturisi credința catolică, primind și proclamând adevărul despre Cristos, despre Biserică și despre om în ascultare față de magisteriul Bisericii, care-l interpretează în mod autentic. De aceea, fiecare asociație de credincioși laici trebuie să fie loc de vestire și de propunere a credinței și de educare în credință în conținutul său integral.

– Mărturia unei comuniuni solide și convinse, în raport filial cu papa, centrul continuu și vizibil al unității Bisericii Universale, și cu episcopul, „principiul vizibil și fundamentul unității” Bisericii locale, și în „aprecierea reciprocă între toate formele de apostolat din Biserică”.

Comuniunea cu papa și cu episcopul este chemată să se exprime prin disponibilitatea loială de a le primi învățăturile doctrinare și orientările pastorale. În plus, comuniunea eclezială cere recunoașterea pluralității legitime a formelor asociative ale credincioșilor laici din Biserică și, în același timp, disponibilitatea spre colaborarea lor reciprocă.

– Conformitatea și participarea la scopul apostolic al Bisericii, adică „evangelizarea și

sfințirea oamenilor și formarea conștiințelor creștine, astfel încât ele să pătrundă cu spiritul evangheliei diferitele comunități și medii”.

În această perspectivă, tuturor formelor asociative de credincioși laici, și fiecareia dintre ele, li s-a cerut un elan misionar care să le facă din ce în ce mai apte pentru o nouă evanghelizare.

– Angajarea unei prezențe în societatea umană, care, în lumina doctrinei sociale a Bisericii, să se pună în slujirea demnității integrale a omului.

În acest sens, asociațiile de credincioși laici trebuie să devină izvoare vii de participare și de solidaritate pentru construirea condițiilor celor mai corecte și fraterne în cadrul societății.

Criteriile fundamentale expuse mai sus își află verificarea în roadele concrete care însoțesc viața și operele diferitelor forme asociative, cum ar fi: gustul reînnoit pentru rugăciune, contemplație, viață liturgică și sacramentală; animarea în vederea creșterii vocațiilor la căsătoria creștină, la preoția ministerială, la viața consacrată; disponibilitatea de a participa la programele și activitățile Bisericii la nivel local, național sau internațional; angajarea catehetică și capacitatea pedagogică în instruirea creștinilor; imbold spre o prezență creștină în diferitele ambiente ale vieții sociale și crearea și animarea operelor caritative, culturale și spirituale; spiritul detașării și al sărăciei evanghelice pentru o mai generoasă caritate față de toți; convertirea la viața creștină sau revenirea la comuniune a botezaților „îndepărtați”.

Slujirea păstorilor în favoarea comuniunii

31. În Biserică, păstorii, chiar în fața dificultăților posibile și lesne de înțeles ale unor forme asociative și în fața impunerii de noi forme, nu pot renunța la slujirea autorității lor, nu numai pentru binele Bisericii, dar și pentru binele asociațiilor laice înseși. În acest sens, trebuie să însoțească opera discernământului cu călăuzirea și mai ales cu încurajarea lor în vederea unei creșteri a asociațiilor credincioșilor laici în comuniunea și misiunea Bisericii.

Este extraordinar de oportun ca unele asociații și mișcări noi, datorită răspândirii lor adesea naționale sau chiar internaționale, să aibă o recunoaștere oficială, o aprobare explicită din partea autorității bisericești competente. În acest sens, Conciliul a afirmat deja: „Desigur, apostolatul laicilor admite diferite tipuri de raporturi cu ierarhia, în funcție de diversele lui forme și obiective (...). Anumite forme de apostolat al laicilor sunt recunoscute explicit de ierarhie, în diferite feluri. După necesitățile binelui comun al Bisericii, autoritatea bisericească poate alege și promova în mod deosebit anumite asociații și inițiative apostolice care au scop nemijlocit spiritual și își pot asuma o răspundere specială față de ele”.

Printre diferitele forme de apostolat ale laicilor, care au un raport special cu ierarhia, părinții sinodali au amintit în mod explicit diferite mișcări și asociații ale Acțiunii Catolice, în care

„laicii se asociază liber într-o formă organică și stabilă, sub impulsul Duhului Sfânt, în comuniune cu episcopul și preoții, pentru a putea sluji, într-un mod propriu vocației lor, printr-o metodă specială, la creșterea întregii comunități creștine, la planurile pastorale și la animarea evanghelică a tuturor mediilor de viață, cu fidelitate și activitate stăruitoare”.

Consiliul Pontifical pentru Laici a primit misiunea să pregătească o listă cu asociațiile care primesc aprobarea oficială din partea Sfântului Scaun și să definească, împreună cu Secretariatul pentru Unirea Creștinilor, condițiile de bază în virtutea cărora poate fi aprobată o asociație ecumenică în care majoritatea să fie catolică, iar o minoritate necatolică, stabilind și în care cazuri nu se poate da o apreciere pozitivă.

Toți, păstori și credincioși, suntem obligați să favorizăm și să alimentăm încontinuu legăturile și raporturile fraterne de stimă, cordialitate, colaborare între diferitele forme asociative ale laicilor. Numai așa bogăția darurilor și carismelor pe care Domnul ni le oferă poate să contribuie rodnic și corect la construirea casei comune: „În plus, pentru construirea solidară a casei comune, este necesar să înlăturăm orice spirit de antagonism și de conflict, și mai degrabă să ne întrecem în a ne stima reciproc (cf. Rom 12,10), în a ne ieși unii în întâmpinarea altora prin iubire și voință de colaborare, cu răbdare, orizonturi largi, disponibilitate la sacrificiu, pe care toate acestea îl pot cere uneori”.

Să revenim încă o dată la cuvintele lui Isus: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele” (In 15,5), pentru a-i aduce mulțumiri lui Dumnezeu pentru marele dar al comuniunii ecleziale, reflexul în timp al veșnicei și inefabilei comuniuni de iubire a lui Dumnezeu unul și întreit. Conștiința darului trebuie să fie însoțită cu un puternic simțământ de responsabilitate: în realitate, este un dar care, ca și talantul evanghelic, cere să fie valorificat printr-o viață de comuniune crescândă.

A fi responsabili de darul comuniunii înseamnă, înainte de toate, a fi angajați în învingerea oricărei tentații de diviziune și opoziție, care întinde curse vieții și angajării apostolice a creștinilor. Strigătul de durere și consternare al apostolului Paul: „Mă refer la faptul că fiecare dintre voi spune altceva: «Eu sunt al lui Paul»; «eu, al lui Apolo»; «eu, al lui Chefa»; «eu, al lui Cristos». Este oare Cristos împărțit?” (1Cor 1,12-13), continuă să răsune ca un reproș datorită „sfâșierilor trupului lui Cristos”. În loc să răsune ca un apel persuasiv aceste cuvinte ale apostolului: „Fraților, în numele Domnului nostru Isus Cristos, vă dau îndemnul să trăiți toți în bună înțelegere, și să nu fie printre voi

dezbinări, și să fiți strâns uniți într-o simțire și un cuget” (1Cor 1,10).

Astfel, viața de comuniune eclezială devine un semn pentru lume și o putere de atracție care conduce spre credința în Cristos: „După cum tu, Tată, ești în mine și eu în tine, și ei să fie una în noi, pentru ca lumea să creadă că tu m-ai trimis” (In 17,21). În felul acesta, comuniunea se deschide spre misiune, devine ea însăși misiune.

Capitolul III

V-am constituit ca să mergeți și să aduceți rod

Coresponsabilitatea credincioșilor laici în Biserica-misiune

Comuniunea misionară

32. Să reluăm imaginea biblică a viței și mlădițelor. Într-un mod imediat și natural, ea ne deschide către considerarea rodniciei și a vieții. Întrădăcinate și însuflețite de viță, mlădițele sunt chemate să aducă rod: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel care rămâne în mine și eu în el, acela aduce rod mult” (In 15,5). A aduce rod este o exigență esențială a vieții creștine și ecleziale. Cel care nu aduce rod, nu rămâne în comuniune: „Orice mlădiță care este în mine și nu aduce rod, (Tatăl meu) o înlătură” (In 15,2).

Comuniunea cu Isus, din care derivă comuniunea creștinilor între ei, este condiția absolut necesară pentru a aduce rod: „Fără de mine nimic nu puteți face” (In 15,5). Iar comuniunea cu ceilalți este rodul cel mai frumos pe care-l pot da mlădițele: în realitate, ea este darul lui Cristos și al Duhului său.

Or, comuniunea dă naștere la comuniune și se configurează esențialmente ca o comuniune misionară. De fapt, Isus spune ucenicilor săi: „Nu voi m-ați ales pe mine, ci eu v-am ales pe voi și v-am rânduit să mergeți și să aduceți rod, iar rodul vostru să rămână” (In 15,16).

Comuniunea și misiunea sunt profund unite între ele, se întrepătrund și se implică reciproc, astfel încât comuniunea reprezintă izvorul și în același timp rodul misiunii: comuniunea este misionară, iar misiunea este pentru comuniune. Cel care adună și unește Biserica și cel care o trimite să predice evanghelia „până la marginile pământului” (Fap 1,8) este totdeauna unul și același Duh. În ceea ce o privește, Biserica este conștientă că și comuniunea, primită în dar, are o destinație universală. În felul acesta, Biserica se simte datoare față de omenirea întregă și față de fiecare om de darul primit de la Duhul care revarsă în inimile credincioșilor dragostea lui Isus Cristos, forță miraculoasă de coeziune internă și în același timp de expansiune externă. Misiunea Bisericii derivă din însăși natura sa, așa cum a voit-o Cristos: cea de „semn și instrument (...) al unității întregului neam omenesc”. Această misiune are scopul de a face cunoscută și trăită de toți „noua” comuniune care prin Fiul lui Dumnezeu

făcut om a intrat în istoria lumii. În acest sens, mărturia evanghelistului Ioan definește de acum înainte într-un mod irevocabil scopul fericit spre care tinde întreaga misiune a Bisericii: „Ceea ce am văzut și am auzit, vă vestim și vouă, ca și voi să fiți în împărtășire cu noi. Iar împărtășirea noastră este cu Tatăl și cu Fiul său Isus Cristos” (1In 1,3).

Or, în contextul misiunii Bisericii Domnul încredințează credincioșilor laici, în comuniune cu toți ceilalți membri ai poporului lui Dumnezeu, o mare parte de responsabilitate. De acest lucru erau pe deplin conștienți părinții Conciliului Vatican II: „Păstorii sufletești sunt perfect conștienți de marea contribuție pe care o aduc laici la binele întregii Biserici. Ei știu că nu au fost instituți de Cristos pentru a-și asuma singuri întreaga misiune mântuitoare a Bisericii față de lume, ci au marea îndatorire ca astfel să-i păstorească pe credincioși și să le recunoască slujirile și carismele, încât toți să conlucreze unanim, fiecare pe măsura lui, la lucrarea comună”. Această conștientizare a lor a revenit în continuare, cu o reînnoită claritate și cu o putere crescândă, în toate lucrările Sinodului.

Vestirea evangheliei

33. Tocmai pentru că sunt membri ai Bisericii, credincioșii laici au vocația și misiunea de a fi vestitori ai evangheliei: pentru această lucrare sunt abilitați și angajați prin sacramentele inițierii creștine și darurile Duhului Sfânt.

Într-un text clar și profund al Conciliului Vatican II, citim: „Întrucât sunt părtași la misiunea lui Cristos preot, profet și rege, laicii își au partea lor activă în viața și în acțiunea Bisericii (...). Hrăniți prin participarea activă la viața liturgică a comunității, participă cu zel la lucrările ei apostolice; călăuzesc spre Biserică oameni care erau poate foarte departe de ea; colaborează cu devotament la răspândirea cuvântului lui Dumnezeu, mai ales prin cateheză; punându-și la dispoziție priceperea, fac mai eficace slujirea mântuirii sufletelor precum și administrarea bunurilor Bisericii”.

Or, tocmai în evanghelizare se concentrează și se explică întreaga misiune a Bisericii, al cărei drum istoric se desfășoară sub harul și porunca lui Isus Cristos: „Mergeți în toată lumea și predicați evanghelia la toată făptura” (Mc 16,15); „Iată, eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul lumii” (Mt 28,20). „Evanghelizarea – scrie Paul al VI-lea – este harul și vocația proprie Bisericii, identitatea sa cea mai profundă”.

Prin evanghelizare, Biserica este construită și plăsmuită drept comunitate de credință: mai exact, comunitate a unei credințe, mărturisită în adeziunea față de cuvântul lui Dumnezeu, celebrată în sacramente, trăită în dragoste, ca sufletul existenței morale creștine. În realitate, „vestea cea bună” tinde să trezească în inima și viața omului convertirea și adeziunea

personală la Isus Cristos Mântuitor și Domn; predispune pentru Botez și Euharistie și se consolidează în propunerea și în realizarea vieții noi după Duh.

Cu siguranță că porunca lui Isus: „Mergeți și predicați evanghelia” își menține mereu valoarea sa și este plină de o urgență extraordinară. Totuși situația actuală, nu numai a lumii, dar și a multor părți ale Bisericii, cere neapărat ca cuvântul lui Cristos să primească o ascultare mai promptă și mai generoasă. Fiecare discipol este chemat personal; nici un discipol nu se poate sustrage de la a-și da propriul răspuns: „Vai mie, dacă nu predic evanghelia!” (1Cor 9,16).

A sosit ceasul pentru începerea unei noi evanghelizări

34. Țări și națiuni întregi, unde religia și viața creștină erau odinioară cât se poate de înfloritoare și capabile să dea naștere la comunități de credință vie și operantă, acum sunt puse la grea încercare, și uneori sunt chiar transformate radical de răspândirea continuă a indiferentismului, secularismului și ateismului. Este vorba în special de țările și națiunile așa-numitei lumi întâi, în care bunăstarea economică și consumismul, deși coexistă cu situații cutremurătoare de sărăcie și de mizerie, inspiră și susțin o viață trăită „ca și cum Dumnezeu nu ar exista”. Or, indiferența religioasă și totala ne semnificație practică a lui Dumnezeu pentru problemele chiar grave ale vieții nu sunt mai puțin îngrijorătoare și distrugătoare în comparație cu ateismul declarat. Credința creștină, chiar dacă supraviețuiește în unele din manifestările sale tradiționale și ritualice, tinde să fie de rădăcinată din momentele cele mai semnificative ale existenței, cum sunt momentele nașterii, suferinței și ale morții. De aici impunerea întrebărilor și enigmelor extraordinare care, rămânând fără răspuns, îl expun pe omul contemporan la deziluzia deprimantă sau la tentația eliminării a însăși vieții umane care pune astfel de probleme.

În schimb, în alte regiuni sau națiuni, se mai păstrează încă foarte vii tradițiile de pietate și de religiozitate populară creștină; dar acest patrimoniu moral și spiritual riscă astăzi să fie risipit sub impactul multiplelor procese, dintre care ies în evidență secularizarea și răspândirea sectelor. Numai o nouă evanghelizare poate asigura creșterea unei credințe clare și profunde, capabilă să facă din aceste tradiții o forță de autentică libertate.

Desigur peste tot este urgentă refacerea țesutului creștin al societății umane. Dar condiția constă în faptul refacerii țesutului creștin al comunităților ecleziale însăși care trăiesc în aceste țări și în aceste națiuni.

Or, credincioșii laici, în virtutea participării lor la misiunea profetică a lui Cristos, sunt pe deplin angajați în această misiune a Bisericii. Mai ales lor le revine să dea mărturie că

credința creștină constituie singurul răspuns pe deplin valabil, mai mult sau mai puțin conștient, perceput și invocat de toți, la problemele și speranțele pe care le pune viața fiecărui om și a fiecărei societăți. Aceasta va fi posibil dacă credincioșii laici vor ști să depășească în ei înșiși ruptura dintre evanghelie și viață, reconstituind în activitatea lor zilnică din familie, la muncă și în societate, unitatea unei vieți care-și găsește în evanghelie inspirația și forța pentru a se realiza pe deplin.

Tuturor oamenilor contemporani le repet încă o dată strigătul pasionat cu care am început slujirea mea pastorală: „Nu vă temeți! Deschideți, ba chiar deschideți larg porțile lui Cristos! Puterii lui salvatoare deschideți-i hotarele statelor, sistemele economice ca și cele politice, domeniile vaste ale culturii, civilizației, dezvoltării. Nu vă temeți! Cristos știe «ce este înăuntrul omului». Numai el o știe! Astăzi, foarte adesea, omul nu știe ce poartă înăuntru, în adâncul sufletului și inimii sale. El este deseori nesigur de sensul vieții sale pe acest pământ. Este invadat de îndoiala care se transformă în disperare. Permiteți-i așadar – vă rog, vă implor cu umilință și încredere – permiteți-i lui Cristos să-i vorbească omului. Da, numai el are cuvintele vieții veșnice!”.

De fapt, a deschide larg porțile lui Cristos, a-l primi în spațiul propriei umanități nu este o amenințare pentru om, dimpotrivă este calea unică de parcurs dacă voim să-l recunoaștem pe om în adevărul său întreg și să-l preamărim în valorile sale.

Sinteza vitală pe care credincioșii laici vor ști s-o realizeze între evanghelie și datoriile zilnice ale vieții va fi cea mai splendidă și convingătoare mărturie că nu frica, dar căutarea și aderarea la Cristos sunt factorul determinant pentru ca omul să trăiască și să crească și pentru ca să se constituie noi moduri de a trăi mai conforme cu demnitatea umană.

Omul este iubit de Dumnezeu! Aceasta este cea mai simplă și uluitoare veste cu care Biserica este datoare față de om. Cuvântul și viața fiecărui creștin pot și trebuie să facă să răsunе acest anunț: Dumnezeu te iubește, Cristos a venit pentru tine, pentru tine Cristos este „calea, adevărul, viața!” (In 14,6).

Această nouă evanghelizare, adresată nu numai indivizilor, dar și păturilor întregi de populație în diferitele lor situații, ambiante și culturi, este destinată formării de comunități ecleziale mature, adică în care credința să se descătușeze și să realizeze întreaga ei semnificație originară de adeziune la persoana lui Cristos și la evanghelia sa, de întâlnire și de comuniune sacramentală cu el, de existență trăită în dragoste și în slujire.

Credincioșii laici au partea lor de îndeplinit în a forma asemenea oportunități ecleziale, nu numai printr-o participare activă și responsabilă la viața comunitară, și deci prin mărturia lor de neînlocuit, dar și prin elanul și acțiunea misionară față de cei care încă nu cred sau nu mai

trăiesc credința primită la Botez.

Față de noile generații, o contribuție prețioasă, cât se poate de necesară, trebuie să fie oferită de credincioșii laici printr-o activitate sistematică de cateheză. Părinții sinodali au întâmpinat cu simpatie activitatea cateheților, recunoscând că ei „au o misiune de mare importanță în animarea comunităților ecleziale”. Desigur, părinții creștini sunt primii cateheți de neînlocuit pentru copiii lor, abilitați fiind în acest sens de sacramentul Căsătoriei; în același timp trebuie însă să fim cu toții conștienți de „dreptul” pe care îl are fiecare botezat de a fi instruit, educat, însoțit în credință și în viața creștină.

Mergeți în toată lumea

35. Biserica, în timp ce este conștientă și trăiește urgența actuală a unei noi evanghelizări, nu se poate eschiva de la misiunea permanentă de a duce evanghelia la toți aceia care – și sunt milioane și milioane de bărbați și femei – nu-l cunosc încă pe Cristos Mântuitorul omului. Aceasta este misiunea cea mai specific misionară pe care Isus a încredințat-o și o reîncredințează zilnic Bisericii sale.

Acțiunea credincioșilor laici, care de altfel nu a lipsit niciodată în acest domeniu, se dovedește a fi astăzi din ce în ce mai necesară și prețioasă. În realitate, porunca Domnului „Mergeți în toată lumea” continuă să găsească mulți laici generoși, prompti în a părăsi mediul lor de viață, munca lor, regiunea sau patria lor, pentru a merge, cel puțin pentru un anumit timp, în zone de misiune. Chiar și cupluri de soți creștini, imitându-i pe Aquila și Priscila (cf. Fap 18; Rom 16,3 ș.u.), merg oferind o încurajatoare mărturie de iubire pasionată față de Cristos și Biserică prin prezența lor operantă în țările de misiuni. O autentică prezență misionară este și cea a acelora care, trăind din diferite motive în țări sau locuri unde Biserica nu s-a instalat încă, își mărturisesc credința lor.

Dar problema misionară se prezintă actualmente în fața Bisericii cu așa amploare și gravitate încât numai o asumare cu adevărat solidară a responsabilității din partea tuturor membrilor Bisericii, fie ca indivizi, fie ca și comunitate, poate da speranța unui răspuns eficace.

Invitația pe care Conciliul Vatican II a adresat-o Bisericilor locale își păstrează întreaga ei valoare, ba chiar cere astăzi o primire mai generalizată și mai hotărâtă: „Biserica locală este datoare să reprezinte în mod cât mai perfect Biserica Universală, să fie pe deplin conștientă că este trimisă și la cei care trăiesc pe același teritoriu cu ea și nu cred încă în Cristos”.

Biserica trebuie să facă astăzi un mare pas înainte în evanghelizarea sa, ea trebuie să intre într-o nouă etapă istorică a dinamismului său misionar. Într-o lume care devine din ce în ce mai mică prin prăbușirea distanțelor, comunitățile ecleziale trebuie să se unească între ele, să-

și dăruiescă reciproc energii și mijloace, să se angajeze împreună în unica și comuna misiune de a vesti și de a trăi evanghelia. „Bisericile așa-numite mai tinere – au spus părinții sinodali – au nevoie de forța celor mai bătrâne, în timp ce acestea au nevoie de mărturia și de imboldul celor mai tinere, astfel încât fiecare Biserică ia din bogăția celorlalte Biserici”.

În această nouă etapă, formarea nu numai a clerului local, dar și a unui laicat matur și responsabil în Bisericile tinere se plasează ca element esențial și de nerenunțat în ceea ce privește plantatio Ecclesiae. În felul acesta, înseși comunitățile evanghelizate se avântă spre noi căi ale lumii pentru a răspunde și ele la misiunea de vestire și mărturie a evangheliei lui Cristos.

Prin exemplul vieții și prin activitatea proprie, credincioșii laici pot favoriza îmbunătățirea raporturilor între discipolii diferitelor religii, așa cum au arătat foarte bine părinții sinodali: „Astăzi Biserica trăiește peste tot în mijlocul oamenilor de diferite religii (...). Toți credincioșii, mai ales laicii care trăiesc în mijlocul popoarelor de alte religii, fie în regiunile de origine, fie în țări unde au emigrat, trebuie să fie pentru acestea un semn al Domnului și al Bisericii sale, într-un mod potrivit circumstanțelor vieții fiecărui loc. Dialogul între religii are o importanță principală pentru că el conduce spre iubire și respect reciproc, elimină, sau cel puțin diminuează, prejudecățile dintre discipolii diferitelor religii și promovează unitatea și prietenia între popoare”.

Pentru evanghelizarea lumii sunt necesari, înainte de toate, evanghelizatori. De aceea, toți, începând de la familiile creștine, trebuie să simțim responsabilitatea favorizării apariției și maturizării vocațiilor specific misionare, atât preoțești și călugărești, cât și laicale, recurgând la orice mijloc potrivit, fără a trece niciodată cu vederea mijlocul privilegiat al rugăciunii, conform cuvântului însuși al Domnului Isus: „Secerișul este mare, însă lucrătorii sunt puțini. Rugați-l deci pe Domnul secerișului să trimită lucrători la secerișul lui!” (Mt 9,37-38).

Trăirea evangheliei slujind persoana și societatea

36. Primind și vestind evanghelia prin puterea Duhului, Biserica devine comunitate evanghelizată și evanghelizatoare și tocmai de aceea devine slujitoarea oamenilor. În ea, credincioșii laici participă la misiunea de slujire a persoanei și a societății. Desigur, Biserica are drept scop suprem împărăția lui Dumnezeu, căreia „îi constituie pe pământ germele și începutul”, și, prin urmare, este consacrată total preamăririi Tatălui. Dar împărăția este izvor de eliberare deplină și de mântuire totală pentru oameni: cu aceștia, așadar, Biserica înaintea și trăiește, realmente și profund solidară cu istoria lor.

Primind misiunea de a prezenta lumii misterul lui Dumnezeu care strălucește în Cristos Isus,

Biserica îl dezvăluie totodată pe om, omului, îi face cunoscut sensul existenței sale, îl deschide spre adevărul întreg despre sine și despre destinul său. În această perspectivă, Biserica este chemată, în virtutea misiunii sale evanghelizatoare, să-l slujească pe om. Această slujire se fundamentează în principal pe faptul minunat și uluitor că „prin întrupare, Fiul lui Dumnezeu s-a unit, într-un fel, cu fiecare om”.

De aceea, omul „este primul drum pe care Biserica trebuie să-l parcurgă în îndeplinirea misiunii sale: el este prima și fundamentala cale a Bisericii, cale trasată de Cristos însuși, cale care trece imutabil prin misterul întrupării și al răscumpărării”.

Tocmai în acest sens s-a exprimat, în mod repetat și cu o claritate și forță speciale, Conciliul Vatican II în diferitele sale documente. Să recitim un text foarte clar din constituția *Gaudium et spes*: „Desigur, Biserica, urmărindu-și propriul scop mântuitor, nu numai că împărtășește omului viața divină, ci și revarsă, într-un fel, asupra lumii întregi lumina acestei vieți, mai ales vindecând și înălțând demnitatea persoanei umane, întărind coeziunea socială și dând activității zilnice a oamenilor un sens și o semnificație mai profundă. Astfel, prin fiecare membru și prin întreaga sa comunitate, Biserica este convinsă că poate contribui mult la a face mai umană familia umană și istoria sa”.

În această contribuție în favoarea familiei umane, de care este responsabilă Biserica întreagă, un loc special revine credincioșilor laici, în virtutea „domeniului lor temporal”, care-i angajează, prin modalități proprii și de neînlocuit, în animarea creștină a ordinii temporale.

Promovarea demnității persoanei

37. A descoperi și a face descoperită demnitatea inviolabilă a fiecărei persoane umane constituie o misiune esențială, ba, într-un anumit sens, misiunea centrală și unificatoare a slujirii pe care Biserica și, în ea, credincioșii laici sunt chemați să o aducă familiei oamenilor. Dintre toate creaturile pământești, numai omul este „persoană”, subiect conștient și liber și tocmai de aceea „centru și culme” a tot ceea ce există pe pământ.

Demnitatea personală este bunul cel mai prețios pe care-l posedă omul, datorită căruia el depășește în valoare întreaga lume materială. Cuvintele lui Isus: „Ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă își pierde sufletul?” (Mc 8,36) implică o luminoasă și stimulatorie afirmație antropologică: omul valorează nu pentru ceea ce „are” – chiar dacă ar poseda lumea întreagă! -, ci pentru ceea ce „este”. Au importanță, nu atât bunurile lumii, cât binele persoanei, binele care este însăși persoana.

Demnitatea persoanei își manifestă toată splendoarea dacă-i analizăm originea și destinația: creat de Dumnezeu după chipul și asemănarea sa, și răscumpărat de sângele prea prețios al lui

Cristos, omul este chemat să fie „fiu în Fiul” și templu viu al Duhului, și este destinat la viața veșnică de comuniune fericită cu Dumnezeu. De aceea, orice violare a demnității personale a ființei umane strigă răzbunare în fața lui Dumnezeu și ia aspectul unei ofense adusă Creatorului omului.

În virtutea demnității sale personale, ființa umană este totdeauna o valoare în sine și pentru sine, și cere să fie considerată și tratată ca atare. În schimb nu poate fi considerată și tratată niciodată ca un obiect utilizabil, un instrument, un lucru.

Demnitatea personală constituie fundamentul egalității tuturor oamenilor între ei. De aici imposibilitatea absolută a acceptării tuturor acelor forme diferite de discriminare, care, din păcate, continuă să divizeze și să umilească familia umană, începând de la cele rasiale și economice la cele sociale și culturale, de la cele politice la cele geografice etc. Orice discriminare constituie o nedreptate absolut intolerabilă, nu numai datorită tensiunilor și conflictelor pe care ea le poate genera în țesutul social, dar mai ales datorită dezonoarei cauzate demnității persoanei: nu numai demnității celui care este victima nedreptății, dar încă și mai mult a celui care săvârșește acea nedreptate.

Fundament al egalității tuturor oamenilor între ei, demnitatea personală este și fundamentul participării și al solidarității oamenilor între ei: dialogul și comuniunea își au originea, în definitiv, pe ceea ce oamenii „sunt”, mai mult decât pe ceea ce „au”.

Demnitatea personală este proprietatea indestructibilă a oricărei ființe umane. Este esențial să ne dăm seama de forța devastatoare a acestei afirmații, care se bazează pe unicitatea și irepetabilitatea fiecărei persoane. De aici derivă faptul că individul este absolut ireductibil la tot ceea ce ar vrea să-l strivească și să-l anuleze în anonimatul colectivității, instituției, structurii, sistemului. Persoana, în individualitatea sa, nu este un număr, nu este un inel al unui lanț, nici un angrenaj al unui sistem. Afirmarea cea mai radicală și exaltantă a valorii oricărei ființe umane a fost făcută de Fiul lui Dumnezeu prin întruparea sa în sânul unei femei. Și despre aceasta continuă să ne vorbească Crăciunul creștin.

Venerarea dreptului inviolabil la viață

38. Recunoașterea efectivă a demnității persoanei fiecărei ființe umane pretinde respectul, apărarea și promovarea drepturilor persoanei umane. Este vorba despre drepturile naturale, universale și inviolabile: nimeni, nici individul, nici grupul, nici autoritatea, nici statul, nu le poate modifica și cu atât mai puțin elimina, pentru că aceste drepturi provin de la Dumnezeu însuși.

Or, inviolabilitatea persoanei, reflex al inviolabilității absolute a lui Dumnezeu însuși, își găsește prima și fundamentală expresie în inviolabilitatea vieții umane. Este într-un tot fals și iluzoriu discursul comun, care de altfel pe bună dreptate este făcut, despre drepturile omului – ca de exemplu despre dreptul la sănătate, casă, muncă, familie și cultură – dacă nu se apără cu maximă hotărâre dreptul la viață, ca drept prim și original, condiție pentru toate celelalte drepturi ale persoanei.

Biserica nu s-a lăsat niciodată învinsă în fața tuturor violărilor pe care dreptul la viață, propriu fiecărei ființe umane, le-a primit și continuă să le primească atât din partea indivizilor cât și chiar din partea autorităților. Titularul acestui drept este ființa umană în orice fază a dezvoltării sale, de la concepere până la moartea naturală; și în orice condiție a sa, fie ea de sănătate sau de boală, de perfecțiune sau handicap, de bogăție sau mizerie. Conciliul Vatican II a spus-o deschis: „Tot ce se opune vieții însăși, cum ar fi omorul de orice fel, genocidul, avortul, eutanasia, și chiar sinuciderea voluntară; tot ce violează integritatea persoanei umane, ca mutilările, tortura fizică sau psihică, încercările de a constrânge însuși sufletul; tot ce insultă demnitatea umană, cum ar fi condițiile neomenești de viață, detenția arbitrară, deportarea, sclavia, prostituția, traficul de femei și tineri; de asemenea, condițiile înjositoare de muncă în care muncitorii sunt socotiți simple unelte de profit și nu persoane libere și responsabile; toate acestea și altele de acest fel sunt o rușine. Ele otrăvesc civilizația umană și îi pângăresc mai mult pe cei ce le comit decât pe aceia care le îndură; mai mult, ele constituie o gravă jignire adusă onoarei Creatorului”.

Or, dacă toți au misiunea și responsabilitatea de a recunoaște demnitatea personală a fiecărei ființe umane și de a-i apăra dreptul la viață, unii credincioși laici sunt chemați în acest sens cu un titlu special: aceștia sunt părinții, educatorii, cei care lucrează în domeniul sănătății, precum și cei care dețin puterea economică și politică.

Prin primirea iubitoare și generoasă a oricărei vieți umane, mai ales dacă este slabă sau bolnavă, Biserica trăiește astăzi un moment fundamental al misiunii sale, misiune cu atât mai necesară cu cât a devenit mai dominantă o „cultură a morții. De fapt, „Biserica crede cu tărie că viața umană, chiar slabă și suferindă, este mereu un dar minunat al Dumnezeuului a toată bunătatea. Împotriva pesimismului și egoismului care umbresc lumea, Biserica este de partea vieții, știind să descopere în fiecare viață umană splendoarea acelu „Da” și „Amin” care este Cristos însuși (cf. 2Cor 1,19; Ap 3,14). Acelui „nu” care invadează și rănește lumea, Biserica îi contrapune acest „Da” puternic, apărând în felul acesta omenirea și omul de toți aceia care uneltesc și rănesc viața”. Revine credincioșilor laici, care mai direct, fie prin vocație, fie prin profesie, sunt implicați în primirea vieții, să concretizeze și să facă eficace „da-ul” Bisericii

spus vieții umane.

Asupra frontierelor vieții umane s-au deschis larg noi posibilități și responsabilități prin uriașa dezvoltare a științelor din domeniul biologiei și medicinei, împreună cu surprinzătoarea putere tehnologică: de fapt, omul este astăzi în stare nu numai să „observe”, dar și să „manipuleze” viața umană chiar în începutul ei și în primele ei stadii de dezvoltare.

Conștiința morală a umanității nu poate rămâne străină sau indiferentă în fața pașilor uriași făcuți de o putere tehnologică ce dobândește o stăpânire din ce în ce mai vastă și profundă asupra dinamismelor care supraveghează procreația și primele faze ale dezvoltării vieții umane. Poate că niciodată ca astăzi și mai ales în acest domeniu înțelepciunea se dovedește singura ancoră de salvare, pentru ca omul în cercetarea științifică și în cea aplicată să poată acționa totdeauna cu inteligență și iubire, adică respectând, ba chiar venerând demnitatea personală inviolabilă a oricărei ființe umane, încă din prima clipă a existenței sale. Aceasta se realizează atunci când, prin mijloace licite, știința și tehnica se angajează în apărarea vieții și în îngrijirea bolii încă de la început, refuzând în schimb – pentru însăși demnitatea cercetării – intervenții care sunt alternative ale patrimoniului genetic al individului și generației umane.

Credincioșii laici, din rațiuni diferite și angajați la felurite niveluri ale științei și tehnicii, ca și ale domeniului medical, social, legislativ și economic, trebuie să accepte curajos „provocările” puse de noile probleme ale bioeticii. Așa cum au spus părinții sinodali, „creștinii trebuie să-și exercite responsabilitatea lor ca stăpâni ai științei și ai tehnologiei, și nicidecum ca sclavii ei (...). În perspectiva acelor „provocări” morale, care sunt gata să fie provocate de noua și uriașa putere tehnologică și care pun în pericol nu numai drepturile fundamentale ale oamenilor, dar însăși esența biologică a speciei umane, este de maximă importanță ca toți laicii creștini – cu ajutorul întregii Biserici – să se angajeze ferm în atenționarea culturii asupra principiilor unui autentic umanism, pentru ca promovarea și apărarea drepturilor omului să-și poată găsi fundament dinamic și sigur în însăși esența sa, acea esență pe care predicarea evanghelică a revelat-o oamenilor”.

Pentru toți, astăzi este absolut necesară vigilența maximă în fața fenomenului concentrării puterii, și în primul rând a celei tehnologice. În realitate, această concentrare tinde spre manipularea nu numai a esenței biologice, dar și a conținutului conștiinței oamenilor și a modelelor lor de viață, agravând în felul acesta discriminarea și marginalizarea a popoare întregi.

Liberi de a invoca numele Domnului

39. Respectul față de demnitatea personală, care comportă apărarea și promovarea drepturilor umane, cere recunoașterea dimensiunii religioase a omului. Aceasta nu este o exigență pur și simplu „confesională”, ci o exigență care-și află rădăcina, care nu poate fi extirpată, în realitatea însăși a omului. În realitate, raportul cu Dumnezeu este elementul constitutiv al însuși faptului de „a fi” și „a exista” al omului: noi „trăim, ne mișcăm și suntem” (Fap 17,28) în Dumnezeu. Dacă nu cred toți un asemenea adevăr, toți cei care sunt convinși de aceasta au dreptul de a fi respectați în credința lor și în alegerile de viață, individuale și comunitare, care provin din acest adevăr. Acesta este dreptul la libertatea conștiinței și la libertatea religioasă, a cărui recunoaștere efectivă este printre bunurile cele mai sublime și printre datoriiile cele mai mari ale fiecărui popor care vrea într-adevăr să asigure binele persoanei și al societății: „Libertatea religioasă, exigență de nesuprimat a demnității fiecărui om, este o piatră unghiulară a edificiului drepturilor umane și în același timp este un factor de nesubstituit al binelui persoanelor și al întregii societăți, ca și al realizării proprii a fiecăruia. De aici urmează că libertatea indivizilor și a comunităților de a-și mărturisi și practica religia proprie este un element esențial al conviețuirii pașnice între oameni (...). Dreptul civil și social la libertatea religioasă, întrucât atinge sfera cea mai profundă a spiritului, se vedește a fi punct de referință și, într-un oarecare mod, devine măsura celorlalte drepturi fundamentale”.

Sinodul nu a uitat pe atâția frați și surori care nu se bucură încă de acest drept și care trebuie să înfrunte neplăceri, marginalizări, suferințe, persecuții, și uneori moartea din cauza mărturisirii credinței. În majoritate sunt frați și surori din laicatul creștin. Vestirea evangheliei și mărturia creștină a vieții prin suferință și martiriu constituie culmea apostolatului discipolilor lui Cristos, așa cum iubirea față de Domnul Isus până la dăruirea vieții proprii constituie un izvor de rodnicie extraordinară pentru edificarea Bisericii. În felul acesta viața mistică își dovedește vigurozitatea sa, așa cum arăta sfântul Augustin: „Dar acea viață, care-și întindea în toată lumea rădăcinile pline de rod, cum a fost prevestit de profeți și de Domnul însuși, devenea cu atât mai viguroasă, cu cât era irigată mai mult de sângele martirilor”.

Biserica întregă este profund recunoscătoare pentru acest exemplu și acest dar: de la acești fii ai săi ea își găsește motivația pentru reînnoirea elanului său de viață sfântă și apostolică. În acest sens, părinții sinodali au considerat drept o datorie specială a lor de a „mulțumi acelor laici care trăiesc ca niște neobosiți martori ai credinței, în unire fidelă cu Scaunul Apostolic, în ciuda restricțiilor de libertate și a lipsei miniștrilor sacri. Ei își pun în joc totul, chiar și viața. În felul acesta, laicii dau mărturie despre o proprietate esențială a Bisericii: Biserica lui Dumnezeu se naște din harul lui Dumnezeu și aceasta se manifestă în modul cel mai sublim în martiriu”.

Tot ceea ce am spus până acum despre respectul față de demnitatea personală și despre recunoașterea drepturilor omului privește, fără îndoială, responsabilitatea fiecărui creștin, a fiecărui om. Dar trebuie imediat să arătăm că această problemă cuprinde astăzi o dimensiune mondială: în realitate, este o problemă care cuprinde de acum grupuri întregi de oameni, ba chiar populații întregi care sunt în mod violent înjosite în drepturile lor fundamentale. De aici urmează acele forme de inegalitate în ceea ce privește dezvoltarea între diferitele lumi, care au fost răspicat denunțate în recenta enciclică *Sollicitudo rei socialis*.

Respectul față de persoana umană merge dincolo de exigența unei morale individuale și se plasează drept criteriu de bază, ca un stâlp fundamental, pentru construcția societății însăși, societatea fiind îndreptată în întregime spre persoană.

În felul acesta, strâns unită cu responsabilitatea de a sluji persoana, avem responsabilitatea de a sluji societatea, drept misiune generală a acelei animații creștine de ordin temporal la care credincioșii laici sunt chemați conform modalităților lor proprii și specifice.

Familia, primul spațiu pentru angajarea socială

40. Persoana umană are o nativă și structurală dimensiune socială întrucât este chemată din profunzimea sa lăuntrică la comuniunea cu alții și la dăruirea față de alții: „Dumnezeu, care poartă tuturor o grijă părintească, a voit ca toți oamenii să formeze o singură familie și să se comporte frățește între ei”. Și astfel, societatea, rod și semn al sociabilității omului, își manifestă adevărul său deplin în faptul de a fi o comunitate de persoane.

Există interdependență și reciprocitate între persoane și societate: tot ceea ce este făcut în favoarea persoanei este și o slujire adusă societății, și tot ceea ce este făcut în favoarea societății se realizează în beneficiul persoanei. De aceea, angajarea apostolică a credincioșilor laici în ordinea temporală îmbracă întotdeauna și în mod inseparabil semnificația de slujire adusă individului în unicitatea și irepetabilitatea sa, și semnificația de slujire adusă tuturor oamenilor.

Or, prima și originala expresie a dimensiunii sociale a persoanei este cuplul și familia: „Dar Dumnezeu nu l-a creat pe om lăsându-l singur: încă de la început «i-a creat bărbat și femeie» (Gen 1,27), iar unirea lor constituie prima formă de comuniune de persoane”. Isus s-a preocupat să redea cuplului întreaga sa demnitate, iar familiei soliditatea sa proprie (cf. Mt 19,3-9); sfântul Paul a arătat raportul profund al căsătoriei cu misterul lui Cristos și al Bisericii (cf. Ef 5,22-6,4; Col 3,18-21; 1Pt 3,1-7).

Cuplul și familia constituie primul spațiu pentru angajarea socială a credincioșilor laici. Este

o angajare care poate fi îndeplinită așa cum se cuvine numai în convingerea valorii unice și de neînlocuit a familiei pentru dezvoltarea societății și a Bisericii însăși.

Leagăn al vieții și al iubirii, în care omul „se naște” și „crește”, familia este celula fundamentală a societății. Acestei comunități trebuie să i se rezerve o grijă privilegiată, mai ales ori de câte ori egoismul uman, campaniile antinataliste, politicile totalitare, dar și situațiile de sărăcie și mizerie fizică, culturală și morală, ca și mentalitatea hedonistă și consumistă fac să sece izvoarele vieții, în timp ce ideologiile și diferitele sisteme, împreună cu formele de dezinteres și de lipsă de iubire, atentează la funcția educativă proprie familiei.

Astfel, este urgentă o acțiune vastă, profundă și sistematică, susținută nu numai de cultură, dar și de mijloacele economice și de instrumentele legislative, destinată să asigure familiei misiunea sa de a fi locul primar al „umanizării” persoanei și societății.

Angajarea apostolică a credincioșilor laici constă înainte de toate în a face familia conștientă de identitatea sa de prim nucleu social de bază și de rol original în societate, pentru a deveni ea însăși tot mai mult protagonistul activ și responsabil al propriei creșteri și al propriei participări la viața socială. În felul acesta, familia va putea și va trebui să ceară de la toți, începând cu autoritățile publice, respectarea acelor drepturi care, salvând familia, salvează însăși societatea.

Tot ceea ce este scris în exortația Familiaris consortio privind participarea la dezvoltarea societății și ceea ce a formulat Sfântul Scaun, la invitația Sinodului episcopilor din 1980, prin „Carta drepturilor familiei”, reprezintă un program operativ, complet și organic pentru toți credincioșii laici care, din diferite rațiuni, sunt interesați în promovarea valorilor și exigențelor familiei: un program, a cărui realizare trebuie urgentată cu o rapiditate și hotărâre cu atât mai mare, cu cât devin mai grave amenințările față de stabilitatea și rodnicia familiei și cu cât devine mai apăsătoare și mai sistematică tentativa de marginalizare a familiei și zădărniciere a ponderii ei sociale.

Așa cum o dovedește experiența, civilizația și robustețea popoarelor depind mai ales de calitatea umană a familiilor lor. De aceea angajarea apostolică față de familie dobândește o incomparabilă valoare socială. În ceea ce o privește, Biserica este profund convinsă de aceasta, știind foarte bine că „viitorul omenirii trece prin familie”.

Dragostea, sufletul și sprijinul solidarității

41. Slujirea societății se exprimă și se realizează în modalități foarte diferite: de la cele libere și fără forme până la cele instituționale, de la ajutorul dat indivizilor la cel îndreptat spre

diferite grupuri și comunități de persoane.

Ca atare, întreaga Biserică este direct chemată în slujirea dragostei: „După cum sfânta Biserică, la începuturile sale, unind ospățul frățesc agapé, cu Cina euharistică, se arăta adunată toată laolaltă în jurul lui Cristos prin legătura dragostei, tot astfel, în orice vreme, ea se face recunoscută după acest semn al iubirii și, în timp ce se bucură de inițiativele altora, ea își revendică operele de caritate ca pe o îndatorire și un drept inalienabil. De aceea, mila față de cei săraci și bolnavi, precum și așa-numitele opere de caritate și întrajutorare pentru a ușura toate suferințele omenești sunt în mod deosebit apreciate în Biserică”. În formele vechi și mereu noi ale faptelor de milostenie trupestă și sufletească, dragostea față de aproapele reprezintă conținutul cel mai imediat, comun și obișnuit al acelei animări creștine de ordin temporal care constituie angajarea specifică credincioșilor laici.

Prin dragostea față de aproapele, credincioșii laici trăiesc și-și manifestă participarea lor la regalitatea lui Isus Cristos, adică la puterea Fiului Omului care „nu a venit să fie slujit, dar ca să slujească” (Mc 10,45): ei trăiesc și-și manifestă această regalitate în modul cel mai simplu, la îndemâna tuturor și întotdeauna, și în același timp în modul cel mai înălțător, pentru că dragostea este cel mai înalt dar pe care-l oferă Duhul pentru edificarea Bisericii (cf. 1Cor 13,13) și pentru binele omenirii. În realitate, dragostea animă și sprijină o solidaritate operantă, atentă la toate nevoile ființei umane.

O asemenea dragoste, actualizată nu numai de indivizi, dar și în mod solidar de grupuri și comunități, este și va fi totdeauna necesară: nimeni și nimic nu o va putea înlocui, nici chiar multiplele instituții și inițiative publice, care totuși se străduiesc să dea răspuns nevoilor unei populații – astăzi așa de grave și de răspândite. Paradoxal, această dragoste devine cu atât mai necesară cu cât mai mult instituțiile, devenind complexe în organizare și pretinzând să gestioneze orice spațiu disponibil, sfârșesc prin a fi ruinate de funcționalismul imparțial, de birocrăția exagerată, de nedreptele interese particulare, de rezolvare facilă și generalizată.

Tocmai în acest context continuă să apară și să se răspândească, mai ales în societățile organizate, diferite forme de voluntariat care se exprimă într-o multitudine de slujiri și activități. Dacă este trăit în adevărul său de slujire dezinteresată spre binele persoanelor, mai ales cele mai nevoiașe și cele mai uitate de chiar serviciile sociale, voluntariatul trebuie numit o expresie importantă de apostolat, în care credincioșii laici, bărbați și femei, au un rol de prim plan.

Toți, destinatari și protagoniști ai politicii

42. Dragostea care iubește și slujește persoana nu poate fi niciodată separată de dreptate: atât

una cât și cealaltă, fiecare în felul ei, cer recunoașterea efectivă a drepturilor persoanei spre care este orânduită societatea cu toate structurile și instituțiile ei.

Pentru animarea creștină a ordinii temporale, în sensul arătat mai sus de slujire a persoanei și societății, credincioșii laici nu pot nicidecum abdica de la participarea la „politică”, adică la multipla și variata acțiune economică, socială, legislativă, administrativă și culturală, destinată să promoveze organic și instituțional binele comun. Așa cum au afirmat în mod repetat părinții sinodali, toți și fiecare în parte au dreptul și datoria de a participa la politică, fie și prin diversitatea și complementaritatea formelor, nivelurilor, misiunilor și responsabilităților. Acuzele de arivism, idolatrie a puterii, de egoism și corupție care deseori sunt adresate oamenilor din guvern, din parlament, din clasa stăpânitoare, din partidul politic, și opinia nu mai puțin răspândită că politica este un loc de absolut pericol moral nu justifică câtuși de puțin nici scepticismul și nici absenteismul creștinilor în ceea ce privește activitatea publică.

În schimb, este cât se poate de semnificativ cuvântul Conciliului Vatican II: „Biserica socotește vrednică de laudă și de considerație activitatea acelor care, pentru a-i sluji pe oameni, se dedică binelui public și își asumă povara unor astfel de responsabilități”.

O politică pentru persoană și pentru societate își află criteriul său de bază în urmărirea binelui comun, ca bine al tuturor oamenilor și al fiecărui om, bine oferit și garantat liberei și responsabilei primiri a persoanelor, atât individual cât și asociate: „Comunitatea politică – citim în constituția *Gaudium et spes* – există tocmai în vederea binelui comun, în care își găsește deplina justificare și semnificație și din care își extrage structura sa juridică primordială. Binele comun cuprinde totalitatea condițiilor de viață socială, prin care oamenii, familiile și asociațiile se pot realiza mai deplin și mai ușor”.

În plus, o politică pentru persoană și pentru societate își află linia constantă a drumului său în apărarea și în promovarea dreptății, înțeleasă ca „virtute” la care toți trebuie să fie educați, și ca „forță” morală care sprijină angajamentul în favoarea drepturilor și datoriilor tuturor și ale fiecăruia, pe baza demnității personale a ființei umane.

În exercitarea puterii politice este absolut necesar spiritul de slujire, care, strâns unit cu competența și eficiența necesară, poate face „transparentă” sau „curată” activitatea oamenilor politici, așa cum de altfel pe bună dreptate o cere lumea. Aceasta incumbă lupta deschisă și depășirea hotărâtă a unor tentații, cum ar fi recurgerea la necinste și minciună, risipirea banului public în avantajul câtorva și cu intenții clientelare, folosirea mijloacelor echivoce sau ilicite pentru dobândirea, menținerea și creșterea cu orice preț a puterii.

Credincioșii laici angajați în politică trebuie, cu siguranță, să respecte autonomia corect

înțeleasă a realităților pământești, așa cum citim în constituția *Gaudium et spes*: „Mai ales acolo unde există o societate de tip pluralist, este de mare importanță să existe o viziune corectă asupra raporturilor dintre comunitatea politică și Biserică și să se distingă clar între acțiunile pe care credincioșii, individual sau în grup, le fac în propriul lor nume, în calitate de cetățeni călăuziți de conștiința creștină, și acțiunile pe care le desfășoară în numele Bisericii împreună cu păstorii lor. Nefiind, datorită misiunii și competenței sale, cătuși de puțin confundabilă cu comunitatea politică, și nefiind legată de nici un sistem politic, Biserica este în același timp semnul și pavăza caracterului transcendent al persoanei umane”. În același timp – și aceasta este simțit astăzi ca urgență și responsabilitate – credincioșii laici trebuie să dea mărturie despre acele valori umane și evanghelice care sunt strâns unite cu însăși activitatea politică, cum ar fi libertatea și dreptatea, solidaritatea, dăruirea fidelă și dezinteresată spre binele tuturor, stilul simplu de viață, iubirea preferențială față de cei săraci și ultimi. Aceasta cere din partea credincioșilor să fie tot mai animați de o participare reală la viața Bisericii și luminați de doctrina ei socială. În acest sens, vor putea fi însoțiți și ajutați de apropierea de comunitățile creștine și de păstorii lor.

Stil și mijloc pentru realizarea unei politici care să tindă spre adevărata dezvoltare umană este solidaritatea: aceasta cere participarea activă și responsabilă a tuturor la viața politică, de la fiecare cetățean la diferite grupuri, de la sindicate la partide: împreună, toți și fiecare, suntem destinatarii și protagoniștii politicii. În acest cadru, așa cum am scris în enciclica *Sollicitudo rei socialis*, solidaritatea „nu înseamnă un sentiment de compasiune vagă sau de înduioșare superficială față de relele multor persoane, apropiate sau îndepărtate. Dimpotrivă, înseamnă hotărârea fermă și perseverentă de a se angaja pentru binele comun: adică binele tuturor și al fiecăruia, pentru că toți suntem cu adevărat responsabili de toți”.

Solidaritatea politică cere să fie transpusă în viață conform unui orizont care, depășind cadrul unei singure națiuni sau al unui singur bloc de națiuni, se prezintă ca fiind într-adevăr continentală și mondială.

Rodul activității politice solidare, dorit atât de mult de toți, dar totuși atât de neajuns la maturitate, este pacea. Credincioșii laici nu pot rămâne indiferenți, străini și inactivi în fața a tot ce înseamnă negarea și compromiterea păcii: violență și război, tortură și terorism, lagăre de concentrare, militarizarea politicii, cursa înarmărilor, amenințarea nucleară. Dimpotrivă, ca discipoli ai lui Isus Cristos, „principele păcii” (Is 9,5) și „pacea noastră” (Ef 2,14), credincioșii laici trebuie să-și asume misiunea de a fi „făcători de pace” (Mt 5,9), fie prin convertirea „inimii”, fie prin activitatea în favoarea adevărului, libertății, dreptății și dragostei, care sunt bazele absolut fundamentale ale păcii”.

Colaborând cu toți cei care caută într-adevăr pacea și slujindu-se de organismele specifice și instituțiile naționale și internaționale, credincioșii laici trebuie să promoveze o activitate educativă cu ramificații în toate păturile sociale, destinată să învingă cultura dominatoare a egoismului, urii, răzbunării și a dușmăniei, și să dezvolte cultura solidarității la toate nivelurile. În realitate, această solidaritate „este calea păcii și în același timp a dezvoltării”. În această perspectivă, părinții sinodali i-au invitat pe creștini să refuze formele inacceptabile ale violenței, să promoveze atitudinile de dialog și de pace și să se angajeze pentru instaurarea unei ordini sociale și internaționale corecte.

Plasarea omului în centrul vieții economico-sociale

43. Slujirea pe care o aduc credincioșii laici societății își găsește un moment al său esențial în problema economico-socială, a cărei cheie este dată de organizarea muncii.

Gravitatea actuală a acestor probleme, prezentată în panorama dezvoltării și conform propunerii de soluții din partea doctrinei sociale a Bisericii, a fost amintită recent în enciclica *Sollicitudo rei socialis*, spre care-i îndemn călduros pe toți să se îndrepte, mai ales pe credincioșii laici.

Printre principiile de bază ale doctrinei sociale a Bisericii se află principiul destinației universale a bunurilor: în planul lui Dumnezeu, bunurile pământului sunt oferite tuturor oamenilor și fiecărui om ca mijloc pentru desfășurarea unei vieți autentice umane. În slujba acestei destinații se pune proprietatea privată, care – tocmai de aceea – posedă o intrinsecă funcție socială. Concret, munca bărbatului și a femeii reprezintă instrumentul cel mai comun și mai imediat pentru desfășurarea vieții economice, instrument care constituie în același timp un drept și o datorie a fiecărui om.

Tot ceea ce am spus aparține în chip special misiunii credincioșilor laici. Scopul și criteriul prezenței și activității lor sunt formulate în termeni generali de Conciliul Vatican II: „Și în viața economico-socială trebuie stimate și promovate demnitatea persoanei umane, vocația ei integrală și binele întregii societăți. De fapt, omul este autorul, centrul și scopul întregii vieți economico-sociale.

În contextul uluitoarelor transformări care au loc în lumea economiei și a muncii, credincioșii laici să se angajeze în primele rânduri în rezolvarea problemelor foarte grave ale creșterii șomajului, în lupta pentru depășirea cât mai grabnică a numeroaselor nedreptăți care provin din nedreapta organizare a muncii, în a face astfel încât locul de muncă să devină o comunitate de persoane respectate în subiectivitatea lor și în dreptul lor la participare, în dezvoltarea de noi solidarități între cei care participă la munca în comun, în trezirea de noi

forme de antreprenoriat și în revizuirea sistemelor de comerț, finanțe și schimburi tehnologice.

În acest scop, credincioșii laici trebuie să-și îndeplinească munca lor cu competență profesională, onestitate umană și spirit creștin, drept cale a sfințirii proprii, conform invitației explicite a Conciliului: „Prin muncă, omul își susține în mod obișnuit viața proprie și pe cea a familiei sale, se asociază cu frații săi și îi slujește, poate exercita o caritate autentică și poate colabora la desăvârșirea creației divine. Mai mult, știm că, prin munca oferită lui Dumnezeu, omul se asociază lucrării răscumpărătoare a lui Isus Cristos care a conferit muncii o demnitate eminentă, muncind cu mâinile sale la Nazaret”.

În raport cu viața economico-socială și cu munca, se pune astăzi, cu tot mai mare acuitate, problema așa-numită „ecologică”. Desigur, omul a primit de la Dumnezeu însuși misiunea de „a stăpâni” cele create și de „a cultiva grădina” lumii; dar aceasta este o misiune pe care omul trebuie s-o îndeplinească în respectarea imaginii divine primite, și deci cu inteligență și iubire: el trebuie să se simtă responsabil de darurile pe care i le-a făcut Dumnezeu și continuă să i le acorde. Omul are în mâinile sale un dar care trebuie să treacă – și, dacă este posibil, chiar îmbunătățit – la generațiile viitoare, care și ele sunt destinatarul darurilor Domnului: „Stăpânirea acordată omului de către Creator (...) nu este o putere absolută și nici nu se poate vorbi despre libertatea de „uz și abuz”, sau de a dispune de lucruri cum îi convine mai bine. Limitarea impusă de însuși Creatorul încă de la început și exprimată simbolic prin interdicția de „a mânca din rodul pomului” (cf. Gen 2,16-17) dovedește suficient de clar că, în raport cu natura vizibilă (...), suntem supuși nu numai legilor biologice, dar și morale, care nu pot fi încălcate fără a fi pedepsite. O concepție corectă a dezvoltării nu poate face abstracție de aceste considerații – referitoare la folosirea elementelor naturii, la reînnoirea resurselor și la consecințele unei industrializări dezordonate –, care repropun conștiinței noastre dimensiunea morală, care trebuie să caracterizeze dezvoltarea”.

Evanghelizarea culturii și culturile omului

44. Slujirea persoanei și a societății umane se exprimă și se actualizează prin crearea și transmiterea culturii, care, mai ales în zilele noastre, constituie una din cele mai grave îndatoriri ale conviețuirii umane și evoluției sociale. În lumina Conciliului, prin „cultură” înțelegem toate acele „mijloace prin care omul își perfecționează și își dezvoltă multiplele daruri spirituale și fizice; se străduiește să supună lumea prin cunoaștere și muncă; umanizează viața socială, atât familială cât și civică, prin progresul moravurilor și al instituțiilor; în sfârșit, exprimă, comunică și păstrează în operele sale, în decursul timpurilor,

marile experiențe spirituale și aspirațiile sale majore pentru ca ele să slujească progresului multora și chiar al întregului neam omenesc”. În acest sens, cultura trebuie să fie considerată ca un bun comun al fiecărui popor, expresia demnității, libertății și creativității sale; mărturia parcursului său istoric. În speță, numai în și prin cultură, credința creștină devine istorică și creatoare de istorie.

În fața dezvoltării unei culturi care se prezintă ca fiind separată nu numai de credința creștină, dar chiar de înseși valorile umane, ca și în fața unei anumite culturi științifice și tehnologice neputincioase în a da răspuns cererii presante de adevăr și bine care arde în inima oamenilor, Biserica este pe deplin conștientă de necesitatea pastorală stringentă de a-i fi rezervată culturii o atenție cu totul specială.

De aceea, Biserica le cere credincioșilor laici să fie prezenți, sub călăuzirea curajului și creativității intelectuale, în posturile privilegiate ale culturii, care sunt lumea școlii și a universității, mediile cercetării științifice și tehnice, locurile creației artistice și ale reflecției umaniste. Această prezență este destinată nu numai recunoașterii și eventualei purificări a elementelor culturii existente, critic analizate, dar și la sublimarea lor prin bogățiile originale ale evangheliei și credinței creștine. Ceea ce scrie Conciliul Vatican II referitor la raportul dintre evanghelie și cultură reprezintă un fapt istoric constant și în același timp un ideal operativ de o specială actualitate și urgență; este un program angajant, încredințat responsabilității pastorale a întregii Bisericii, și, prin ea, responsabilității specifice credincioșilor laici: „Vestea cea bună a lui Cristos reînnoiește neconținut viața și cultura omului căzut; combate și îndepărtează erorile și relele izvorâte din mereu amenințătoarea seducție a păcatului. Ea purifică și înalță fără încetare moravurile popoarelor (...). Astfel, Biserica, împlinindu-și propria misiune, prin însuși acest fapt, contribuie la cultură și civilizație și le stimulează, și, prin acțiunea ei, chiar liturgică, îl educă pe om la libertatea interioară”.

Merită să fie aici reascultate unele expresii foarte semnificative din exortația Evangheliei nuntiandi a lui Paul al VI-lea: „Biserica evanghelizează atunci când, în virtutea unicei puteri divine a mesajului pe care ea îl proclamă (cf. Rom 1,16; 1Cor 1,18; 2,4), caută să convertească mereu conștiința personală și în același timp colectivă a oamenilor, activitatea în care ei sunt angajați, viața și ambientul concret, proprii lor. Straturile omenirii care se transformă, pentru Biserică nu este vorba numai de a predica evanghelia pe fâșii geografice tot mai vaste sau populațiilor tot mai extinse, ci și să atingă și cvasirăvășească prin forța evangheliei criteriile de judecată, valorile determinante, punctele de interes, liniile de gândire, izvoarele de inspirație și modelele de viață ale omenirii, care sunt în contrast cu cuvântul lui

Dumnezeu și cu planul de mântuire. Toate acestea s-ar putea exprima, spunând în felul următor: trebuie să fie evanghelizate – nu într-o manieră decorativă, asemenea unei lăcui de suprafață, ci în mod vital, în profunzime și până la rădăcini – cultura și culturile omului (...). Ruptura dintre evanghelie și cultură este fără îndoială drama epocii noastre, așa cum a fost și a altor epoci. De aceea, trebuie să depunem toate eforturile în vederea unei evanghelizări generoase a culturii, mai exact a culturilor”.

Actualmente, calea privilegiată pentru crearea și pentru transmiterea culturii sunt instrumentele comunicării sociale. Drept urmare a acceleratei dezvoltări inovatoare și a influenței asupra formării mentalității și moravurilor de pe întreaga planetă și în toate părțile populației, și lumea mass-media reprezintă o nouă frontieră a misiunii Bisericii. Responsabilitatea profesională a credincioșilor laici în acest domeniu, exercitată, fie pe cont propriu, fie prin inițiative și instituții comunitare, cere într-un chip special, să fie recunoscută la întreaga ei valoare și sprijinită cu cele mai adecvate resurse materiale, intelectuale și pastorale.

În întrebuințarea și recepționarea instrumentelor de comunicare este absolut necesară atât o acțiune educativă la simțul critic, animat de pasiunea pentru adevăr, cât și o acțiune de apărare a libertății, a respectării demnității personale, a ridicării nivelului culturii autentice a popoarelor, prin refuzul ferm și curajos al oricărei forme de monopolizare și manipulare.

Responsabilitatea pastorală a credincioșilor laici nu se oprește numai la această acțiune de apărare: evanghelia care mântuiește trebuie vestită pe toate căile lumii, chiar și pe cele principale ale presei, cinematografului, radioului, televiziunii și teatrului.

Capitolul IV

Lucrătorii din via Domnului

Buni administratori ai harului celui de multe forme al lui Dumnezeu

Diversitatea vocațiilor

45. Conform parabolei evanghelice, „stăpânul casei” îi cheamă pe lucrători în via sa la ore diferite ale zilei: pe unii dis-de-dimineață, pe alții pe la orele nouă dimineța, pe alții pe la amiază și pe la trei, pe ultimii pe la cinci (cf. Mt 20,1 ș.u.). În comentariul la această pagină din Evanghelie, sfântul Grigore cel Mare interpretează orele diferite ale chemării raportându-le la vârstele vieții: „Se poate aplica diversitatea orelor – scrie el – la diversele vârste ale omului. Desigur, dimineța poate reprezenta, în această interpretare a noastră, copilăria. Apoi ceasul al treilea se poate interpreta ca adolescența: soarele se mișcă spre înaltul cerului, adică crește ardoarea vârstei. Ceasul al șaselea este tinerețea: soarele este la mijlocul cerului, adică

în această vârstă se întărește plinătatea forței. Bătrânețea reprezintă ceasul al nouălea, pentru că așa cum soarele coboară din înaltul cerului și această vârstă începe să piardă ardoarea tinereții. Ceasul al unsprezecelea este vârsta acelor foarte înaintați în ani (...). Așadar, lucrătorii sunt chemați în vie la ore diferite, ca pentru a spune că unul este condus spre viața sfântă în timpul copilăriei, un altul la tinerețe, un altul la bătrânețe, iar un altul la o vârstă foarte înaintată”.

Putem relua și extinde comentariul sfântului Grigore cel Mare în raport cu extraordinara varietate de prezențe în Biserică, toate și fiecare chemate să lucreze pentru venirea împărăției lui Dumnezeu conform diversității vocațiilor și situațiilor, carismelor și ministerelor. Este o varietate legată nu numai de vârstă, dar și de diferența de sex și de diversitatea talentelor, ca și de vocațiile și condițiile de viață; este o varietate care face mai vie și mai concretă bogăția Bisericii.

Tineri, copii, bătrâni

Tinerii, speranța Bisericii

46. Sinodul a voit să acorde o atenție specială tinerilor. Și pe bună dreptate. În multe țări din lume ei reprezintă jumătate din întreaga populație și adesea jumătatea numerică a însuși poporului lui Dumnezeu care trăiește în acele țări. Deja sub acest aspect tinerii constituie o forță excepțională și sunt o mare provocare pentru viitorul Bisericii. În realitate, în tineri Biserica își citește drumul său spre viitorul care-o așteaptă și află imaginea și apelul acelei tinereți vesele cu care Duhul lui Cristos o îmbogățește permanent. În acest sens, Conciliul i-a definit pe tineri drept „speranța Bisericii”.

În scrisoarea adresată tinerilor și tinerelor lumii, din 31 martie 1985, citim: „Biserica privește la tineri; ba mai mult, Biserica într-un chip special se privește pe sine însăși în tineri, în voi toți și în același timp în fiecare dintre voi. Așa a fost încă de la început, din timpurile apostolice. Cuvintele sfântului Ioan din Scrisoarea întâi pot fi o mărturie specială: „Vă scriu vouă, tinerilor, pentru că l-ați învins pe Cel Rău. V-am scris vouă, fiilor, pentru că l-ați cunoscut pe Tatăl (...). V-am scris vouă, tinerilor, pentru că sunteți tari, iar cuvântul lui Dumnezeu rămâne în voi” (1In 2,13 ș.u.) (...). În generația noastră, la sfârșitul celui de-al doilea mileniu după Cristos, și Biserica se privește pe sine însăși în tineri”.

Tinerii nu trebuie să fie considerați pur și simplu obiectul grijii pastorale a Bisericii: în realitate, ei sunt și trebuie să fie încurajați să fie subiecți activi, protagoniști ai evanghelizării și autori ai reînnoirii sociale. Tinerețea este timpul unei descoperiri deosebit de intense a propriului „eu” și a propriului „proiect de viață”, este timpul unei creșteri care trebuie să se

realizeze „în înțelepciune, în vârstă și în har înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor” (Lc 2,52). Așa cum au spus părinții sinodali, „sensibilitatea tinerilor simte profund valorile dreptății, ale nonviolentei și ale păcii. Inima lor este deschisă spre fraternitate, prietenie și solidaritate. Sunt mobilizați la maximum pentru cauzele care privesc calitatea vieții și conservarea naturii. Dar, pe lângă tentațiile proprii stării lor, sunt și plini de neliniști, deziluzii, angoase și frică de lume”.

Biserica trebuie să retrăiască iubirea preferențială pe care a arătat-o Isus față de tânărul din Evanghelie: „Isus, privindu-l, l-a îndrăgit” (Mc 10,21). De aceea, Biserica nu încetează să-l vestească pe Isus, să-i proclame evanghelia drept unicul și preaplinul răspuns la cele mai radicale aspirații ale tinerilor, cum ar fi propunerea puternică și exaltantă a unei urmări personale („vino și urmează-mă” [Mc 10,21]), care comportă împărtășirea iubirii filiale a lui Isus față de Tatăl și participarea la misiunea sa de mântuire pentru omenire.

Biserica are multe de spus tinerilor, iar tinerii au multe de spus Bisericii. Acest dialog reciproc, care trebuie actualizat cu mare cordialitate, claritate și curaj, va înlesni întâlnirea și schimbul dintre generații, și va fi izvor de bogăție și de tinerețe pentru Biserică și pentru societatea civilă. În mesajul său adresat tinerilor, Conciliul spune: „Biserica privește la voi cu încredere și iubire (...). Ea este adevărata tinerețe a lumii (...), priviți la ea și veți vedea în ea fața lui Cristos”.

Copiii și împărăția cerurilor

47. Cu siguranță, copiii sunt ținta iubirii gingașe și generoase a Domnului Isus: lor le acordă binecuvântarea, ba mai mult, le asigură împărăția cerurilor (cf. Mt 19,13-15; Mc 10,14). Isus ridică în slăvi mai ales rolul activ pe care cei mici îl au în împărăția lui Dumnezeu: ei sunt simbolul elocvent și strălucita imagine a acelor condiții morale și spirituale care sunt esențiale pentru a intra în împărăția lui Dumnezeu și pentru a-i trăi logica de încredere totală în Domnul: „Adevăr vă spun, dacă nu vă veți întoarce și nu veți deveni asemenea copiilor, nu veți intra în împărăția cerurilor. Așadar, cine se va umili asemenea acestui copil, acela va fi cel mai mare în împărăția cerurilor. Și oricine va primi un copil în numele meu, pe mine mă primește” (Mt 18,3-5; cf. Lc 9,48).

Copiii ne amintesc că rodnicia misionară a Bisericii își are rădăcina dătătoare de viață, nu în mijloacele și în meritele umane, ci în darul absolut gratuit al lui Dumnezeu. Viața de nevinovăție și de har a copiilor, ca și suferințele aplicate lor pe nedrept, obțin, în puterea crucii lui Cristos, o îmbogățire spirituală, pentru ei și pentru întreaga Biserică: noi toți trebuie să fim conștienți și mulțumitori pentru aceasta.

În plus, trebuie să recunoaștem că și la vârsta copilăriei sunt deschise posibilități operative prețioase atât pentru edificarea Bisericii, cât și pentru umanizarea societății. Ceea ce spune Conciliul despre prezența benefică și constructivă a copiilor în cadrul familiei numită „biserica domestică”: „Copiii, ca membri vii ai familiei, contribuie în felul lor la sfințirea părinților”, trebuie să fie repetat despre copii în raport cu Biserica locală și universală. Acest lucru îl scotea deja în evidență Jean Gerson, teolog și educator din secolul al XV-lea, pentru care, „desigur, copiii și adolescenții nu sunt o parte neglijabilă a Bisericii”.

Persoanele în vârstă și darul înțelepciunii

48. Persoanelor în vârstă, adesea considerate pe nedrept ca inutile, dacă nu chiar o povară insuportabilă, le amintesc că Biserica așteaptă și cere ca ele să aibă și să continue misiunea lor apostolică și misionară, nu numai posibilă și obligatorie și la această vârstă, dar făcută de chiar această vârstă într-un oarecare mod specifică și originală.

Bibliei îi place să-l prezinte pe bătrân ca simbolul persoanei pline de înțelepciune și cu teamă de Dumnezeu (cf. Sir 25, 4-6). În acest sens, „darul” bătrânului s-ar putea defini drept acela de a fi, în Biserică și în societate, martorul tradiției credinței (cf. Ps 44,2; Ex 12,26-27), maestru de viață (cf. Sir 6,34; 8,11-12), lucrător al dragostei.

Or, numărul crescut de persoane în vârstă în anumite țări ale lumii și încetarea anticipată a activității profesionale și de muncă deschid un spațiu nou misiunii apostolice a persoanelor în vârstă: este o misiune de asumat depășind cu hotărâre tentația de a se refugia nostalgic într-un trecut care nu mai revine, sau de a fugi de la o angajare prezentă din cauza dificultăților întâlnite într-o lume a noutăților continui; și conștientizând tot mai clar că rolul propriu în Biserică și în societate nu cunoaște de fapt opriri datorate vârstei, ci cunoaște numai moduri noi. Așa cum spune psalmistul: „Ei vor da rod la bătrânețe, vor fi plini de putere și de prospețime, pentru a vesti că Domnul este nepărtinitor” (Ps 92,15-16). Repet ceea ce am spus în timpul celebrării jubileului persoanelor în vârstă: „Intrarea în vârsta a treia trebuie considerată un privilegiu: nu numai pentru că nu toți au șansa să ajungă această țintă, dar mai ales pentru că aceasta este perioada posibilităților concrete de analizare mai bună a trecutului, de cunoaștere și trăire mai profundă a misterului pascal, de a deveni exemplu în Biserică pentru tot poporul lui Dumnezeu (...). În ciuda complexității problemelor voastre de rezolvat,

a puterilor care slăbesc progresiv, și cu toate lipsurile organizațiilor sociale, întârzierile legislației oficiale, neînțelegerile unei societăți egoiste, voi nu sunteți și nici nu trebuie să vă simțiți la marginile vieții Bisericii, elemente pasive ale unei lumi în exces de mișcare, ci subiecți activi ai unei perioade rodnice din punct de vedere uman și spiritual din existența umană. Aveți încă o misiune de îndeplinit, o contribuție de adus. Conform planului divin fiecare ființă umană în parte este o viață în creștere, de la prima scânteie a existenței până la ultima respirație”.

Femeile și bărbații

49. Părinții sinodali au acordat o atenție specială condiției și rolului femeii, având o intenție dublă: recunoașterea și invitația la recunoaștere, din partea tuturor și încă o dată, a contribuției indispensabile a femeii la edificarea Bisericii și la dezvoltarea societății; și, în plus, pentru a se face o analiză mai specială referitoare la participarea femeii la viața și la misiunea Bisericii.

Referindu-se la Ioan al XXIII-lea, care vede un semn al timpurilor noastre în conștiința feminină a demnității proprii și în participarea femeilor la viața publică, părinții sinodali în fața formelor celor mai variate de discriminări și marginalizări la care este supusă femeia pe simplul motiv că este femeie, au afirmat în mod repetat și cu tărie necesitatea stringentă de a apăra și de a promova demnitatea personală a femeii, și deci egalitatea sa cu bărbatul.

Dacă această datorie aparține tuturor celor din Biserică și din societate, într-un chip special ea aparține femeilor, care trebuie să se simtă angajate ca protagoniste în prima linie. În cele mai multe părți ale lumii și în diferite medii sociale, mai este încă mult efort de făcut, pentru a fi distrusă acea mentalitate nedreaptă și dăunătoare care consideră ființa umană ca un lucru, ca un obiect de vânzare-cumpărare, ca un instrument al interesului egoist sau numai al plăcerii, cu atât mai mult, cu cât prima victimă a acestei mentalități este chiar însăși femeia. Dimpotrivă, numai recunoașterea deschisă a demnității personale a femeii constituie primul pas de făcut pentru a-i promova participarea deplină, atât la viața eclezială, cât și la cea socială și publică. Trebuie să se dea un răspuns mai amplu și mai hotărât la cererea făcută de exortația Familiaris consortio referitor la multiplele discriminări cărora le sunt victime femeile: „ca toți să intensifice acțiunea pastorală specifică vieții lor, cu multă vigoare și intensitate, pentru ca aceste forme să fie înfrânte și să se ajungă la deplina stimă a chipului lui Dumnezeu care strălucește în toate ființele umane, fără excluderea nici uneia”. În aceeași ordine de idei, părinții sinodali au afirmat: „Ca expresie a misiunii sale, Biserica trebuie să se opună cu fermitate tuturor formelor de discriminare și de abuz față de femei”. Și de

asemenea: „Demnitatea femeii, grav rănită în opinia publică, trebuie să fie recuperată de persoana umană și prin practicarea doctrinei Bisericii”.

Referitor la participarea activă și responsabilă la viața și la misiunea Bisericii, trebuie reflectat într-un chip special la ceea ce deja Conciliul Vatican II a fost foarte explicit în a o cere: „Deoarece în zilele noastre femeile iau tot mai activ parte la întreaga viață socială, este foarte important să crească participarea lor și în diferitele sectoare ale apostolatului Bisericii. Conștiința că femeia, cu darurile și îndatoririle ei proprii, are o vocație specifică a ei a înaintat într-un crescendo continuu și s-a aprofundat în perioada postconciliară, găsindu-și sursa de inspirație cea mai originală în evanghelie și în istoria Bisericii. În realitate, pentru credincios, evanghelia, adică cuvintele și exemplul lui Isus Cristos, rămân punctul de referință necesar și hotărâtor: și este cât se poate de rodnic și inovator și datorită momentului istoric actual.

Deși nu sunt chemate la apostolatul propriu celor doisprezece, și deci la preoția ministerială, multe femei îl însoțesc pe Isus în activitatea sa și sunt alături de grupul apostolilor (cf. Lc 8,2-3); sunt prezente sub cruce (cf. Lc 23,49), iar în dimineața Paștelui primesc și transmit vestea învierii (cf. Lc 24,1-10); se roagă împreună cu apostolii în Cenacol în așteptarea Rusaliilor (cf. Fap 1,14).

Urmând linia Evangheliei, Biserica încă de la începuturile ei se separă de cultura timpului și o cheamă pe femeie la misiuni conexe cu evanghelizarea. În scrisorile sale, apostolul Paul amintește, chiar pe nume, numeroase femei care îndeplinesc diferite misiuni în cadrul și în slujirea primelor comunități ecleziale (cf. Rom 16,1-15; Fil 4,2-3; Col 4,15 și 1Cor 11,5; 1Tim 5,16). „Dacă mărturia apostolilor întemeiază Biserica – a spus Paul al VI-lea –, cea a femeilor contribuie foarte mult la hrănirea credinței comunităților creștine”.

Și la fel ca la începuturi, tot așa și în continuare, Biserica a cunoscut totdeauna femei care au exercitat un rol uneori decisiv și au desfășurat misiuni de valoare considerabilă pentru Biserica însăși, chiar dacă în moduri diferite și cu accentuări diverse. Este o istorie de o imensă activitate, de cele mai multe ori umilă și ascunsă, dar nu mai puțin decisivă pentru creșterea și sfințenia Bisericii. Este necesar ca această istorie să fie continuată, ba chiar să se lărgască și să se intensifice în fața conștientizării mărite și universalizate a demnității personale a femeii și a vocației sale, ca și în fața necesității unei „noi evanghelizări” și a unei mai mari „umanizări” a relațiilor sociale.

Primind consemnul Conciliului Vatican II în care se oglindește mesajul evangheliei și al istoriei Bisericii, părinții sinodali au formulat, printre altele, această „recomandare” exactă: „Este necesar ca Biserica, prin viața și misiunea sa, să recunoască toate darurile femeilor și bărbaților și să le traducă în practică”. Și de asemenea: „Acest Sinod proclamă că Biserica

vrea recunoașterea și întrebuițarea tuturor acestor daruri, experiențe și atitudini ale bărbaților și femeilor pentru ca misiunea ei să fie mai eficientă (cf. Congregația pentru Doctrina Crediței, *Instructio de libertate christiana et liberatione*, 72)”.

Fundamente antropologice și teologice

50. Condiția pentru asigurarea prezenței corecte a femeii în Biserică și în societate constă în analiza mai penetrantă și mai exactă a fundamentelor antropologice ale condiției masculine și feminine, destinată să precizeze identitatea personală proprie femeii în raportul său de diversitate și de complementaritate reciprocă cu bărbatul, nu numai în ceea ce privește rolurile și funcțiile de îndeplinit, ci mai ales în ceea ce privește structura și semnificația ei personală. Părinții sinodali și-au dat foarte bine seama de această exigență, afirmând că „fundamentele antropologice și teologice au nevoie de studii aprofundate pentru rezolvarea problemelor referitoare la adevărata semnificație și demnitate a ambelor sexe”.

Angajându-se în reflecția asupra fundamentelor antropologice și teologice ale condiției feminine, Biserica devine prezentă în procesul istoric al diferitelor mișcări de promovare a femeii și, coborând la înseși rădăcinile ființei personale a femeii, își aduce aici contribuția sa cea mai prețioasă. Dar mai înainte de toate, Biserica procedând în felul acesta, intenționează să asculte de Dumnezeu, care, creându-l pe om „după chipul său”, „bărbat și femeie i-a creat” (Gen 1,27); și de asemenea intenționează să primească chemarea lui Dumnezeu de a cunoaște, a admira și a trăi planul său. Este un plan care „la început” a fost veșnic întipărit în însăși ființa persoanei umane – bărbat și femeie – și, prin urmare, în structurile sale semnificative și în dinamismele sale profunde. Tocmai acest plan, foarte înțelept și iubitor, cere să fie explorat în toată bogăția conținutului său: este bogăția care de la „început” s-a manifestat și actualizat apoi progresiv de-a lungul întregii istorii a mântuirii și a culminat la „plinirea timpului”, atunci când „Dumnezeu l-a trimis pe Fiul său, născut din femeie” (Gal 4,4). Acea „plinătate” continuă în istorie: citirea planului lui Dumnezeu despre femeie se realizează neîncetat și trebuie să se realizeze în credința Bisericii, și grație vieții trăite de multe femei creștine. Fără a uita de ajutorul care poate veni de la diferite științe umane și de la diferite culturi: acestea, grație unui discernământ luminat, vor putea ajuta în culegerea și precizarea valorilor și exigențelor care aparțin esenței perpetue a femeii și cele legate de dezvoltarea istorică a culturilor înseși. Așa cum ne amintește Conciliul Vatican II, „Biserica afirmă că mai adânc decât toate schimbările există multe lucruri care nu se schimbă și care își au temeiul ultim în Cristos, care este același: ieri, astăzi și în veac (cf. Evr 13,8)”.

Pe fundamentele antropologice și teologice ale demnității personale a femeii se sprijină

scrisoarea apostolică despre demnitatea și despre vocația femeii. Documentul, care reia, continuă și analizează reflecțiile catehezei din ziua de miercuri dedicată timp îndelungat „teologiei trupului”, vrea să fie în același timp împlinirea unei promisiuni făcute în enciclica *Redemptoris Mater* și răspunsul la cererea părinților sinodali.

Lectura scrisorii *Mulieris dignitatem*, tocmai pentru caracterul său de meditație biblico-teologică, va putea stimula pe toți, bărbați și femei, și în special adepții științelor umane și ai disciplinelor teologice, să continue în studiul critic astfel încât să aprofundeze tot mai bine, pe baza demnității personale a bărbatului și a femeii și a relației lor reciproce, valorile și darurile specifice ale feminității și ale masculinității, nu numai în domeniul trăirii sociale, dar și mai ales în cel al existenței creștine și ecleziale.

Meditația asupra fundamentelor antropologice și teologice ale femeii trebuie să lumineze și să călăuzească răspunsul creștin la întrebarea așa de frecventă, și uneori așa de acută, referitoare la „spațiul” pe care femeia poate și trebuie să-l aibă în Biserică și în societate.

Din cuvântul și atitudinea lui Cristos, care sunt normative pentru Biserică, reiese foarte clar că nu mai există nici o discriminare pe planul raportului cu Cristos, în care „nu mai există nici bărbat, nici femeie, pentru că sunteți toți una în Cristos Isus” (Gal 3,28) și nici pe planul participării la viața și la sfințenia Bisericii, așa cum minunat atestă profeția lui Ioel realizată prin Rusalii: „Voi revărsa duhul meu asupra fiecărui om și fiii și fiicele voastre vor deveni profeți” (Ioel 3,1; cf. Fap 2,17 ș.u.). Așa cum citim în scrisoarea apostolică despre demnitatea și despre vocația femeii, „ambii – femeia ca și bărbatul – (...) sunt susceptibili în egală măsură de darul adevărului divin și al iubirii în Duhul Sfânt. Ambii primesc «vizitele» sale mântuitoare și sfințitoare”.

Misiunea în Biserică și în lume

51. Cât privește participarea la misiunea apostolică a Bisericii, nu există nici un dubiu că în virtutea Botezului și a Mirului femeia – ca și bărbatul – a devenit părtașă la tripla misiune a lui Isus Cristos: preot, profet, împărat, și deci este abilitată și angajată în apostolatul fundamental al Bisericii: evanghelizarea. Pe de altă parte, tocmai prin acest apostolat care-l face, femeia este chemată să-și pună în acțiune „darurile” proprii: în primul rând, darul care este însăși demnitatea ei personală, prin cuvântul și mărturia vieții; apoi, darurile legate de vocația ei feminină.

În participarea la viața și misiunea Bisericii, femeia nu poate primi sacramentul Preoției și, în consecință, nu poate îndeplini misiunile proprii preoției ministeriale. Aceasta este o dispoziție pe care Biserica a descoperit-o întotdeauna în voința exactă, total liberă și suverană, a lui Isus

Cristos, care a ales drept apostoli ai săi numai bărbați; o dispoziție care-și poate găsi clarificarea în raportul dintre Cristos mire și Biserica mireasă. Ne aflăm în cadrul funcției, nu al demnității și sfințeniei. În realitate, trebuie să afirmăm: „Chiar dacă Biserica are o structură «ierarhică», totuși această structură este totalmente îndreptată spre sfințenia mădularelor lui Cristos”.

Dar, așa cum spunea Paul al VI-lea, dacă „noi nu putem schimba comportamentul Domnului nostru, nici chemarea adresată de el femeilor, trebuie însă să recunoaștem și să promovăm rolul femeii în misiunea de

evangelizare și în viața comunității creștine.

Este absolut necesar să trecem de la recunoașterea teoretică a prezenței active și responsabile a femeii în Biserică la realizarea practică. Și în acest sens exact, trebuie interpretată exortația prezentă, care se adresează credincioșilor laici, cu specificarea deliberată și repetată: „bărbați și femei”. În plus, noul Cod de drept canonic conține multe dispoziții referitoare la participarea femeii la viața și la misiunea Bisericii: sunt dispoziții care cer să fie mai amplu cunoscute și, în raport cu diferitele sensibilități culturale și oportunități pastorale, să fie actualizate cât mai repede și hotărât.

Ne gândim, de exemplu, la participarea femeilor la consiliile pastorale diecezane și parohiale, ca și la sinoadele diecezane și la conciliile locale. În acest sens, părinții sinodali au scris: „Femeile să participe la viața Bisericii fără nici o discriminare, și chiar și la consultările și elaborările hotărârilor”. Și de asemenea: „Femeile, care au deja o mare importanță în transmiterea credinței și în prestarea de slujiri de orice fel în viața Bisericii, trebuie să fie asociate la pregătirea documentelor pastorale și ale inițiativelor misionare și trebuie să fie recunoscute drept cooperatoare la misiunea Bisericii în familie, la locul de muncă și în comunitatea civilă”.

În cadrul mai specific al evangelizării și al catehezei trebuie promovată mai insistent misiunea specială pe care femeia o are în transmiterea credinței, nu numai în familie, dar și în cele mai diferite locuri de educație și, în termeni mai largi, în tot ceea ce privește primirea cuvântului lui Dumnezeu, înțelegerea și comunicarea lui, chiar prin studiu, cercetare și învățământ teologic.

În timp ce-și va îndeplini misiunea de evangelizare, femeia va simți mai puternic nevoia de a fi evangelizată. În felul acesta, cu ochii luminați de credință (cf. Ef 1,18), femeia va putea deosebi ceea ce corespunde cu adevărat demnității sale personale precum și vocației sale de tot ceea ce, fie chiar sub pretextul acestei „demnități” și în numele „libertății” și a „progresului”, o conduce spre a nu sluji consolidării adevăratelor valori, ci, dimpotrivă, spre degradarea morală a persoanelor, ambienților și societății. Realizarea unui „discernământ” similar este o necesitate istorică urgentă care nu poate fi amânată și, în același timp, este o posibilitate și o exigență care provin din participarea femeii creștine la misiunea profetică a lui Cristos și a Bisericii sale. „Discernământul”, despre care vorbește de mai multe ori apostolul Paul, nu înseamnă numai evaluarea realităților și evenimentelor în lumina credinței; el înseamnă și hotărârea concretă și angajarea operativă, nu numai în cadrul Bisericii, ci și în cel al societății umane.

Se poate spune că toate problemele lumii contemporane, despre care vorbea deja partea a

doua a constituției conciliare *Gaudium et spes* și pe care de fapt timpul nici nu le-a soluționat și nici atenuat, trebuie să vadă femeile prezente și angajate, și anume prin contribuția lor specifică și de nesubstituit.

În speță, două sunt problemele mari încredințate femeii care merită să fie repropuse atenției tuturor.

În primul rând, misiunea de a da demnitatea deplină vieții de căsătorie și maternității. Astăzi i se deschid femeii noi posibilități pentru o înțelegere mai profundă și o realizare mai plină de valori umane și creștine implicate în viața conjugală și în experiența maternității: însuși bărbatul – soț și tată – poate depăși formele de absenteism sau de prezență episodică și parțială, ba mai mult, se poate angaja în noi și semnificative relații de comuniune interpersonală, grație tocmai intervenției inteligente, iubitoare și hotărâte a femeii.

În al doilea rând, misiunea de a asigura dimensiunea morală a culturii, adică dimensiunea unei culturi demnă de om, a vieții sale personale și sociale. Conciliul Vatican II pare să unească dimensiunea morală a culturii cu participarea laicilor la misiunea împăratească a lui Cristos: „Laicii trebuie să-și unească eforturile pentru a însănătoși instituțiile și condițiile de viață din lume, dacă acestea conțin elemente ce ar îndemna la păcat; astfel, toate acestea vor ajunge conforme cu normele dreptății și, în loc să stânjenească, vor favoriza practicarea virtuților. Acționând astfel, ei vor impregna cu valoare morală cultura și lucrarea omului”.

În măsura în care femeia participă activ și responsabil la misiunea instituțiilor, de care depinde salvagardarea primatului datorat valorilor umane în viața comunităților politice, cuvintele Conciliului mai sus citate indică un domeniu important al apostolatului femeii: în toate dimensiunile vieții acestei comunități, de la dimensiunea socio-economică la cea socio-politică, trebuie respectate și promovate demnitatea personală a femeii și vocația ei specifică: nu numai în domeniul individual, ci și în cel comunitar, nu numai în formele permise libertății responsabile a persoanei, ci și în formele garantate de legi civile corecte.

„Nu e bine ca omul să fie singur: să-i facem un ajutor asemenea lui” (Gen 2,18). Femeii, Dumnezeu Creatorul i l-a încredințat pe om. Desigur, omul a fost încredințat fiecărui om, dar în chip special femeii, pentru că tocmai femeia se pare că are o sensibilitate specifică pentru om și pentru tot ceea ce constituie adevăratul său bine, începând de la valoarea fundamentală a vieții, grație experienței speciale a maternității sale. Cât sunt de mari posibilitățile și responsabilitățile femeii în acest domeniu, într-un timp în care dezvoltarea științei și tehnicii nu totdeauna este inspirată și controlată de înțelepciunea adevărată, cu riscul inevitabil al „dezumanizării” vieții umane, mai ales când ea ar cere o iubire mai intensă și o primire mai generoasă.

Participarea femeii, prin darurile sale, la viața Bisericii și a societății, constituie în același timp calea necesară pentru realizarea sa personală – asupra căreia se insistă pe bună dreptate astăzi atât de mult – și contribuția originală a femeii la îmbogățirea comuniunii ecleziale și la dinamismul apostolic al poporului lui Dumnezeu.

În această perspectivă trebuie considerată și prezența bărbatului, împreună cu a femeii.

Prezența împreună și colaborarea bărbaților și femeilor

52. În sala de ședințe a Sinodului au existat și voci care și-au exprimat teama că o insistență excesivă asupra condiției și rolului femeilor ar putea să conducă spre o neglijare inacceptabilă: cea care-i privește pe bărbați. În realitate, multe sunt situațiile ecleziale care se pot plânge de absența sau prea slabă prezență a bărbaților, în care o parte abdică de la propriile responsabilități ecleziale, lăsând ca ele să fie îndeplinite numai de femei: astfel, de exemplu, participarea la rugăciunea liturgică în Biserică, educarea și în special cateheza propriilor copii și a altor copii, prezența la întâlnirile religioase și culturale, colaborarea la inițiativele caritative și misionare.

De aceea, trebuie urgentată din punct de vedere pastoral prezența coordonată a bărbaților și femeilor, pentru ca participarea credincioșilor laici la misiunea mântuitoare a Bisericii să devină mai completă, mai armonioasă și mai bogată.

Rațiunea fundamentală care cere și explică prezența împreună și colaborarea bărbaților și femeilor nu constă, așa cum s-a arătat cândva, în însemnătatea și eficacitatea mai mare a acțiunii pastorale a Bisericii; și cu atât mai puțin nici simplul fapt sociologic al unei conviețuiri umane care naturală este alcătuită din bărbați și femei. Mai degrabă este vorba despre planul original al Creatorului care de la „început” a voit ființa umană ca „unitate a doi”, a voit bărbatul și femeia ca primă comunitate, și, în același timp, ca „semn” al acelei comuniuni interpersonale de iubire care constituie misterioasa viață intimă a lui Dumnezeu, unul și întreit.

Tocmai de aceea, modul cel mai comun și esențial, și în același timp fundamental, pentru asigurarea acestei prezențe coordonate și armonioase a bărbaților și femeilor în viața și misiunea Bisericii, este exercitarea misiunilor și responsabilităților cuplului și familiei creștine, în care strălucește și se comunică varietatea diferitelor forme de iubire și de viață: forma conjugală, paternă și maternă, filială și fraternă. În exortația *Familiaris consortio* citim: „Dacă familia creștină este comunitate ale cărei legături sunt reînnoite de Cristos prin credință și sacrameinte, participarea ei la misiunea Bisericii trebuie să se realizeze într-un mod comunitar: adică soții împreună în calitate de cuplu, părinții și copiii în calitate de familie,

trebuie să-și trăiască slujirea în folosul Bisericii și al lumii (...). Apoi, familia creștină edifică împărăția lui Dumnezeu în istorie prin chiar realitățile zilnice care privesc și manifestă condiția ei de viață: prin urmare, tocmai prin iubirea conjugală și familială – trăită în extraordinarele ei bogății de valori și exigențe de totalitate, unicitate, fidelitate și rodnicie – se exprimă și se realizează participarea familiei creștine la misiunea profetică, preoțească și împărătească a lui Isus Cristos și a Bisericii sale”.

Plasându-se în această perspectivă, părinții sinodali au amintit semnificația pe care trebuie să-o ia sacramentul Căsătoriei în Biserică și în societate, pentru a lumina și inspira toate relațiile dintre bărbat și femeie. În acest sens, au afirmat cu tărie „necesitatea stringentă ca fiecare creștin să trăiască și să vestească mesajul de speranță conținut în relația dintre bărbat și femeie. Sacramentul Căsătoriei, care consacră această relație în forma sa conjugală și o prezintă ca semn al raportului lui Cristos cu Biserica sa, conține o învățătură de mare importanță pentru viața Bisericii; această învățătură trebuie să ajungă prin Biserică la lumea de astăzi; toate relațiile dintre bărbat și femeie trebuie să se inspire din acest spirit. Biserica trebuie să folosească aceste bogății cât mai deplin”. Aceeași părinți sinodali au scos în evidență pe bună dreptate că „ambele: stima față de feciorie și respectul față de maternitate trebuie să fie recuperate”: aceasta pentru dezvoltarea de vocații diferite și complementare în contextul viu al comuniunii ecleziale și slujirii creșterii sale continue.

Bolnavi și suferinzi

53. Omul este chemat la bucurie, dar experimentează zilnic foarte multe forme de suferință și durere. Părinții sinodali s-au adresat în mesajul lor final bărbaților și femeilor loviți de cele mai diferite forme ale suferinței și durerii, cu aceste cuvinte: „Voi, cei părăsiți și marginalizați de societatea noastră consumistă; voi, cei bolnavi, handicapați, săraci, înfomețați, emigranți, fugari, prizonieri, șomeri, bătrâni, copiii abandonați și persoane singure; voi, victime ale războiului și ale oricărei violențe care provin din societatea noastră permisivă. Biserica participă la suferința voastră care vă conduce spre Domnul, care vă asociază la pătimirea sa răscumpărătoare și vă face să trăiți în lumina răscumpărării sale. Ne bazăm pe voi pentru a spune lumii întregi ce înseamnă iubirea. Vom face tot ce ne este posibil ca să vă aflați locul la care aveți dreptul în societate și în Biserică”.

În contextul unei lumi nemărginite, așa cum este cea a suferinței umane, ne îndreptăm acum atenția spre toți cei care sunt loviți de boală în diferitele ei forme: de fapt, bolnavii sunt expresia cea mai frecventă și mai comună a suferinței umane.

Tuturor și fiecăruia în parte le este adresată chemarea Domnului: și bolnavii sunt trimiși ca

lucrători în via sa. Povara, care istovește membrele trupului și zdruncină seninătatea sufletului, departe de a-i îndepărta de a lucra în vie, îi cheamă să-și trăiască vocația umană și creștină și să participe la creșterea împărăției lui Dumnezeu în modalități noi, ba chiar mai prețioase. Cuvintele apostolului Paul trebuie să devină programul lor, și, încă și mai mult, sunt lumina care face să strălucească în ochii lor semnificația harului propriei situații: „Împlinesc ceea ce lipsește suferințelor lui Cristos în trupul meu pentru trupul său, care este Biserica” (Col 1,24). Tocmai făcând această descoperire, apostolul este invadat de bucurie: „De aceea sunt bucuros de suferințele mele pentru voi” (Col 1,24). Într-un mod asemănător, mulți bolnavi pot deveni purtători ai „bucuriei Duhului Sfânt prin multe suferințe” (1Tes 1,6) și să fie martori ai învierii lui Isus. Așa cum s-a exprimat o persoană cu handicap în intervenția din sala sinodală de ședințe, „este de mare importanță să se scoată în evidență faptul că acei creștini care trăiesc în situații de boală, de durere și de bătrânețe nu sunt invitați de Dumnezeu numai să-și unească durerea proprie cu pătimirea lui Cristos, ci și să primească deja de pe acum în ei înșiși și să transmită și altora puterea de reînnoire și bucuria lui Cristos înviat (cf. 2Cor 4,10-11; 1Pt 4,13; Rom 8,18 ș.u.)”.

În ceea ce o privește – așa cum citim în scrisoarea apostolică Salvifici doloris – „Biserica, născându-se din misterul răscumpărării lui Cristos pe cruce, este obligată să caute întâlnirea cu omul mai ales pe calea suferinței. Printr-o atare întâlnire, omul «devine calea Bisericii», și aceasta este una dintre căile cele mai importante”. Așadar, omul suferind este calea Bisericii, pentru că este, înainte de toate, calea lui Cristos însuși, bunul samaritean care „nu trece mai departe”, ci „are milă, se face aproapele (...) îi bandajează rănila (...) are grijă de el” (Lc 10,32-34).

Comunitatea creștină a retranscris, secol după secol prin mulțimea imensă de persoane bolnave și suferinde, parabola evanghelică a bunului samaritean, revelând și comunicând iubirea de vindecare și de mângâiere a lui Isus Cristos. Aceasta a avut loc prin mărturia vieții religioase consacrate slujirii celor bolnavi și prin angajarea neobosită a tuturor lucrătorilor din domeniul sănătății. Astăzi, în aceleași spitale și sanatorii catolice, prezența credincioșilor laici, bărbați și femei, devine din ce în ce mai numeroasă, și uneori chiar totală și exclusivă: tocmai ei, medicii, infirmierii, alți lucrători în domeniul sănătății, voluntarii, sunt chemați să fie imaginea vie a lui Cristos și a Bisericii sale prin iubirea față de cei bolnavi și suferinzi.

Acțiune pastorală reînnoită

54. Este necesar ca această moștenire foarte prețioasă, pe care Biserica a primit-o de la Isus Cristos, „medic trupesc și sufletesc”, nu numai să nu înceteze niciodată, ci să fie din ce în ce

mai mult valorificată și îmbogățită printr-o reluare și relansare hotărâtă a unei acțiuni pastorale pentru și cu cei bolnavi și suferinzi. Trebuie să fie o acțiune capabilă să susțină și să promoveze atenția, apropierea, prezența, ascultarea, dialogul, împărtășirea și ajutorul concret față de omul în momentele în care, din cauza bolii și a suferinței, sunt puse la grea încercare nu numai încrederea în viață, ci chiar și însăși credința în Dumnezeu și în iubirea sa de Tatăl. Această relansare pastorală își are expresia sa cea mai semnificativă în celebrarea sacramentală cu și prin cei bolnavi, ca tărie în durere și slăbiciune, ca speranță în disperare, ca loc de întâlnire și de sărbătoare.

Unul dintre obiectivele fundamentale ale acestei reînnoite și intensificate acțiuni pastorale, care nu poate să nu angajeze în mod coordonat toate componentele comunității ecleziale, este acela de a-l considera pe bolnav, pe purtătorul unui handicap, pe cel suferind, nu pur și simplu ca sfârșitul iubirii și al slujirii Bisericii, ci ca subiect activ și responsabil al operei de evanghelizare și de mântuire. În această perspectivă, Biserica are o veste bună pe care trebuie să o facă să răsună în cadrul societății și culturilor care, pierzând sensul suferinței umane, „cenzurează” orice discurs despre o astfel de realitate dură a vieții. Iar vestea cea bună constă în proclamarea că suferința poate avea și o semnificație pozitivă pentru om și pentru societatea însăși, chemați fiind să devină o formă de participare la suferința mântuitoare a lui Cristos și la bucuria sa de înviat, și, prin urmare, o forță de sfințire și de edificare a Bisericii. Proclamarea acestei vești bune devine credibilă numai atunci când nu răsună numai pe buze, ci trece prin mărturia vieții, fie a tuturor acelor care se îngrijesc cu iubire de cei bolnavi, cu handicap și suferinzi, fie chiar de bolnavii înșiși, deveniți din ce în ce mai conștienți și responsabili de locul și misiunea lor în Biserică și pentru Biserică.

Pentru ca „civilizația iubirii” să poată beneficia și aduce rod în imensa lume a durerii umane, de mare folos poate fi meditarea reînnoită a scrisorii apostolice Salvifici doloris, din care amintim acum rândurile de încheiere: „De aceea, toți cei suferinzi care cred în Cristos și mai ales cei care suferă pentru credința în el, răstignit și înviat, trebuie să se întâlnească în gând sub crucea de pe Calvar, pentru ca oferta suferințelor lor să grăbească realizarea rugăciunii Mântuitorului însuși pentru unitatea tuturor (cf. In 17,11.21-22). Acolo să se întâlnească și oamenii de bună voință, pentru că pe cruce atârână „răscumpărătorul omului”, omul durerilor, care a luat asupra sa suferințele fizice și morale ale oamenilor din toate timpurile, pentru ca în iubire să poată găsi sensul mântuitor al durerii lor precum și răspunsurile valide la toate întrebările lor. Împreună cu Maria, Mama lui Cristos, care stătea sub cruce (cf. In 19,25), ne oprim lângă toate crucile omului de astăzi (...). Și vă cerem vouă, tuturor, care suferiți, să ne sprijiniți. Tocmai vouă, care sunteți slabi, vă cerem să deveniți un izvor de putere pentru

Biserică și pentru omenire. În lupta teribilă între puterile binelui și ale răului, pe care ne-o oferă spectacolul lumii contemporane, să învingă suferința voastră în unire cu crucea lui Cristos!”.

Stări de viață și vocații

55. Lucrători în vie sunt toți membrii poporului lui Dumnezeu: preoții, călugării și călugărițele, credincioșii laici, toți, în același timp obiect și subiect ai comuniunii Bisericii și ai participării la misiunea sa de mântuire. Toți și fiecare în parte lucrăm într-o unică și comună vie a Domnului cu carisme și ministere diferite și complementare.

Deja pe planul ființei lor, mai înainte de cel al acțiunii, creștinii sunt mlădițe ale unicei și rodniciei vițe care este Cristos, sunt membre vii ale unicului trup al Domnului edificat prin puterea Duhului. Pe planul ființei: aceasta nu înseamnă numai prin viața harului și a sfințeniei, care este primul și cel mai viguros izvor al rodniciei apostolice și misionare al sfintei maici Biserici, ci înseamnă și prin starea de viață care-i definește drept preoți și diaconi, călugări și călugărițe, membri ai institutelor seculare, credincioși laici.

În interiorul Bisericii-comuniune, stările de viață sunt așa de strâns legate între ele încât sunt orânduite una pentru cealaltă. Desigur, este comună, ba chiar unică semnificația lor profundă: aceea de a fi modalități după care să se trăiască egala demnitate creștină și vocația universală la sfințenie prin perfecțiunea iubirii. Sunt modalități diferite și în același timp complementare, astfel încât fiecare dintre ele are o fizionomie originală și inconfundabilă și, în același timp, fiecare dintre ele se plasează în relație cu celelalte și în slujirea lor.

Astfel, starea vieții laicale are în caracterul secular specificitatea sa și realizează o slujire eclezială prin mărturia și atenționarea, în felul său, a preoților, călugărilor și călugărițelor despre semnificația pe care realitățile pământești și vremelnice o au în planul mântuitor al lui Dumnezeu. La rândul ei, preoția ministerială reprezintă garanția permanentă a prezenței sacramentale a lui Cristos Mântuitorul, în diferite timpuri și locuri. Starea de călugărie dă mărturie despre caracterul escatologic al Bisericii, adică despre tensiunea sa spre împărăția lui Dumnezeu, care este prefigurată și într-un oarecare mod anticipată și pregustată prin voturile de castitate, sărăcie și ascultare.

Toate stările de viață, fie în ansamblul lor, fie fiecare dintre ele în raport cu celelalte, sunt în slujirea creșterii Bisericii, sunt modalități diferite care se unesc profund în „misterul comuniunii” Bisericii și care se coordonează dinamic în unica sa misiune.

În felul acesta, unicul și identicul mister al Bisericii revelează și retrăiește, în diversitatea

stărilor de viață și în varietatea vocațiilor, infinita bogăție a misterului lui Isus Cristos. Așa cum le plăcea sfinților părinți să repete, Biserica este ca un câmp cu o fascinantă și minunată varietate de ierburi, plante, flori și fructe. Sfântul Ambrozie scrie: „Un câmp produce multe roade, dar cel mai bun este cel care abundă de roade și flori. Ei bine, câmpul Bisericii este plin și de unele și de altele. Aici poți vedea înflorind giuvaierile fecioriei, acolo văduvia dominând austeră ca pădurile din câmpie; în altă parte secerișul bogat al căsătoriilor binecuvântate de Biserică umplând marele grânare ale lumii cu recoltă îmbelșugată, iar teascurile Domnului abundând de roadele viței viguroase, roade de care sunt pline căsătoriile creștine”.

Diferite vocații laicale

56. Bogata varietate a Bisericii își găsește o ulterioară manifestare în cadrul fiecărei stări de viață. Astfel, în cadrul stării de viață laicală există diferite „vocații”, adică drumuri spirituale și apostolice diferite care privesc pe fiecare dintre credincioșii laici. În albia unei vocații laicale „comune” apar vocații laicale „particulare”. În acest cadru putem aminti și experiența spirituală care s-a concretizat recent în Biserică prin apariția diferitelor forme de institute seculare: credincioșilor laici, dar chiar și preoților le este oferită posibilitatea de a profesa sfaturile evanghelice ale sărăciei, castității și ascultării prin voturi sau promisiuni, păstrându-și pe deplin propria condiție laicală sau clericală. Așa cum au arătat părinții sinodali, „Duhul Sfânt trezește și alte forme de ofertă de sine, forme cărora se dedică persoane care rămân pe deplin în viața laicală”.

Putem încheia recitind o frumoasă pagină din sfântul Francisc de Sales, care a promovat mult spiritualitatea laicilor. Vorbind despre „evlavie”, adică despre perfecțiunea creștină sau „viața după Duh”, el prezintă într-o manieră simplă și splendidă vocația tuturor creștinilor la sfințenie și în același timp forma specifică prin care fiecare creștin se realizează: „La creație, Dumnezeu a poruncit plantelor să producă roade, fiecare «după soiul lor» (Gen 1,11). Aceeași poruncă o adresează creștinilor, care sunt plantele vii ale Bisericii sale, să producă roade de evlavie, fiecare conform stării și condiției sale. Evlavia trebuie practică în mod diferit de nobil, de meșteșugar, de casnic, de principe, de văduvă, de femeia necăsătorită și de cea căsătorită. Aceasta nu este suficient, trebuie și adaptată practica evlaviei cu puterile, angajamentele și datoriile fiecărei persoane (...). Este o greșală, ba chiar o erezie, faptul de a voi excluderea practicării evlaviei din mediul militar, din prăvălia meșteșugarilor, de la curtea principilor, din casele celor căsătoriți. Este adevărat, Filotea, că evlavia pur contemplativă, monastică și religioasă poate fi trăită numai în aceste stări, dar, pe lângă aceste trei feluri de

evlavie, mai există multe altele capabile să-i facă desăvârșiți pe cei care trăiesc în condițiile seculare. De aceea, oriunde ne-am afla, putem și trebuie să aspirăm la viața desăvârșită”.

Plasându-se pe aceeași linie, Conciliul Vatican II scrie: „Această spiritualitate a laicilor trebuie să îmbrace forme particulare în funcție de starea de căsătorie și familie sau de celibat ori văduvie, de starea de boală, de activitatea profesională și socială. Fiecare trebuie, așadar, să nu înceteze să-și cultive stăruitor calitățile și înzestrarea corespunzător cu aceste condiții, și să se slujească de darurile personale primite de la Duhul Sfânt”.

Ceea ce este valabil pentru vocațiile spirituale, este valabil, și într-un anumit sens are mai multă motivație, pentru infinitele și variatele modalități conform cărora toți membrii Bisericii sunt lucrători care lucrează în via Domnului, edificând trupul mistic al lui Cristos. Într-adevăr, fiecare este chemat pe nume, în unicitatea și irepetabilitatea istoriei sale personale, să-și aducă propria contribuție pentru venirea împărăției lui Dumnezeu. Nici un talent, fie el chiar cât de mic, nu poate fi ascuns și lăsat nefolositor (cf. Mt 25,24-27).

Apostolul Petru ne avertizează: „Potrivit cu darul pe care l-a primit fiecare, puneți-vă unul în slujba altuia, ca niște buni administratori ai diferitelor haruri ale lui Dumnezeu” (1Pt 4,10).

Capitolul V

Ca să aduceți mult rod

Formarea credincioșilor laici

Maturizarea continuă

57. Imaginea evanghelică a viței și mlădițelor ne descoperă un alt aspect fundamental al vieții și misiunii credincioșilor laici: chemarea la creștere, la maturizare continuă, la aducere de cât mai mult rod.

Ca și viticultorul sânguinos, și Tatăl are grijă de via sa. Prezența benefică a lui Dumnezeu este invocată cu ardoare de Israel, care se roagă astfel: „Dumnezeul oștirilor, întoarce-te, / privește din cer și vezi / și vizitează via aceasta, / ocrotește ce a sădit dreapta ta / și pe fiul pe care l-ai întărit pentru tine” (Ps 80,15-16). Însuși Isus vorbește despre lucrarea Tatălui: „Eu sunt vița cea adevărată, iar Tatăl meu este viticultorul. Orice mlădiță care este în mine și nu aduce rod, el o înlătură și oricare aduce rod o curăță ca să aducă și mai mult rod” (In 15,1-2).

Vitalitatea mlădițelor este legată de rămânerea lor în unire cu vița, care este Cristos Isus: „Cine rămâne în mine și eu în el va aduce mult rod, pentru că fără mine nu puteți face nimic” (In 15,5).

În libertatea sa, omul este interpelat de chemarea lui Dumnezeu de a crește, a se maturiza și a aduce rod. Nu poate să nu răspundă, nu poate să nu-și asume responsabilitatea personală.

Tocmai la această responsabilitate, cutremurătoare și exaltantă, fac aluzie cuvintele grele ale lui Isus: „Dacă cineva nu rămâne în mine, este aruncat afară, la fel ca mlădița, și se usucă. Se adună, se aruncă în foc și arde” (In 15,6).

În acest dialog, între Dumnezeu care cheamă și persoana interpelată în responsabilitatea sa, se plasează posibilitatea, ba chiar necesitatea unei formări integrale și permanente a credincioșilor laici, căreia părinții sinodali i-au rezervat pe bună dreptate o mare parte din munca lor. În speță, după ce au descris formarea creștină ca „un proces personal continuu de maturizare în credință și de configurare cu Cristos, după voința Tatălui, sub călăuzirea Duhului Sfânt”, au afirmat clar că „formarea credincioșilor laici trebuie plasată printre prioritățile diecezei și trebuie plasată în programele de acțiune pastorală astfel încât toate eforturile comunității (preoți, laici și călugări) să se îndrepte spre acest scop”.

Descoperirea și trăirea vocației și misiunii proprii

58. Formarea credincioșilor laici are ca obiectiv fundamental descoperirea tot mai clară a vocației proprii și disponibilitatea din ce în ce mai mare de a o trăi prin îndeplinirea misiunii proprii.

Dumnezeu mă cheamă și mă trimite pe mine ca lucrător în via sa; mă cheamă și mă trimite pe mine să lucrez pentru venirea împărăției sale în istorie: această vocație și misiune personală definește demnitatea și responsabilitatea întregii opere de formare, orânduită spre recunoașterea bucură și recunoscătoare a acestei demnități și spre îndeplinirea fidelă și generoasă a acestei responsabilități.

În realitate, Dumnezeu s-a gândit din veșnicie la noi și ne-a iubit ca persoane unice și irepetabile, chemându-ne pe fiecare cu numele său propriu, așa cum păstorul cel bun „își cheamă oile pe nume” (In 10,3). Dar planul veșnic al lui Dumnezeu se revelează fiecăruia dintre noi numai în dezvoltarea istorică a vieții și a evenimentelor, și, prin urmare, numai treptat: într-un anumit sens, zi după zi.

De aceea, pentru a putea descoperi voința concretă a Domnului referitor la viața noastră, sunt totdeauna indispensabile ascultarea promptă și docilă a cuvântului lui Dumnezeu și a Bisericii, rugăciunea filială și permanentă, consultarea unei călăuze spirituale înțelepte și iubitoare, interpretarea în credință a darurilor și talentelor primite și în același timp ale diferitelor situații sociale și istorice în care suntem inserați.

Apoi, în viața fiecărui credincios laic sunt momente deosebit de semnificative și decisive pentru a discerne chemarea lui Dumnezeu și a primi misiunea încredințată de el: printre acestea sunt momentele adolescenței și ale tinereții. De aceea, nimeni să nu uite că, așa cum

procedează stăpânul cu lucrătorii viei, și Domnul cheamă – în sensul de a face concretă și punctuală voința lui sfântă – la orice oră din viață: de aceea, vigilența, ca atenție grijulie față de glasul lui Dumnezeu, este o atitudine fundamentală și permanentă a discipolului.

Oricum, nu este vorba numai de a ști ceea ce vrea Dumnezeu de la noi, de la fiecare dintre noi în diferitele situații ale vieții. Trebuie să facem ceea ce vrea Dumnezeu: așa ne amintește cuvântul Mariei, mama lui Isus, adresat slujitorilor din Cana: „Faceți ceea ce vă va spune” (In 2,5). Și pentru a acționa în fidelitate față de voința lui Dumnezeu trebuie să fim capabili și să devenim din ce în ce mai capabili. Desigur, cu ajutorul harului Domnului, care nu ne lipsește niciodată, așa cum spune sfântul Leon cel Mare: „Cel care conferă demnitatea, va da și puterea”; dar și cu libera și responsabilă cooperare a fiecăruia dintre noi.

Iată misiunea minunată și angajantă care-i așteaptă pe toți credincioșii laici, pe toți creștinii, neîncetat: să cunoască tot mai mult bogățiile credinței și ale Botezului și să le trăiască într-o crescândă plinătate. Vorbind despre naștere și creștere ca despre două etape ale vieții creștine, apostolul Petru ne îndeamnă: „Ca niște copii nou născuți, să doriți laptele curat spiritual, ca prin el să creșteți întru mântuire” (1Pt 2,2).

O formare integrală trăită în unitate

59. În descoperirea și trăirea vocației și misiunii proprii, credincioșii laici trebuie să fie formați spre acea unitate cu care este semnată însăși ființa lor de mădulare ale Bisericii și de cetățeni ai societății umane.

În existența lor nu pot fi împreună două vieți paralele: pe de o parte, viața așa-numită „spirituală”, cu valorile și exigențele sale; iar pe de altă parte, viața așa-numită „seculară”, adică viața de familie, de muncă, de raporturi sociale, de angajare politică și de cultură. Mlădița, inserată în viața care este Cristos, aduce roadele sale în orice sector de activitate și de existență. În realitate, toate diferitele domenii ale vieții laicale intră în planul lui Dumnezeu, care le vrea ca „loc istoric” al revelării și realizării dragostei lui Isus Cristos spre slava Tatălui și slujirea fraților. Fiecare activitate, fiecare situație, fiecare angajare concretă – cum ar fi, de exemplu, competența și solidaritatea în muncă, iubirea și dăruirea în familie și educarea copiilor, slujirea socială și politică, propunerea adevărului în domeniul culturii – sunt ocazii providențiale pentru o „continuă exercitare a credinței, speranței și dragostei”.

La această unitate a vieții a invitat Conciliul Vatican II pe toți credincioșii laici, denunțând cu putere gravitatea rupturii dintre credință

și viață, dintre evanghelie și cultură: „Conciliul îi îndeamnă pe creștini, cetățeni ai ambelor cetăți, să se străduiască să-și împlinească cu fidelitate îndatoririle pământești, călăuziți de spiritul evangheliei. Sunt departe de adevăr aceia care, știind că noi nu avem aici o cetate stătătoare, ci o căutăm pe cea viitoare, consideră că din acest motiv își pot neglija îndatoririle pământești, nedându-și seama că însăși credința îi obligă mai mult să le împlinească, după chemarea cu care a fost chemat fiecare... Această separare care există la mulți oameni între credința pe care o mărturisesc și viața de toate zilele trebuie socotită printre erorile cele mai grave ale vremurilor noastre”. De aceea am afirmat că o credință care nu devine cultură este o credință care „nu este pe deplin primită, nu este în întregime gândită, nu este cu fidelitate trăită”.

Aspecte ale formării

60. În cadrul acestei sinteze de viață se situează multiplele aspecte coordonatoare ale formării integrale a credincioșilor laici.

Nu există nici o îndoială că formarea spirituală trebuie să ocupe un loc privilegiat în viața fiecăruia, chemat să crească fără încetare în unirea profundă cu Isus Cristos, în conformitate cu voința Tatălui, în dăruirea față de frați, în dragoste și în dreptate. Conciliul scrie: „Această viață de unire profundă cu Cristos în Biserică este alimentată cu ajutoarele spirituale comune tuturor credincioșilor, mai ales cu participarea activă la liturgia sacră; laicii trebuie să le folosească în așa fel încât, îndeplinindu-și corect îndatoririle din lume în condițiile obișnuite de viață, să nu separe de viața lor unirea cu Cristos, ci să crească în ea împlinindu-și activitatea după voința lui Dumnezeu”.

Astăzi, apare ca fiind din ce în ce mai urgentă formarea doctrinară a credincioșilor laici, nu numai datorită dinamismului natural de aprofundare a credinței lor, dar și datorită exigenței de „a da răspuns de apărare cu privire la speranța” care este în ei în fața lumii și a problemelor sale atât de grave și complexe. În felul acesta sunt absolut necesare o sistematică acțiune de cateheză, care să fie făcută treptat în raport cu vârsta și diferitele situații de viață, precum și o promovare creștină mai hotărâtă a culturii, ca răspuns la veșnicile întrebări care-l chinuie pe om și societatea de astăzi.

Mai ales pentru credincioșii laici angajați în diferite sectoare ale domeniului social și politic este foarte necesară o cunoaștere mai exactă a doctrinei sociale a Bisericii, așa cum au cerut în mod repetat părinții sinodali în intervențiile lor. Vorbind despre participarea politică a credincioșilor laici, ei s-au exprimat în felul următor: „Pentru ca laicii să-și poată realiza activ această nobilă propunere în politică (adică propunerea de a fi recunoscute și stimate valorile

umane și creștine), nu sunt suficiente exorțările, ci trebuie să li se ofere cuvenita formare a conștiinței sociale, mai ales în doctrina socială a Bisericii, care conține principii de reflecție, criterii de judecată și directive practice (cf. Congregația pentru Doctrina Credenței, Instrucția despre libertatea creștină și eliberare, 72). Această doctrină trebuie să fie deja prezentă în instruirea catehetică generală, în întâlnirile specializate și în școli și universități. Această doctrină socială a Bisericii este mereu dinamică, adică adaptată la circumstanțele timpurilor și locurilor. Este dreptul și datoria păstorilor să propună principiile morale și asupra ordinii sociale; este datoria tuturor creștinilor să se dedice apărării drepturilor umane; totuși participarea activă în partide politice este rezervată laicilor”.

Și, în sfârșit, în contextul formării integrale și unitare a credincioșilor laici, este deosebit de semnificativă pentru acțiunea lor misionară și apostolică creșterea personală în valorile umane. Tocmai în acest sens, Conciliul a scris: „(Laicii) să dea mare importanță competenței profesionale, simțului familial și cetățenesc, precum și acelor virtuți care privesc relațiile sociale, și anume cinstea, spiritul de dreptate, sinceritatea, politețea, tăria de caracter, fără de care nu poate exista nici chiar adevărată viață creștină”.

În realizarea sintezei organice a vieții lor, care este în același timp expresie a unității ființei lor și condiție pentru împlinirea eficientă a misiunii lor, credincioșii laici vor fi călăuziți și sprijiniți interior de Duhul Sfânt, acel Duh al unității și plinătății vieții.

Colaboratori ai lui Dumnezeu învățătorul

61. Care sunt locurile și mijloacele formării credincioșilor laici? Care sunt persoanele și comunitățile chemate să-și asume misiunea formării integrale și unitare a credincioșilor laici? Așa cum acțiunea educativă umană este strâns unită cu paternitatea și maternitatea, tot așa formarea creștină își află rădăcina și puterea în Dumnezeu, Tatăl care iubește și-i instruește pe copiii săi. Da, Dumnezeu este primul și marele educator al poporului său, așa cum spune uimitorul pasaj din Cântarea lui Moise: „L-a găsit în pământ pustiu / în pustiu trist și cu urlete sălbatică. / L-a apărât, l-a îngrijit / l-a păzit ca pe lumina ochiului său. / Ca un vultur care veghează asupra cuibului său, / care zboară pe deasupra puilor săi, / el și-a întins aripile și l-a luat pe Israel, / l-a purtat pe aripile sale. / Domnul singur l-a călăuzit, / nu a fost cu el nici un dumnezeu străin” (Dt 32,10-12; cf. 8,5).

Acțiunea educativă a lui Dumnezeu se descoperă și se realizează prin

Isus, Învățătorul, și atinge dinăuntru inima omului grație prezenței dinamice a Duhului. Biserica mamă este chemată să ia parte la acțiunea educativă divină, atât prin ea însăși, cât și prin diferitele sale alcătuiți și expresii. Astfel, credincioșii laici sunt formați de Biserică și în Biserică, printr-o comuniune și colaborare reciprocă a tuturor membrilor săi: preoți, călugări și credincioși laici. Astfel, întreaga comunitate eclezială, în diferitele sale membre, primește rodnicia Duhului și cooperează activ cu ea. În acest sens, Metodiul din Olimp scria: „Cei neinstruiți (...) sunt conduși și formați, ca în sânul unei mame, de cei mai instruiți până ce sunt născuți pentru măreția și frumusețea virtuții”, așa cum s-a întâmplat cu Paul, condus și introdus în Biserică de cei instruiți (în persoana lui Anania) și apoi, la rândul său, a devenit instruit și rodnic în mulți fii.

Educatore este chiar întreaga Biserică Universală, în care papa desfășoară rolul de prim formator al credincioșilor laici. Lui, ca succesor al lui Petru, îi revine ministerul de „a întări în credință pe frați”, învățându-i pe toți credincioșii conținutul esențial al vocației și misiunii creștine și ecleziale. Nu numai cuvântul său direct, dar și cuvântul său transmis de documentele diferitelor dicasterii ale Sfântului Scaun cere ascultarea docilă și iubitoare a credincioșilor laici.

Biserica una și universală este prezentă în diferitele părți ale lumii în Bisericile locale. În fiecare din ele episcopul are o responsabilitate personală referitor la credincioșii laici, pe care trebuie să-i formeze prin vestirea cuvântului, celebrarea Euharistiei și a sacramentelor, animarea și călăuzirea vieții lor creștinești.

În cadrul Bisericii locale sau al diecezei se situează și acționează parohia, care are o misiune esențială pentru formarea mai imediată și personală a credincioșilor laici. În realitate, fiind într-un raport care poate ajunge în contact mai ușor cu fiecare persoană și grup, parohia este chemată să-i instruiască pe membrii săi în ascultarea cuvântului, la dialogul liturgic și personal cu Dumnezeu, la viața de dragoste fraternă, ajutându-i să perceapă într-un mod mai direct și concret sensul comuniunii ecleziale și al responsabilității misionare.

Apoi, în cadrul unor parohii, mai ales dacă sunt întinse și dispersate, micile comunități ecleziale prezente pot fi de un important ajutor în formarea creștinilor, ajutând la conștientizarea și experimentarea mai profundă a comuniunii și misiunii ecleziale. Așa cum au spus părinții sinodali, un ajutor poate fi dat și de o cateheză postbaptismală în felul catehumenatului, prin repropunerea unor elemente din „Ritualul inițierii creștine pentru adulți”, destinate sensibilizării și trăirii imenselor și extraordinarelor bogății și responsabilități ale Botezului primit.

În formarea pe care credincioșii laici o primesc în dieceză și în parohie, mai ales în ceea ce

privește sensul comuniunii și al misiunii, de o importanță deosebită este ajutorul pe care și-l dau reciproc diferiții membri ai Bisericii: este un ajutor care revelează și actualizează în același timp misterul Bisericii, mamă și educatoare. Preoții și călugării trebuie să-i ajute pe credincioșii laici în formarea lor. În acest sens, părinții sinodali i-au invitat pe preoți și candidații la preoție să „se pregătească sânguincios pentru a fi capabili să favorizeze vocația și misiunea laicilor”. La rândul lor, și credincioșii laici pot și trebuie să-i ajute pe preoți și călugări în drumul lor spiritual și pastoral.

Alte medii de educație

62. În calitatea ei de „Biserică domestică”, și familia creștină constituie o școală înăscută și fundamentală pentru formarea la credință: tatăl și mama primesc prin sacramentul Căsătoriei harul și misiunea educării creștine față de copii, cărora le dau mărturie și le transmit împreună cu valorile umane și valorile religioase. Învățând primele cuvinte, copiii învață și să-l laude pe Dumnezeu, pe care-l simt aproape ca pe un Tată iubitor și care le poartă de grijă; învățând primele gesturi ale iubirii, copiii învață și să se deschidă față de ceilalți, văzând în dăruirea de sine sensul viețuirii umane. Însăși viața de zi cu zi a unei familii autentic creștine constituie prima „experiență a Bisericii”, destinată să-și găsească mereu confirmarea și dezvoltarea în inserarea treptată, activă și responsabilă a copiilor în mai ampla comunitate eclezială și în societatea civilă. Cu cât soții și părinții creștini vor crește mai mult în conștientizarea că „Biserica lor domestică” este părtaşă la viața și misiunea Bisericii Universale, cu atât mai mult copiii vor putea fi formați la „simțirea Bisericii” și vor gusta toată frumusețea dedicării energiilor lor în slujirea împărăției lui Dumnezeu.

Locuri importante de formare sunt și școlile și universitățile catolice, ca și centrele de reînnoire spirituală care astăzi se răspândesc din ce în ce mai mult. Așa cum au arătat părinții sinodali, în actualul context social și istoric, semnat de o profundă cotitură culturală, nu mai este suficientă participarea – de altfel mereu necesară și de nesubstituit – a părinților creștini la viața școlii; trebuie pregătiți credincioși laici care să se dedice acțiunii educative ca la o adevărată misiune eclezială; trebuie constituite și dezvoltate „comunități educative”, alcătuite în același timp din părinți, profesori, preoți, călugări și călugărițe, reprezentanți ai tinerilor. Și pentru ca școala să-și poată desfășura așa cum se cuvine misiunea ei de instruire și formare, credincioșii laici trebuie să se simtă angajați să ceară de la toți și să promoveze pentru toți o adevărată libertate de educare, chiar și printr-o legislație civilă potrivită.

Părinții sinodali au avut cuvinte pline de respect și de încurajare față de toți acei credincioși laici, bărbați și femei, care printr-un spirit civil și creștin desfășoară o activitate educativă în

școli și în institutele de formare. În plus, au scos în evidență necesitatea urgentă ca acei credincioși laici, învățători și profesori în diferite școli catolice sau nu, să fie adevărați martori ai evangheliei, prin exemplul vieții, competența și corectitudinea profesională, inspirația creștină a învățaturii, rămânând totdeauna intactă – așa cum este evident – autonomia diferitelor științe și discipline. Este foarte important ca întreaga cercetare științifică și tehnică desfășurată de credincioșii laici să fie condusă de criteriul slujirii omului în totalitatea valorilor și exigențelor sale: acestor credincioși laici, Biserica le încredințează misiunea de a face tuturor mai inteligibilă profunda legătură care există între credință și știință, între evanghelie și cultura umană.

„Acest Sinod – citim într-una din propoziții – face apel la rolul profetic al școlilor și universităților catolice și laudă dăruirea învățătorilor și profesorilor, în prezent în cea mai mare parte laici, pentru ca în institutele de educație catolică să se poată forma bărbați și femei în care să se întrupeze «porunca nouă». Prezența astăzi a preoților și laicilor, precum și a călugărilor și călugărițelor, oferă elevilor o imagine vie a Bisericii și face mai ușoară cunoașterea bogățiilor sale (cf. Congregația pentru Educația Catolică, Laicul educator, martor al credinței în școală)”.

De asemenea și grupurile, asociațiile și mișcările au un loc al lor în formarea credincioșilor laici: de fapt, au posibilitatea, fiecare cu metodele proprii, să ofere o formare profund inserată în însăși experiența vieții apostolice, și de asemenea au oportunitatea de a integra, concretiza și specifica formarea pe care membrii lor o primesc de la alte persoane și comunități.

Formarea reciprocă primită și dăruită de toți

63. Instruirea nu este privilegiul câtorva, ci un drept și o datorie pentru toți. În această privință, părinții sinodali au afirmat: „Tuturor să le fie oferită posibilitatea instruirii, mai ales săracilor, care pot fi ei înșiși izvor de instruire pentru toți”, și au adăugat: „Pentru formarea lor să se folosească mijloace adaptate care să ajute pe fiecare să-și urmeze vocația deplină umană și creștină”.

În scopul unei pastorații cu adevărat implicate și eficiente trebuie să se dezvolte, chiar prin cursuri sau școli special destinate în acest sens, formarea formatorilor. Formarea acelor care, la rândul lor, vor trebui să fie angajați în formarea credincioșilor laici constituie o exigență primară pentru asigurarea formării generale și cu ramificații în toate păturile sociale ale credincioșilor laici.

În acțiunea de formare, o atenție specială va trebui acordată culturii

locale, conform invitației explicite a părinților sinodali: „Formarea creștinilor va ține foarte mult cont de cultura umană a locului, care contribuie la formarea însăși și va ajuta la judecarea valorii atât celei inerente culturii tradiționale, cât și celei propuse în cea modernă. Se va acorda cuvenita atenție și diferitelor culturi care pot coexista în unul și același popor și în una și aceeași națiune. Biserica, mama și învățătoarea popoarelor, se va strădui să salveze, acolo unde este cazul, cultura minorităților care trăiesc în sânul marilor națiuni”.

În acțiunea de formare, unele principii se dovedesc a fi foarte necesare și rodnice. În primul rând, principiul că nu există formare adevărată și eficace dacă cineva nu-și asumă și nu desfășoară de la sine însăși responsabilitatea formării: în realitate, aceasta se configurează esențialmente ca o „autoformare”.

De asemenea, și principiul că fiecare dintre noi este punctul terminus și în același timp începutul formării: cu cât suntem instruiți mai mult, cu atât simțim mai mult necesitatea de a continua și aprofunda această instruire; dar și cu cât suntem instruiți mai mult, cu atât devenim mai capabili de a-i instrui pe alții.

De o importanță deosebită este conștiința că acțiunea de formare, în timp ce recurge inteligent la mijloacele și metodele științelor umane, este cu atât mai eficace cu cât este mai disponibilă la acțiunea lui Dumnezeu: numai mlădița care nu se teme de a permite să fie curățată de viticultor produce mai mult rod pentru sine și pentru ceilalți.

Apel și rugăciune

64. La încheierea acestui document postsinodal, propun încă o dată invitația „stăpânului casei” despre care vorbește Evanghelia: Mergeți și voi în via mea. Putem spune că semnificația Sinodului despre vocația și misiunea laicilor constă tocmai în acest apel al Domnului Isus adresat tuturor, și în special credincioșilor laici, bărbați și femei.

Lucrările Sinodului au constituit pentru toți participanții o mare experiență spirituală; aceea a unei Bisericii atente, în lumina și puterea Duhului, în a discerne și a primi apelul reînnoit al Domnului său în sensul de a repropune lumii de astăzi misterul comuniunii și dinamismul misiunii sale de mântuire, culegând în special locul și rolul specific al credincioșilor laici. Apoi, rodul Sinodului, pe care această exortatie intenționează să-l solicite cât mai mult posibil în toate Bisericile răspândite în lume, va fi dat de primirea efectivă pe care apelul Sinodului o va avea din partea întregului popor al lui Dumnezeu și, în el, din partea credincioșilor laici.

De aceea, adresez tuturor și fiecăruia în parte, păstori și credincioși, îndemnul foarte insistent de a nu înceta niciodată de a menține trează, ba chiar de a face din ce în ce mai ancorată în

minte, în inimă și în viață conștiința eclezială, adică acea conștiință că sunt mădulare ale Bisericii lui Isus Cristos, părtași la misterul său de comuniune și la energia sa apostolică și misionară.

Este de o importanță specială ca toți creștinii să fie conștienți de acea demnitate extraordinară care le-a fost dăruită prin sfântul Botez: prin har am fost chemați să fim fiii iubiți ai Tatălui, mădulare încorporate în Isus Cristos și Biserica sa, temple vii și sfinte ale Duhului. Să reascultăm, emoționați și recunoscători, cuvintele lui Ioan, evanghelistul: „Vedeți câtă dragoste ne-a dăruit Tatăl, încât să ne numim, precum și suntem, copii ai lui Dumnezeu” (1In 3,1).

Această „noutate creștină” dăruită membrilor Bisericii, în timp ce constituie pentru toți rădăcina participării lor la misiunea preoțească, profetică și împărătească a lui Cristos și a vocației lor la sfințenie în iubire, se exprimă și se actualizează în credincioșii laici conform „caracterului secular propriu și specific” lor.

Conștiința eclezială comportă, o dată cu sensul demnității creștine comune, sentimentul că aparțin misterului Bisericii-comuniune: acesta este un aspect fundamental și decisiv pentru viața și pentru misiunea Bisericii. Pentru toți și pentru fiecare, rugăciunea arzătoare a lui Isus de la ultima Cină: „Ut unum sint!”, trebuie să devină, în fiecare zi, un program exigent de viață și de acțiune la care nu se poate renunța.

Sensul viu al comuniunii ecleziale, dar al Duhului care solicită răspunsul nostru liber, va avea drept rod prețios valorificarea armonioasă în Biserica, „una și catolică”, a varietății bogate a vocațiilor și condițiilor de viață, a carismelor, a ministerelor și a misiunilor și responsabilităților, ca și o mai convinsă și decisă colaborare a grupurilor, asociațiilor și mișcărilor credincioșilor laici în împlinirea solidară a comunei misiuni mântuitoare a Bisericii însăși. Această comuniune este deja în ea însăși primul mare semn al prezenței lui Cristos Mântuitorul în lume; în același timp ea favorizează și stimulează acțiunea directă apostolică și misionară a Bisericii.

În pragul celui de-al treilea mileniu, Biserica întregă, păstori și credincioși, trebuie să-și simtă mai puternică responsabilitatea de a asculta de porunca lui Cristos: „Mergeți în lumea întreagă și predicați evanghelia la toată făptura” (Mc 16,15), reînnoindu-și elanul său misionar. O mare, angajantă și magnifică misiune este încredințată Bisericii: cea a unei noi evanghelizări, de care lumea de astăzi are o foarte mare nevoie. Credincioșii laici trebuie să se simtă parte vie și responsabilă a acestei acțiuni, chemați fiind să vestească și să trăiască evanghelia în slujirea valorilor și exigențelor persoanei și societății.

Sinodul episcopilor, celebrat în luna octombrie în timpul anului marian, și-a încredințat

lucrările sale, într-un chip deosebit, mijlocirii preasfintei Fecioare Maria, Mama Răscumpărătorului. Iar acum, aceleași mijlociri îi încredințez fecunditatea spirituală a roadelor Sinodului. Fecioarei mă adresez la sfârșitul acestui document postsinodal, în unire cu părinții sinodali și cu credincioșii laici prezenți la Sinod și cu toți ceilalți membri ai poporului lui Dumnezeu. Apelul devine rugăciune.

Fecioară Preasfântă,
Mamă a lui Cristos și Mamă a Bisericii,
cu bucurie și cu admirație,
ne unim cu al tău Magnificat,
cu cântarea ta de iubire recunoscătoare.

Împreună cu tine aducem mulțumiri lui Dumnezeu,
„a cărui milostivire dăinuiește
din neam în neam”,
pentru splendida vocație
și pentru multiforma misiune
a credincioșilor laici,
chemați pe nume de Dumnezeu
să trăiască în comuniune de iubire
și de sfințenie cu el
și să fie uniți frățește
în marea familie a fiilor lui Dumnezeu,
trimiși să facă să strălucească lumina lui Cristos
și să comunice focul Duhului
prin viața lor evanghelică
în toată lumea.

Fecioară a imnului Magnificat,
umple inimile lor
de recunoștință și de entuziasm
față de această vocație și misiune.

Tu, care ai fost

cu umilință și mărinimie,
„slujitoarea Domnului”,
dă-ne aceeași disponibilitate a ta
pentru slujirea lui Dumnezeu
și pentru mântuirea lumii.
Deschide inimile noastre
la uriașele perspective
ale împărăției lui Dumnezeu
și ale vestirii evangheliei
la toată creatura.

În inima ta de mamă
sunt mereu prezente multele pericole
și multele rele
care-i strivesc pe bărbații și femeile
timpului nostru.
Dar sunt de asemenea prezente și
multele inițiative în bine,
marile aspirații față de valori,
progresele realizate în aducerea de roade îmbelșugate de mântuire.

Fecioară curajoasă,
inspiră-ne tăria sufletului
și încrederea în Dumnezeu,
ca să știm să depășim
toate obstacolele pe care le întâlnim
în realizarea misiunii noastre.
Învață-ne să tratăm realitățile lumii
cu simțul viu al responsabilității creștine
și în speranța bucuroasă
a venirii împărăției lui Dumnezeu,
a cerurilor noi și a pământului nou.

Tu, care împreună cu apostolii în rugăciune

ai fost în Cenacol
în așteptarea venirii Duhului Rusaliiilor,
invocă revărsarea sa reînnoită
asupra tuturor credincioșilor laici, bărbați și femei,
ca să corespundă pe deplin
la vocația și misiunea lor,
ca mlădițe ale adevăratei vițe,
chemați să aducă rod mult
pentru viața lumii.

Mamă Fecioară,
călăuzește-ne și ajută-ne ca să trăim mereu
ca adevărați fii și fiice
ai Bisericii Fiului tău
și să putem contribui la stabilirea pe pământ
a civilizației adevărului și a iubirii,
conform dorinței lui Dumnezeu
și pentru slava sa.
Amin.

Roma, „Sfântul Petru”, 30 decembrie, sărbătoarea Sfintei Familii: Isus,
Maria și Iosif, anul 1988, al unsprezecelea al pontificatului meu.
Papa Ioan Paul al II-lea

Cuprins

Introducere

1. Credincioșii laici
2. Mergeți și voi în via mea
3. Urgențele actuale ale lumii: de ce ați stat aici toată ziua degeaba?
4. Secularismul și nevoia religioasă
5. Persoana umană: demnitate maltrată și exaltată
6. Conflict și pace
7. Isus Cristos, speranța omenirii

Capitolul I

Eu sunt vița, voi mlădițele

Demnitatea credincioșilor laici în Biserica–mister

8. Misterul viei

9. Cine sunt credincioșii laici

10. Botezul și noutatea creștină

11. Fii în Fiul

12. Un singur trup în Cristos

13. Temple vii și sfinte ale Duhului

14. Părtași ai misiunii preoțești, profetice și regești a lui Isus Cristos

15. Credincioșii laici și domeniul temporal

16. Chemați la sfințenie

17. Sfințirea în lume

Capitolul II

Toți mlădițe ale unicei vițe

Participarea credincioșilor laici la viața Bisericii-comuniune

18. Misterul Bisericii-comuniune

19. Conciliul și ecleziologia comuniunii

20. O comuniune organică: diversitate și complementaritate

21. Ministerele și carismele, daruri ale Duhului acordate Bisericii

Ministere, misiuni și funcțiuni

22. Ministerele care provin din Preoție

23. Ministere, misiuni și funcții ale laicilor

24. Carismele

25. Participarea credincioșilor laici la viața Bisericii

26. Parohia

27. Angajamentul apostolic în parohie

28. Forme de participare în viața Bisericii

Forme personale de participare

29. Forme asociative de participare

30. Criteriile ecleziale ale asociațiilor laice

31. Slujirea păstorilor în favoarea comuniunii

Capitolul III

V-am constituit ca să mergeți să aduceți rod

Coreponsabilitatea credincioșilor laici în Biserica-misiune

32. Comuniunea misionară
33. Vestirea evangheliei
34. A sosit ceasul pentru începerea unei noi evanghelizări
35. Mergeți în toată lumea
36. Trăirea evangheliei slujind persoana și societatea
37. Promovarea demnității persoanei
38. Venerarea dreptului inviolabil la viață
39. Liberi de a invoca numele Domnului
40. Familia, primul spațiu pentru angajamentul social
41. Dragostea, sufletul și sprijinul solidarității
42. Toți destinatari și protagoniști ai politicii
43. Plasarea omului în centrul vieții economico-sociale
44. Evanghelizarea culturii și culturile omului

Capitolul IV

Lucrători din via Domnului

Buni administratori ai harului cel de multe forme al lui Dumnezeu

45. Diversitatea vocațiilor
46. Tineri, copii, bătrâni
- Tinerii, speranța Bisericii
47. Copiii și împărăția cerurilor
48. Persoanele în vârstă și darul înțelepciunii
49. Femeile și bărbații
50. Fundamente antropologice și teologice
51. Misiunea în Biserică și în lume
52. Prezența împreună și colaborarea bărbaților și a femeilor
53. Bolnavi și suferinzi
54. Acțiunea pastorală reînnoită
55. Stări de viață și vocații
56. Diferite vocații laicale

Capitolul V

Ca să aduceți mult rod

Formarea credincioșilor laici

57. Maturizarea continuă

58. Descoperirea și trăirea vocației și misiunii proprii

59. O formare integrală trăită în unitate

60. Aspecte ale formării

61. Colaboratori ai lui Dumnezeu învățătorul

62. Alte medii de educație

63. Formarea reciprocă primită și dăruită de toți

64. Apel la rugăciune

Colecția „Documente”

1. Familiaris consortio, Ioan Paul al II-lea

2. Humanae vitae, Paul al VI-lea

3. Fides et ratio, Ioan Paul al II-lea

4. Incarnationis mysterium, Ioan Paul al II-lea

5. Scrisoare despre pelerinajul la locurile legate de istoria mântuirii, Ioan Paul al II-lea

6. Scrisoare către artiști, Ioan Paul al II-lea

7. Sanctuarul. Amintire, prezență și profeție a lui Dumnezeu cel viu, Consiliul Pontifical pentru Pastorația Migranților și Itineranților

8. Demnitatea persoanei în vârstă și misiunea sa în Biserică și în lume, Consiliul Pontifical pentru Laici

9. Pentru o pastorație a culturii, Consiliul Pontifical pentru Cultură

10. Scrisoare către bătrâni, Ioan Paul al II-lea

11. Pastores dabo vobis, Ioan Paul al II-lea
12. Preotul, învățător al cuvântului, ministru al sacramentelor și păstor al comunității pentru cel de-al treilea mileniu creștin, Congregația pentru Cler
13. Scrisoare către femei, Ioan Paul al II-lea
14. Memorie și reconciliere: Biserica și greșelile din trecut, Comisia Teologică Internațională
15. Mesajul de la Fatima, Congregația pentru Doctrina Crediței
16. Carta drepturilor familiei, Sfântul Scaun
17. Ad tuendam fidem, Ioan Paul al II-lea
18. Noi vocații pentru o nouă Europă, Opera Pontificală pentru Vocațiile Ecleziastice
19. Etica în comunicațiile sociale, Consiliul Pontifical pentru Comunicații Sociale
20. Novo millennio ineunte, Ioan Paul al II-lea
21. Îndreptar pentru aplicarea principiilor și normelor cu privire la ecumenism, Consiliul Pontifical pentru Promovarea Unității Creștinilor
22. Instrucțiune cu privire la sinoadele diecezane, Congregația pentru Episcopi și Congregația pentru Evanghelizarea Popoarelor
23. Catechesi tradendae, Ioan Paul al II-lea
24. Rânduiala generală a Liturghierului roman, Congregația pentru Cultul Divin și Disciplina Sacramentelor
25. Veritatem facientes, Pius al XII-lea
26. Christifideles laici, Ioan Paul al II-lea